

HM Government

CYNLLUN MYND

I'R AFAEL

Â CHAM-DRIN

DOMESTIG

**Cyfrifoldeb pawb yw hwn.
Beth am ddod â chamdriniaeth
domestig i ben nawr.**

Cynllun Mynd i'r Afael â Cham-drin Domestig

Mae hyn yn gyfrifoldeb pawb. Gadewch i ni atal cam-drin
domestig nawr.

Cyflwynwyd i'r Senedd
gan yr Ysgrifennydd Gwladol dros yr Adran Gartref
trwy Orchymyn Ei Mawrhydi

Mawrth 2022

CP 639

© Hawlfraint y Goron 2022

Trwyddedir y cyhoeddiad hwn dan delerau Trwydded Agored y Llywodraeth v3.0 ac eithrio lle nodir i'r gwrthwyneb. I weld y drwydded hon, ewch at [cenedlaetholarchives.gov.uk/doc/open-Llywodraeth - licence/version/3](https://www.cenedlaetholarchives.gov.uk/doc/open-Llywodraeth-licence/version/3)

Lle'r ydym wedi nodi unrhyw wybodaeth hawlfraint trydydd parti bydd angen i chi gael caniatâf gan ddeiliaid yr hawlfraint dan sylw.

Mae'r cyhoeddiad hwn ar gael yn www.gov.uk/official-dogfens

Dylid cyfeirio unrhyw ymholiadau am y cyhoeddiad hwn atom ni yn public.enquiries@homeoffice.gov.uk

ISBN 978-1-5286-3279-9

E02735263 03/2022

Argraffwyd ar bapur sy'n cynnwys o leiaf 75% o gynnwys ffibr a ailgylchwyd

Argraffwyd yn y DU gan HH Associates Ltd ar ran Rheolwr Llyfrfa Ei Mawrhydi

Cynnwys

Rhageiriau	3
Y Gwir Anrh.Priti Patel AS, Ysgrifennydd Cartref	3
Rachel Maclean AS, Gweinidog Diogelu	5
Cyflwyniad	7
Yr hyn rydym wedi'i gyflawni	8
Adeiladu ar ein cyflawniadau	9
Pam bod yn rhaid i ni fynd i'r afael â cham-drin domestig	10
Ein dull	12
Crynodeb Gweithredol	15
Blaenoriaethu Atal	15
Cymorth i ddioddefwyr	17
Erlyn Cyflwynwyr	19
System Gryfach	21
Blaenoriaethu Atal	23
Beth a wyddom, beth na wyddom, a beth mae angen ei wneud	23
Beth rydym yn ei wneud eisoes a beth mwy a wnawn	24
Cefnogi Dioddefwyr	29
Yr hyn a wyddom, na wyddom, a'r hyn y mae angen i ni ei wneud	29
Yr hyn rydym eisoes yn ei wneud a beth arall y byddwn yn ei wneud	33
Erlyn Troseddwyr	49
Yr hyn a wyddom, na wyddom, a'r hyn y mae angen i ni ei wneud	49
Beth yr ydym yn wneud eisoes a beth mwy a wnawn	52
System Gryfach	62
Yr hyn a wyddom, na wyddom, a'r hyn y mae angen i ni ei wneud	62
Yr hyn rydym eisoes yn ei wneud a beth arall y byddwn yn ei wneud	65
Cyflwyno	75
Gweithredu	75

Monitro cynnydd	75
Llywodraethiant	76
Atodiad A – Galwad am Dystiolaeth am Drais yn Erbyn Menywod a Merched Dadansoddiad o'r Ymatebion	77
Cyflwyniad	77
Elfennau'r Alwad am Dystiolaeth	77
Cyfyngiadau	83
Atodiad B - Data am Gam-drin Domestig	84
Mynychder cam-drin domestig yng Nghymru a Lloegr	84
Effaith cam-drin domestig	88
Ffactorau risg a nodwyd ar gyfer cam-drin domestig	90
Atodiad C – Ymrwymïadau	93
Atodiad D - Cyfeiriadau	101

Rhageiriau

Y Gwir Anrh.Priti Patel AS, Ysgrifennydd Cartref

Cam-drin domestig yw'r ffurf mwyaf cyffredin o drais yn erbyn menywod a merched.

Yng Nghymru a Lloegr, gwyddom fod 2.3 miliwn o bobl wedi cael profiad ohono mewn un flwyddyn, 1.6 miliwn o'r rhain yn fenywod. Mae'n debyg ein bod oll yn adnabod rhywun sy'n cael ei brifo neu ei frifo fel hyn, gan rywun sydd i fod i wneud iddynt deimlo'n ddiogel. Er ei bod yn drosedd mor dreiddiol a llechwraidd, yn rhy aml nid yw eraill yn sylwi arni.

Daeth pandemig COVID-19 â cham-drin domestig i fwy o amlygrwydd yng nghydwybod y cyhoedd. Rhaid i ni beidio â cholli'r canolbwynt hwnnw. Trwy'r Cynllun hwn, byddwn yn cyflwyno'r camau ymarferol sydd eu hangen i gymdeithas gyfan ddweud, 'digon yw digon'.

Mae'r Llywodraeth hon eisoes wedi gweithredu i newid pethau, gydag arian i gynyddu'r gefnogaeth i ddiodefwrwr a goroeswyr, gwneud ymddygiad gorfodi a rheoli yn drosedd yn 2015, a phasio ein Deddf Cam-drin Domestig arwyddocaol yn 2021, oedd yn cydnabod y gall plant hefyd ddiodefwrwr cam-drin domestig. Mae'r Cynllun hwn yn nodi sut y byddwn yn buddsoddi dros £230 miliwn i gyflawni llawer o ddarpariaethau'r Ddeddf i ysgogi ymateb o bob rhan o gymdeithas, i oresgyn cam-drin domestig.

Bydd y Cynllun hwn yn canolbwyntio mwy nag erioed o'r blaen ar atal camdriniaeth. Fe wnawn hyn trwy wella ein dealltwriaeth o'r hyn sy'n gweithio i atal cam-drin domestig, a defnyddio addysg fel offer yn i fynd i'r afael â'r agweddau a'r ymddygiad niweidiol gall ddechrau'n ifanc a gall arwain at unigolion yn cam-drin. Fe wnawn yn siŵr fod gan ddiodefwrwr a goroeswyr a'u plant fynediad at lety diogel.

Byddwn yn fwy cadarn a diflino yn ein hymateb i'r sawl sy'n cam-drin yn y cartref, boed hynny trwy dagio electronig, rhaglenni arloesol i newid ymddygiad, neu ddedfrydau llymach. A byddwn yn edrych i weld sut i drin y cyflawnwyr mwyaf niweidiol, gan gynnwys dewisiadau ar gyfer cofrestr o droseddwrwr cam-drin domestig.

Mae'n hanfodol ein bod yn dwyn y baich oddi ar ddiodefwrwr a goroeswyr, a'n bod yn ystyried beth yn fwy sydd angen ei wneud fel y gallant gael y gefnogaeth maent ei angen yn y gwaith a chanolbwyntio ar ail-adeiladu eu bywydau. Dyna pam y bydd y Llywodraeth yn cynnal adolygiad i weld a yw'r ddarpariaeth absenoldeb statudol bresennol i weithwyr yn gwneud digon i gefnogi diodefwrwr a goroeswyr sy'n dianc rhag cam-drin domestig. Byddwn yn nodi unrhyw gamau nesaf yn ddiweddarach eleni.

A pham y bydd y Llywodraeth yn buddsoddi o leiaf £47.1 miliwn dros dair blynedd mewn gwasanaethau cefnogi. Fe wnawn yr heddlu, Llysoedd Teulu, a'r System Cyfiawnder Troseddol yn haws i ddioddefwyr a goroeswyr eu llywio. Ac fe'i gwnawn yn haws iddynt ddatgelu camdriniaeth trwy barhau i gyllido llinellau cymorth hanfodol, ac i gael y cymorth wedi'i deilwra sydd ei angen arnynt gan wasanaethau cymorth arbenigol a 'gan ac ar gyfer'.

Mae ein dull yn ymwneud â galluogi'r system gyfan i weithredu gyda mwy o gydlyniant ac effeithiolrwydd. Bydd hyn yn cynnwys hyfforddiant i'r bobl broffesiynol hynny sydd fwyaf tebygol o ddod ar draws cam-drin domestig i'w adnabod yn well a chyfeirio dioddefwyr a goroeswyr at gefnogaeth briodol, gan gynnwys hyd at £7.5 miliwn o fuddsoddiad mewn ymyriadau mewn lleoliadau gofal iechyd. Bydd diwygiadau i Adolygiadau Dynladdiadau Domestig yn gwella ein dealltwriaeth ac yn golygu y bydd y troseddau erchyll hyn yn digwydd yn llai aml.

Mae'r Cynllun hwn i fynd i'r afael â cham-drin domestig yn cyd-fynd yn llawn â'r Strategaeth Mynd i'r Afael â Thrais yn erbyn Menywod a Merched a gyhoeddwyd gennym yr haf diwethaf. Yn sail i'r Strategaeth honno a'r Cynllun hwn mae'r nifer digynsail o 180,000 o ymatebion a dderbyniwyd gennym i'r Alwad am Dystiolaeth am Drais yn erbyn Menywod a Merched. Maent yn adleisio lleisiau dioddefwyr a goroeswyr.

Mae'n hanfodol i'r naill a'r llall gydnabod yr effaith anghymesur a gaiff cam-drin domestig ar fenywod, ac i sicrhau bod dioddefwyr a goroeswyr gwrywaidd yn cael y gefnogaeth sydd ei angen arnynt. Dyna pam ein bod wedi cyhoeddi dogfen newydd Cymorth i Ddioddefwyr Gwrywaidd.

Mae cam-drin domestig yn fater i bawb, a rhaid i ni ei atal nawr.

Rachel Maclean AS, Gweinidog Diogelu

Mae cam-drin domestig yn achosi niwed a loes dibendraw yn ein cymdeithas. Bydd dioddefwyr a goroeswyr yn wynebu profiadau erchyll a all barhau gyda hwy trwy gydol eu hoes.

Rhaid i'w profiadau fod yn sbardun i'n penderfyniad i wynebu'r troseddau ofnadwy hyn lle bynnag a phryd bynnag y maent yn digwydd.

Mae'r Cynllun hwn yn cydnabod bod effaith cam-drin domestig ar fenywod a merched yn anghymesur. Dim ond trwy ddeall natur rywiol y drosedd hon a chydabod anghenion penodol pob ddioddefwr a goroeswr y gall cymdeithas gyfan sicrhau ymateb

priodol.

Mae angen i ymyriadau ddechrau'n gynnar. Mae'n hanfodol i ni wreiddio agweddau ac ymddygiad sy'n gwneud ymddygiad camdriniol yn y dyfodol yn llai tebygol. Bydd y cwricwlwm Addysg Perthynas, Iechyd a Rhyw newydd yn gymorth i wneud hyn.

Mae'r Cynllun hefyd yn nodi camau i alluogi gweithwyr iechyd proffesiynol perthnasol i adnabod ymddygiad camdriniol yn well a gweithredu arno. Drwy ehangu'r cynllun codair Gofyn am ANI i leoliadau'r Ganolfan Byd Gwaith, fe'i gwnawn yn haws i ddiodefwyr a goroeswyr geisio cymorth a chefnogaeth.

Rydym yn gweithredu i ddod â mwy o'r sawl sy'n cam-drin domestig i gyfrif a lleihau ail-droseddu. Mae hyn yn cynnwys y camau nesaf yn ein cyflwyniad o Hysbysiadau Diogelu Cam-drin Domestig a Gorchmynion Amddiffyn Cam-drin Domestig, darpariaeth allweddol yn Neddff sylweddol Cam-drin Domestig 2021, ac ymrwymiad i sefydlu cyfres o safonau ar gyfer ymyriadau gan gyflawnwyr. Mae'r Cynllun hefyd yn cynnwys mesurau i leihau nifer y dynladdiadau domestig, sy'n dal i ddigwydd yn rhy aml o lawer, a gwella ein gwybodaeth o hunanladdiadau sy'n digwydd yng nghyd-destun cam-drin domestig.

Mae'n hanfodol bod modd i diodefwyr a goroeswyr gael mynediad at amrywiaeth eang o gefnogaeth. Maent wedi dioddef yn ofnadwy a gall yr cymorth sydd ar gael iddynt wneud byd o wahaniaeth. Mae'r Cynllun yn cydnabod hyn ac ymysg ei amryfal ymrwymadau mae'n nodi camau i gryfhau darparu gwasanaethau arbenigol 'gan ac ar gyfer' a ffordd i annog cyflogwyr i fynd ymhellach o ran cefnogi staff a all fod yn wynebu cam-drin domestig. Rydym yn mabwysiadu agwedd teulu cyfan, sy'n cydnabod plant fel diodefwyr ac yn ymrwmo i gynyddu'r gronfa Plant y mae Cam-drin Domestig yn Effeithio arnynt.

Mae'r Cynllun hwn yn galw am fwy o gwmnïau yn y sector ariannol i ymrwmo i'r Cod Cam-drin Ariannol, sydd yn hanfodol. Bydd yn cefnogi ein hymdrechion i atal cam-drin economaidd ac yn gymorth i gael y canlyniadau gorau posibl i ddiodefwyr a goroeswyr.

Mae pob achos yn wahanol, ond mae nifer o gwestiynau craidd sy'n gorfod gyrru ein hymagwedd, megis 'Beth ellid bod wedi'i wneud i atal y cam-drin neu ymyrryd yn gynt?' a 'Beth mwy allwn ni ei wneud i gefnogi'r diodefwr neu'r goroeswr?'.

Trwy ofyn y cwestiynau hyn, a thrwy geisio'r atebion bob tro, byddwn yn trawsnewid ein hymateb i gam-drin domestig. Dyma'r hyn y mae'r Cynllun hwn wedi'i gynllunio i'w gyflawni.

Ni fyddai dim o hyn wedi bod yn bosibl heb leisiau dioddefwyr a goroeswyr a ymatebodd i'r Alwad am Dystiolaeth am Drais yn erbyn Menywod a Merched. Roedd eu dystiolaeth yn rhan annatod o ddatblygiad y Cynllun hwn. Felly hefyd yr arbenigedd a mewnwelediad, yr wyf yn hynod ddiochgar amdanynt, gan elusennau, yr heddlu a gweithwyr iechyd proffesiynol rheng flaen.

Gall cam-drin domestig ddigwydd y tu ôl i ddrysau caeedig yn aml, ond ni fyddwn yn gadael i'r mater hwn gael ei guddio o'r golwg. Trwy ofyn y cwestiynau cywir a glynu at y Cynllun hwn, byddwn yn amddiffyn y cyhoedd, yn cael gwared ar gamdrinwyr, ac yn gwneud ein cymdeithas yn fwy diogel.

Cyflwyniad

Mae cam-drin domestig yn erchyll ac yn dreiddiol, ac yn dal yn rhy aml yn gudd o'r golwg. Mae'n troi perthynas a chysylltiadau agosaf dioddefwyr a goroeswyr o'r hyn ddylai fod yn ffynonellau cariad a sicrwydd i ffynonellau o boen, ofn a phryder. Mae'r gwirionedd hwn yn rhy gyffredin o lawer; amcangyfrifodd Arolwg Troseddau Cymru a Lloegr (CSEW) 2019-20^a fod 2.3 miliwn o bobl wedi cael profiad ohono yn y flwyddyn flaenorol¹. Menywod sydd fwyaf tebygol o ddiodeff effaith cam-drin domestig² a dynladdiad domestig³, a dynion sydd fwyaf tebygol o wneud y cam-drin⁴. Cam-drin domestig yw'r ffurf mwyaf cyffredin o drais yn erbyn menywod a merched^b, ac mae ei ganlyniadau yn aruthrol o niweidiol. Mae a wnelo rhyw ag un o bob pump o achosion o ladd â cham-drin domestig⁵ ac rydym yn pryderu am ei effaith ar hunanladdiadau.

Ni wnaeth pandemig COVID-19 ond gwaethygu'r hyn sydd eisoes yn brofiad erchyll a wynebir gan ddiodeffwyr a goroeswyr cam-drin domestig. Gadawodd y cyfnodau clo hwy, gan gynnwys plant, yn fwy agored i niwed nag erioed, am eu bod yn treulio llawer mwy o amser gartref gyda cham-drinwyr ac i ffwrdd oddi wrth eraill a allasai fod wedi sylweddoli bod rhywbeth o'i le. Wedi dweud hynny, roedd cam-drin domestig yn effeithio ar filiynau cyn pandemig COVID-19, ac ar fenywod yn anghymesur⁶. Bydd hyn yn dal i ddigwydd oni fyddwn oll yn ysgwyddo cyfrifoldeb ac yn gweithredu.

Gwnaeth tystiolaeth ddewr a dychrynlyd diodeffwyr a goroeswyr cam-drin domestig mewn ymateb i'r [Alwad am Dystiolaeth am Drais yn erbyn Menywod a Merched](#), hi'n

^a Mae Arolwg Troseddau Cymru a Lloegr (CSEW) yn arolwg wyneb-yn-wyneb cynrychioliadol cenedlaethol o ddiodeffwyr, lle holir pobl sy'n byw ar aelwydydd yng Nghymru a Lloegr am eu profiadau o amrywiaeth o droseddau yn y 12 mis cyn y cyfweiliad. Mae hyn yn cynnwys modiwlau i'w cwblhau gan y bobl eu hunain am rai pynciau, sy'n cynnwys cam-drin domestig. O ran y mathau o droseddau a'r boblogaeth yr ymdrinnir ag ef, mae'r CSEW yn adlewyrchiad gwell o wir faint troseddau a ddaeth i ran y boblogaeth nag ystadegau a gofnodwyd gan yr heddlu, oherwydd bod yr arolwg yn cynnwys troseddau nas adroddwyd amdanynt wrth yr heddlu, ac na chofnodwyd ganddynt.

^b Mae'r term 'trais yn erbyn menywod a merched' yn cyfeirio at drais neu gamdriniaeth y gwyddom sy'n effeithio'n anghymesur ar fenywod a merched. Ymysg troseddau ac ymddygiad sy'n dod dan y term hwn mae treisio a throseddau rhywiol eraill, cam-drin domestig, stelcio, camdriniaeth seiliedig ar 'anrhydedd' (gan gynnwys anffurfio organau cenhedlu menywod, priodas dan orfod a dyladdiadau 'anrhydedd'), yn ogystal â throseddau a gyflawnir ar-lein. Er ein bod yn defnyddio'r term 'trais yn erbyn menywod a merched', mae hyn yn cyfeirio at holl ddiodeffwyr a goroeswyr unrhyw rai o'r troseddau hyn.

amlwg sut y mae ymddygiad y camdriniwr yn cael effaith barhaol ar fywyd dioddefwyr a goroeswyr. Mae'r Llywodraeth yn diolch i'r holl ddiodefwyr a goroeswyr a fu mor ddewr wrth roi eu cyfraniadau, oedd yn ased hynod werthfawr wrth ddatblygu'r Cynllun hwn.

“Mae angen gwneud mwy i ddal y cyflawnwyr i gyfrif a chefnogi dioddefwyr; fi gafodd fy meio.”

Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Dioddefwyr a Goroeswyr

Yn y gorffennol, bu'r baich yn rhy aml ar y dioddefwr a'r goroeswr i weithredu. Mae'r Cynllun hwn yn torri tir newydd. Mae'n targedu'r rhai sy'n cyflawni cam-drin domestig yn egnïol i atal troseddu tro cyntaf, ailadroddus a chyfresol. Bydd yn gosod y sylfeini ar gyfer system well a fydd yn anelu at atal cam-drin domestig rhag digwydd yn y lle cyntaf, sicrhau canlyniadau gwell i ddiodefwyr a goroeswyr, yn ogystal ag un sy'n ddygn ar drywydd cyflawnwyr ac yn ddiawms wrth fynnu mai hwy sy'n gorfod newid eu hymddygiad.

Yr hyn rydym wedi'i gyflawni

Ers 2010, rydym wedi cymryd camau breision yn ein hymdrechion i fynd i'r afael â cham-drin domestig a thrais ehangach yn erbyn menywod a merched, gan gyflwyno llawer o fesurau newydd:

- Yn 2011, fe wnaethom gychwyn ar y broses Adolygu Dynladdiadau Domestig (DHR) er mwyn gallu dysgu gwersi i leihau nifer y dynladdiadau domestig.
- Yn 2015, fe wnaethom gyflwyno'r drosedd o ymddygiad rheoli neu orfodi trwy [Ddeddf Trosedd Difrifol 2015](#) i gosbi'r mathau hyn o ymddygiad llechwraidd, gan danategu'r ffaith bod cam-drin domestig yn mynd y tu hwnt i drais corfforol yn unig.
- Yn 2020, gwnaeth yr Adran Addysg Addysg am Gydberthnasau yn orfodol ym mhob ysgol gynradd ac Addysg Cydberthynas a Rhyw yn orfodol ym mhob ysgol uwchradd.
- Ac mewn ymateb i bandemig COVID-19, gwnaethom ddarparu dros £28 miliwn i gefnogi sefydliadau cam-drin domestig i gyflwyno gwasanaethau hanfodol i ddiodefwyr a goroeswyr. Gwnaethom hefyd lansio'r ymgyrch #YouAreNotAlone a'r cynllun codair Gofyn am ANI (Action Needed Immediately) i gynyddu ymwybyddiaeth ymysg diodefwyr a goroeswyr am sut i fynd yn ddiogel at gymorth a chefnogaeth.

Yn Ebrill 2021, cafodd Deddf arwyddocaol [Cam-drin Domestig 2021](#) y Cydsyniad Brenhinol. Mae'r ddeddfwriaeth hon yn rhoi'r arfau a'r pwerau i'r Cynllun hwn leihau nifer y bobl sy'n wynebu cam-drin domestig a rhoi gwell cymorth i ddiodefwyr a goroeswyr. Ymysg y diwygiadau niferus mae:

- Diwedaru'r diffiniad o gam-drin domestig fel ei fod yn cydnabod plant fel diodefwyr a cham-drin ariannol fel ffurf ar gam-drin domestig.

- Dyletswydd statudol ar awdurdodau lleol ynghylch darparu cymorth i ddioddefwyr a goroeswyr a'u plant mewn llety diogel. Cefnogwyd hyn gan werth £125 miliwn o gyllid yn 2021-22 i alluogi awdurdodau lleol i'w gyflwyno.
- Hysbysiadau newydd Amddiffyn rhag Cam-drin Domestig (DAPNs) a Gorchmynion Amddiffyn rhag Cam-drin Domestig (DAPOs) i ddod ag elfennau cryfaf gorchmynion diogelu presennol at ei gilydd mewn un gorchmyn cynhwysfawr. Bydd hyn yn golygu bod gennym ymateb mwy effeithiol a chadarn i gyflawnwyr cam-drin domestig, a'u rheoli.
- Mae creu troseddau newydd tagu heb fod yn angheuol a bygythiadau i ddatgelu delweddau agos a phersonol yn golygu y bydd cyflawnwyr yn wynebu holl rym y gyfraith.
- Mae diwygiadau i Lysoedd Teulu sy'n gwahardd croesholi dioddefwyr a goroeswyr gan y cyflawnwyr, yn peri bod dioddefwyr a goroeswyr cam-drin domestig yn awtomatig yn gymwys am fesurau arbennig i'w cefnogi, ac egluro argaeledd gorchmynion gwahardd o dan [Adran 91\(14\) Deddf Plant 1989](#).
- Sefydlu rôl y Comisiynydd Cam-drin Domestig fel llais annibynnol a fydd yn sefyll dros ddioddefwyr a goroeswyr ac, ymhlith cyfrifoldebau eraill, yn dal cyrff cyhoeddus i gyfrif.

Ond gwyddom fod yn rhaid i ni wneud mwy.

Adeiladu ar ein cyflawniadau

Mae'r Cynllun hwn yn ceisio adeiladu ar waith strategaethau blaenorol^{7,8} ac ategu'r [Strategaeth Mynd i'r Afael â Thrais yn erbyn Menywod a Merched](#) a gyhoeddwyd ym mis Gorffennaf 2021. Bydd hefyd yn nodi sut y cyflwynir gwahanol agweddau o [Ddeddf Cam-drin Domestig 2021](#) fel a ganlyn:

- **Mwy o gefnogaeth i ddioddefwyr a goroeswyr.** Bydd y Cynllun hwn yn nodi pecyn ariannu aml-flwyddyn i ddarparu gwasanaethau cymorth yn y gymuned, sut y caiff y ddyletswydd am gymorth seiliedig ar lety ei chyflawni, ac ymrwymiad i adolygu a yw'r ddarpariaeth absenoldeb statudol bresennol ar gyfer gweithwyr yn gwneud digon i gefnogi dioddefwyr a goroeswyr.
- **Camau caletach a chadarnach i ddelio â chyflawnwyr cam-drin domestig.** Mae'r rhain yn cynnwys y camau nesaf o ran cyflwyno'r DAPNs a DAPOs, ymrwymiad i ystyried dewisiadau ar gyfer rheoli cyflawnwyr domestig yn gadarnach, gan gynnwys y dewis i greu cofrestr o gamdrinwyr domestig, a darpariaethau monitro electronig y cyflawnwyr mwyaf niweidiol

Mae'r Cynllun hefyd yn manylu ar y modd y bydd y Llywodraeth yn ymateb i'r argymhellion yn adroddiadau Arolygiaeth Cwnstabiliaeth a Gwasanaethau Tân ac Achub Ei Mawrhydi (HMICFRS) i wella'r ymateb i gam-drin domestig. Bydd mwy o wybodaeth hefyd am rôl y Comisiynydd Cam-drin Domestig, gan gynnwys ei throsolwg o argymhellion Adolygiad Dynladdiad Domestig a Llysoedd Teulu a mecanwaith ymgysylltu â dioddefwyr newydd.

Pam bod yn rhaid i ni fynd i'r afael â cham-drin domestig

Mae cam-drin domestig yn ffurf gymhleth ac amlochrog o droseddu. Gall fod yn gorfforol, geiriol, rhywiol, emosiynol, seicolegol, economaidd, cyfuniad o'r rhain, a gall gynnwys sawl math arall o ymddygiad niweidiol. Nid un math yn unig o gam-drin domestig sydd, ac nid un ateb sydd iddo ychwaith. Adlewyrchir hyn yn y [diffiniad statudol o gam-drin domestig](#) a basiwyd gennym yn [Neddf Cam-drin Domestig 2021](#), sy'n nodi gwahanol fathau o ymddygiad^c, y gall unrhyw un ohonynt fod yn gam-drin domestig, os oes gan y dioddefwr a'r goroeswr a'r cyflawnwr "gysylltiad personol"^d.

Ac er y gall unrhyw un fod yn ddiodeswr ac yn oroeswr cam-drin domestig, effeithir yn anghymesur ar fenywod. Dangosodd CSEW 2019-20 fod dros ddwy ran o dair (1.6 miliwn) o'r rhai yr amcangyfrifwyd eu bod wedi profi cam-drin domestig yn y flwyddyn flaenorol yn fenywod⁹, ac mewn 73% o droseddau cam-drin domestig a gofnodwyd gan yr heddlu yng Nghymru a Lloegr yn 2020-21, mai menyw oedd y diodeswr a'r goroeswr¹⁰. Yn y flwyddyn yn diweddu Mawrth 2021, gwyddom mai dynion oedd mwyafrif y diffynyddion (92%) mewn erlyniadau'n ymwneud â cham-drin domestig¹¹.

Mae'r data yn tanlinellu pwysigrwydd mynd i'r afael â cham-drin domestig drwy lens trais yn erbyn menywod a merched. Yn wir, mae llawer math o'r troseddau hyn yn digwydd yng nghyd-destun cam-drin domestig, gan gynnwys 36% o achosion o stelcio ac aflonyddu, a 19% o droseddau rhyw¹².

Ac eto nid yw'r data hyn yn cynnwys nifer y ddiodeswyr sy'n blant, gydag amcangyfrifon yn awgrymu rhwng Mawrth 2017-19 bod 7% o blant 10 i 15 oed yn byw ar aelwydydd lle adroddodd oedolyn ei fod wedi profi cam-drin domestig yn ystod y flwyddyn flaenorol¹³. Gall bod yn dyst i gam-drin domestig yn blentyn gael canlyniadau dinistriol, ac mae'n gysylltiedig â phrofiad diweddarach o gam-drin, neu gyflawni cam-drin^{14,15}.

Gyda hyn mewn golwg, a thrwy archwilio'r data sydd ar gael, adolygiad eang o'r llenyddiaeth academaidd a'r dros 180,000 o ymatebion digynsail i'r Alwad am Dystiolaeth am Drais yn erbyn Menywod a Merched, nodwyd pedair problem fawr y bydd y Cynllun hwn yn ceisio mynd i'r afael â hwy:

Problem Un, y nifer cyndyn o uchel o gam-drin domestig. Amcangyfrifodd CSEW 2019-20 fod 2.3 miliwn o oedolion 16 i 74 oed wedi profi cam-drin domestig yng Nghymru a Lloegr yn ystod y¹⁶ flwyddyn flaenorol. Mae'r niferoedd hyn yn annerbyniol o uchel.

Problem Dau, nifer sylweddol y bywydau a gollwyd oherwydd cam-drin domestig, gydag 114 dynladdiad domestig wedi'u cofnodi yn 2020-21, a 75 o'r diodeswyr hyn yn fenywod¹⁷. Mae'r dynladdiadau hyn ar begwn eithaf sbectwm o niwed y mae cyflawnwyr cam-drin domestig yn achosi i'w diodeswyr. Mewn llawer gormod o achosion, gall y math hwn o niwed hefyd arwain ar ddiodeswr yn lladd ei hun. Er hyn, dim ond 8% o droseddau

^c Mae [Adran 1 Deddf Cam-drin Domestig 2021](#) yn rhoi mwy o fanylion am yr ymddygiad sy'n "gamdriniaeth ddomestig".

^d Mae [Adran 2 Deddf Cam-drin Domestig 2021](#) yn rhoi mwy o fanylion am yr hyn a olygir wrth "gysylltiad personol".

cam-drin domestig a gofnodwyd¹⁸ a arweiniodd at ganlyniad o gyhuddo neu wysio yn 2020-21.

Problem Tri, yr effaith negyddol ar iechyd, emosiynol, economaidd a chymdeithasol y mae dioddefwyr a goroeswyr yn wynebu yn ystod ac yn dilyn cam-drin domestig.

Er bod angen gwneud mwy i atal cam-drin domestig, pan fydd yn digwydd, mae ddiodeffwyr a goroeswyr angen pecyn cynhwysfawr o gefnogaeth sy'n gwneud mwy na chanoli ar yr argyfwng yn unig, ac sy'n dwyn y pwysau oddi arnynt hwy. Maent angen mwy o fynediad at wasanaethau cefnogi, yn enwedig gwasanaethau arbenigol a rhai 'gan ac ar gyfer'^e (sydd wedi eu cynllunio a'u harwain gan ac er mwyn unigolion a'r cymunedau maent yn eu gwasanaethu), cymorth i'r teulu cyfan, ymyriadau sy'n ymdrin ag ansicrwydd ariannol a thai, mwy o gefnogaeth yn y gweithle, a phrofiad gwell o'r heddlu, y Llysoedd Teulu a'r System Cyfiawnder Troseddol.

Problem Pedwar, mae angen system effeithiol i'n galluogi ni fel cymdeithas i fynd i'r afael â cham-drin domestig. I wella'r system bresennol, rhaid ymdrin â thair problem benodol:

- a) **Nodi mwy o achosion o gam-drin domestig.** Ar hyn o bryd, mae bylchau yn ymwybyddiaeth y cyhoedd o'r hyn yw cam-drin domestig, ac mae hyn yn rhwystr i nodi achosion. Dylai cynyddu gallu gweithwyr proffesiynol i adnabod ac ymateb i achosion o gam-drin domestig, yn enwedig y rhai sy'n fwy tebygol o ddod ar eu traws, hefyd gyfrannu at nodi mwy o achosion. A rhaid i'r system roi mwy o gyfle i ddiodeffwyr a goroeswyr ddatgelu cam-drin trwy fynd i'r afael â'r rhesymau pam nad ydynt yn gwneud hyn. Mae'r rhain yn cynnwys peidio â gwybod a oedd cymorth yn bodoli nac ymhle neu sut i gael gafael arno.
- b) **Mwy o gydweithio a chydgyssylltu rhwng ac o fewn sefydliadau.** Dangosodd ymchwil fod hyn yn hanfodol wrth leihau nifer yr achosion o gam-drin domestig. Pan nad yw sefydliadau yn cydweithio ac yn cydgysylltu yn fewnol ac allanol, collir cyfleoedd i adnabod diodeffwyr a goroeswyr a chamdrinwyr yn gynt. Mae hyn hefyd yn gymorth i leihau cam-drin. A gall rhannu gwybodaeth hanfodol am ddiodeffwyr a goroeswyr helpu i deilwra a gwella'r gefnogaeth maent yn ei dderbyn.
- c) **Gwella ein gwybodaeth am gam-drin domestig trwy well data.** Mae bylchau yn y data o'r arolwg troseddau a gasglwyd¹⁹ am gam-drin domestig. Yn gyffredinol, rhaid i fwy o wybodaeth fod ar gael o'r data am nodweddion diodeffwyr a goroeswyr, i sicrhau y gellir astudio effaith cam-drin domestig ar grwpiau penodol, a deall hyn yn well. Mae mwy hefyd y gallwn ei wneud i wella ein gwybodaeth, gyda dau faes penodol lle mae angen canolbwyntio mwy: dynladdiadau domestig a hunanladdiadau yn dilyn cam-drin domestig. Gall unrhyw welliannau mewn data am gam-drin domestig a gwybodaeth amdano gael eu bwydo'n ôl i'r system i deilwra a mireinio'r ymateb i gam-drin domestig.

^e Gwasanaethau 'gan ac er mwyn' yw gwasanaethau arbenigol sy'n cael eu harwain, eu cynllunio a'u cyflwyno gan ac er mwyn y defnyddwyr a'r cymunedau maent yn anelu at eu gwasanaethu (er enghraifft, diodeffwyr a goroeswyr o gefndiroedd ethnig lleiafrifol, diodeffwyr a goroeswyr byddar ac anabl, a diodeffwyr a goroeswyr LHDT).

Ein dull

Mae'r Cynllun hwn yn alwad i gymdeithas gyfan fynd i'r afael â cham-drin domestig. Mae'r troseddau hyn yn fusnes i bawb, felly hefyd y busnes o fynd i'r afael â hwy. Rhaid i ni oll chwarae rhan. Mae angen i bob rhan o Lywodraeth genedlaethol a lleol, elusennau, y sector preifat, ac unigolion yn eu cymunedau eu hunain weithredu. Mae'r Cynllun hwn yn ceisio annog a hwyluso'r cydgysylltu sy'n angenrheidiol i wneud hyn.

Ein dull ni yw bod yn ymarferol, nid yn rhagnodol. Mae'r Cynllun hwn yn ymrwymo i weithredu'r mesurau sydd fwyaf priodol i'r problemau y maent am eu datrys, heb lynu at un dull penodol. Mae cymhlethdod cam-drin domestig a'r amrywiaeth o ffurfiau ohono yn mynnu hyblygrwydd o'r fath yn ein hymateb.

Mae'r Cynllun yn cyd-fynd yn agos â'r Strategaeth Mynd i'r Afael â Thrais yn Erbyn Menywod a Merched a gyhoeddwyd yn ddiweddar. Mae cam-drin domestig yn un math o drais yn erbyn menywod a merched; serch hynny, gall llawer o'r troseddau hyn ddigwydd yng nghyd-destun cam-drin domestig. Er enghraifft, gwyddom fod cyfran fawr o achosion o dreisio yn digwydd mewn perthynas rhwng partneriaid, a bod y rhan fwyaf o gam-drin seiliedig ar 'anrhydedd' yn digwydd mewn cyd-destun cam-drin domestig. Mae'r dogfennau yn gwneud ymrwymadau ategol a byddant yn rhannu fframwaith llywodraethiant integredig dan oruchwyliaeth Grŵp Rhyng-Weinidogol Trais yn erbyn Menywod a Merched y Llywodraeth, dan gadeiryddiaeth yr Ysgrifennydd Cartref.

Cefnogir y naill a'r llall gan ddatganiad Cenedlaethol o Ddisgwyliadau diwygiedig, sy'n rhoi canllaw clir a chyson i ardaloedd lleol am sut i gomisiynu gwasanaethau cymorth i ddioddefwyr a goroeswyr pob math o drais yn erbyn menywod a merched.

Rydym hefyd wedi diweddarau ein dogfen Cymorth i Ddiodefwyr Gwrywaidd, i gydnabod y ffaith bod troseddau fel cam-drin domestig yn effeithio ar ddynion a bechgyn, a bod hyn yn galw am ymateb cynnil wedi'i deilwra. Fodd bynnag, mae ein dull yn siarad â phob dioddefwr a goroeswr cam-drin domestig a bydd ein Cynllun yn gymorth iddo ac yn cefnogi'r holl ddiodefwyr a goroeswyr.

Mae'r Cynllun hwn yn defnyddio'r Alwad am Dystiolaeth ar Drais yn erbyn Menywod a Merched fel ffynhonnell allweddol o ddata. Derbyniwyd cyfanswm digynsail o fwy na 180,000 o ymatebion ac y mae iddo bedair elfen:

- **Arolwg i'r cyhoedd**, yn ogystal ag **arolwg cynrychioliadol cenedlaethol**^f er mwyn sicrhau cynrychiolaeth deg o farn o bob carfan o gymdeithas;
- **Arolwg o ddiodefwyr a goroeswyr** i ddeall profiadau bywyd pobl yn well wrth gyrchu cymorth a'r System Cyfiawnder Troseddol, a ddsberthir drwy sefydliadau cymorth arbenigol;

^f Gosodwyd cwotâu ar oedran, rhyw a rhanbarth, gyda phwysiad wedi'i osod ar y newidynnau hyn i adlewyrchu proffiliau cenedlaethol. Noder: Roedd y rhai a ymatebodd i'r arolwg ar gyfer y cyhoedd yn fwy tebygol o fod yn fenywod, LHDT+, heb unrhyw grefydd wedi'i hadrodd, a diodefwyr a goroeswyr troseddau trais yn erbyn menywod a merched na'r boblogaeth ehangach, felly bydd eu barn yn wahanol i farn y grŵp boblogaeth ehangach.

- **16 o grwpiau ffocws** gydag amrywiaeth o fudiadau arbenigol a gweithwyr iechyd proffesiynol i drafod mathau penodol o droseddu, gan gynnwys cam-drin domestig, yn ogystal â materion ehangach; a
- **Cyflawniadau ysgrifenedig** gan amrywiaeth o ymatebwyr arbenigol a roddodd wybodaeth am gwmpas, graddfa, a chyffredinolrwydd cam-drin domestig, atal, y gefnogaeth sydd ar gael, rheoli cyflawnwyr a mwy.

Roedd dau gyfnod i'r Alwad am Dystiolaeth. Rhedodd Cyfnod Un rhwng 10 Rhagfyr 2020 a 19 Chwefror 2021. Yng Nghyfnod Dau, ail-agorwyd yr arolwg cyhoeddus gan yr Ysgrifennydd Cartref rhwng 12 Mawrth a 26 Mawrth 2021.

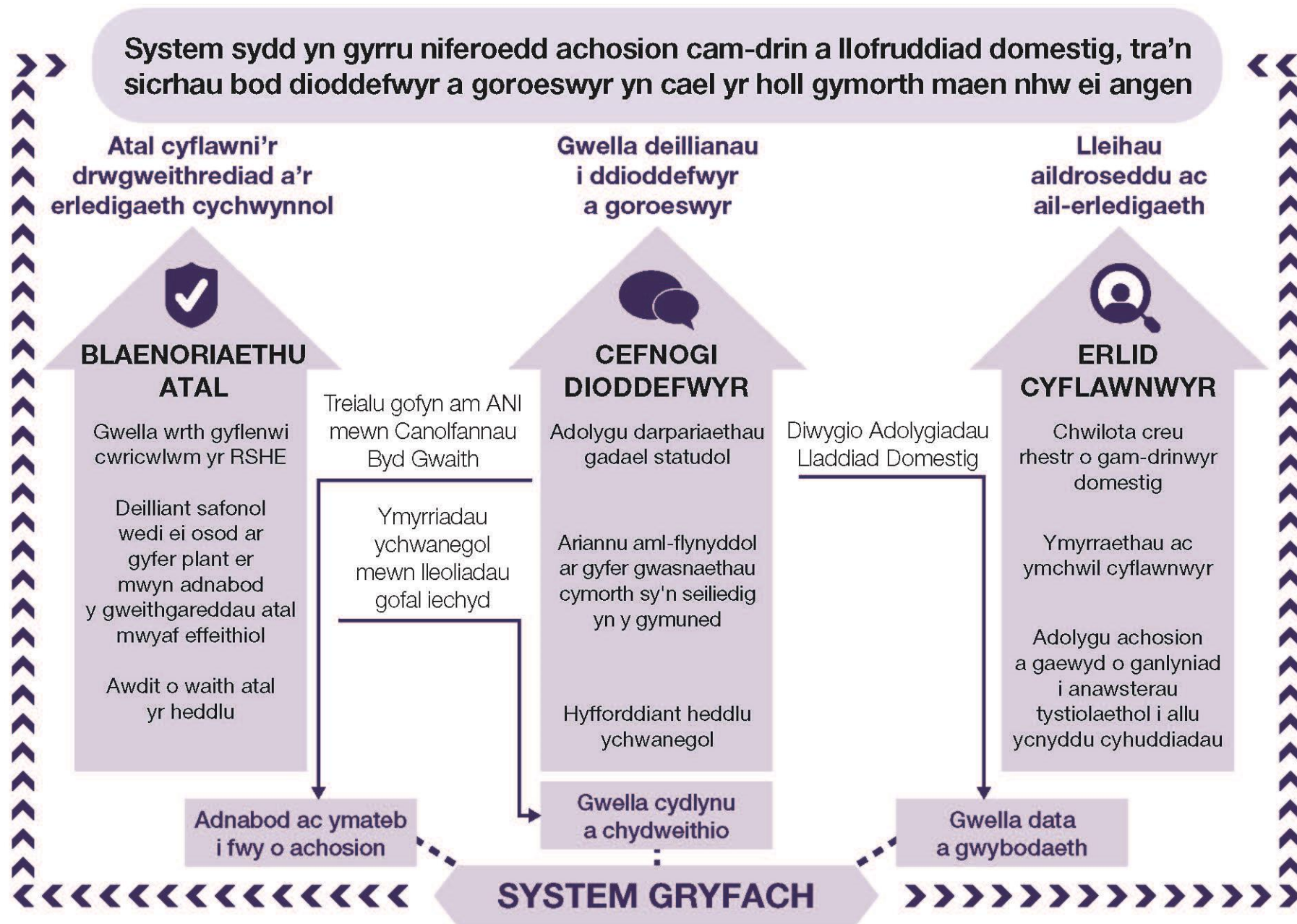
Roedd yr Alwad am Dystiolaeth yn agored i bobl 16 neu hŷn ledled Cymru a Lloegr. Roedd yr ymatebwyr yn dueddol o fod yn fenywod rhwng 16 a 34 oed. Clywsom gan amrywiaeth eang o bobl ledled y wlad, gan gynnwys rhai o wahanol ethnigrwydd, oedran, rhyw, a chyfeiriadedd rhywiol. Roedd nifer o'r ymatebwyr hyn, neu eu cyfeillion, teulu neu gydweithwyr, wedi dioddef effaith uniongyrchol cam-drin domestig. Ar gyfer y Cynllun hwn, buom yn ofalus wrth hidlo'r ymatebion i'r arolwg dioddefwyr a goroeswyr i gynhyrchu data yn benodol gan ddiodefwyr a goroeswyr cam-drin domestig.

Dim ond y data o'r Alwad am Dystiolaeth a oedd yn bodloni'r meini prawf canlynol a ddefnyddiwyd i lywio'r Cynllun hwn:

- Cefnogwyd y dioddefwr a'r goroeswr gan fudiad cam-drin domestig neu arbenigol i gyflwyno ymateb i'r arolwg;
- Roedd Cynghorydd Trais Domestig Annibynnol (IDVA) yn cefnogi'r dioddefwr a'r goroeswr; neu
- Crybwyllwyd cam-drin domestig yn benodol yn y cwestiynau testun agored.

Rydym wedi cynnwys dyfyniadau dienw gan ymatebwyr i'r Alwad am Dystiolaeth drwy'r ddogfen hon. Mae hyn yn adlewyrchu ei ddylanwad sylweddol ar y Cynllun, yn enwedig lleisiau dioddefwyr a goroeswyr.

Mae elfennau'r Cynllun hwn sydd yn ymwneud â throedd, plismona a chyfiawnder yn berthnasol i Gymru a Lloegr. Mae'r elfennau sydd yn ymwneud ag iechyd, gofal cymdeithasol, ac addysg wedi eu datganoli i Gymru, yr Alban a Gogledd Iwerddon, ac felly maent yn berthnasol i Loegr yn unig. Mae Llywodraeth Cymru wedi bod yn ymgysylltu drwy gydol y broses o ddatblygu'r Cynllun.

Crynodeb Gweithredol

Blaenoriaethu Atal

Amcan

'Lleihau nifer yr achosion o gam-drin domestig, dynladdiad domestig, a hunanladdiadau cysylltiedig â cham-drin domestig, trwy atal pobl rhag dod yn gamdrinwyr a dioddefwyr i ddechrau'

Rhesymeg

Mae cam-drin domestig yn difetha bywydau miliynau. Gwyddom fod y raddfa yn enfawr (Problem Un), a gwyddom fod ei ganlyniadau, sydd yn aml yn cynnwys colli bywydau, yn annioddefol (Problem Dau). Gwyddom fod sawl ffactor a all wneud rhywun yn fwy tebygol o fod yn gamdriniwr. Mae ymyriadau i ymdrin â hyn, er mewn llawer achos nid ydym yn gwybod eto pa rai sydd fwyaf effeithiol o ran lliniaru'r ffactorau risg hynny. Yn yr un modd, ni wyddom i ba raddau y mae'r ffactorau risg hyn yn achosi mwy o debygolrwydd o gam-drin domestig yn hytrach na dim ond bod yn gysylltiedig ag ef. Felly, er mwyn lleihau cam-drin domestig a dynladdiad domestig trwy eu hatal rhag digwydd yn y lle cyntaf, mae arnom angen camau sydd nid yn unig yn mynd i'r afael â'r ffactorau risg hynny, ond ymyriadau i'n helpu ni eu deall yn well. Rydym eisiau dull wedi'i dargedu'n well i weld cam-drin domestig a dynladdiad domestig yn lleihau o fwy nag erioed o'r blaen.

Metrigau

Mae'r rhain wedi'u rhannu gyda'r rhai yn y golofn *Erlid Camdrinwyr*.

- Lleihad yn nifer yr achosion o gam-drin domestig. Ffynhonnell: *Arolwg Troseddau Cymru a Lloegr (Y Swyddfa Ystadegau Gwladol)*.
- Lleihad yn nifer y dynladdiadau domestig. Ffynhonnell: *Mynegai Dynladdiad (Y Swyddfa Gartrfef)*.

Ymrwymadau allweddol

- Mae bod o oedran iau a chyda lefelau isel o addysg yn ddau ffactor risg sylweddol. I fynd i'r afael â'r rhain, bydd yr Adran Addysg yn **darparu cymorth i athrawon sy'n cyflwyno'r cwricwlwm Addysg Perthynas, Rhyw ac Iechyd (RSHE) a gafodd ei ddiweddarau'n ddiweddar**. Bydd arbenigwyr, gan gynnwys sefydliadau cam-drin domestig, gyda'i gilydd yn bwydo i mewn i sut olwg sydd ar y gefnogaeth hon. Bydd sicrhau bod plant yn gwybod am berthynas iach trwy'r cwricwlwm RSHE yn ifanc, yn ogystal â herio agweddau gwael tuag at ymddygiad perthnasoedd, yn gymorth i atal achosion o gam-drin domestig yn ddiweddarach mewn bywyd.
- Mae'r Swyddfa Gartref yn cefnogi **datblygiad dulliau i fesur effeithiolrwydd gwahanol ymyriadau sy'n cefnogi plant sy'n profi cam-drin domestig yn gymharol**. Bydd y mesurau hyn yn ystyried canlyniadau allweddol ar gyfer plant a phobl ifanc sydd wedi profi cam-drin domestig, megis yr effaith ar berthnasoedd, lles, a chanfyddiadau o ddiogelwch a rhyddid. Bydd hyn yn gwella ein dealltwriaeth o'r hyn sy'n gweithio i gefnogi a gwella canlyniadau i blant sy'n profi cam-drin domestig.
- **Bydd y Swyddfa Gartref yn gweithio gyda Chyngor Penaethaid Cenedlaethol yr Heddlu i nodi ac archwilio heddluoedd sy'n cofnodi'r cyfraddau uchaf o ddynladdiadau domestig a throseddau difrifol o gam-drin domestig**. Bydd y Swyddfa Gartref yn gweithio gyda'r heddluoedd hyn i wella eu metrigau cam-drin domestig a nodi heriau sy'n eu hwynebu. Y nod yw atal digwyddiadau difrifol, gan gynnwys dynladdiadau domestig, rhag digwydd byth.

Cymorth i ddioddefwyr

Amcan

'Helpu'r holl ddioddefwyr a goroeswyr sydd wedi dianc rhag cam-drin domestig i deimlo y gallant ddychwelyd i fywyd normal, gyda chefnogaeth i'w hanghenion iechyd, emosiynol, economaidd a chymdeithasol'

Rhesymeg

Mae angen i ni wella canlyniadau iechyd, emosiynol, economaidd a chymdeithasol i ddioddefwyr a goroeswyr cam-drin domestig (Problem Tri). Gwyddom fod llawer math o gefnogaeth a fedr wneud hyn, yn enwedig gwasanaethau cymorth a chefnogaeth broffesiynol. Fodd bynnag, rhaid teilwra'r rhain i bob un unigolyn. Dyna pam fod y Cynllun hwn yn nodi amrywiaeth o gefnogaeth er mwyn sicrhau y gall pob dioddefwr a goroeswr gael y gefnogaeth angenrheidiol sydd ei angen arnynt. Byddwn hefyd yn monitro eu hanghenion ac yn adlewyrchu newidiadau yn ein polisi. Bydd y dull unigoledd hwn yn gymorth i **gymryd y baich oddi ar ddioddefwyr a goroeswyr** drwy sicrhau bod cymorth wedi'i deilwra ar eu cyfer, ni waeth pa mor gymhleth yw eu hanghenion.

Metrigau

- Cynnydd mewn gwariant ar wasanaethau cefnogi, gan gynnwys gwasanaethau 'gan ac ar gyfer' i ddioddefwyr a goroeswyr cam-drin domestig. Ffynhonnell: *Y Swyddfa Gartref a'r Weinyddiaeth Gyfiawnder sy'n gwario ar wasanaethau sy'n darparu cymorth i ddioddefwyr a goroeswyr cam-drin domestig, a'r Adran Codi'r Gwastad, Tai a Chymunedau yn gwario ar wasanaethau sy'n darparu cymorth i ddioddefwyr a goroeswyr cam-drin domestig mewn llety diogel.*
- Mae gwasanaethau cymorth yn hanfodol ar gyfer helpu dioddefwyr a goroeswyr cam-drin domestig i wella^{20,21}. Fodd bynnag, rhaid gofalu eu bod oll yn darparu gwasanaeth cyson dda ledled y wlad. Bydd y Strategaeth Cyllido Dioddefwyr, sydd ar y gweill, yn cynnig cyfres o fetrigau craidd i'w defnyddio ar draws gwasanaethau cymorth er mwyn sefydlu sut beth yw gwasanaeth da. Bydd hefyd yn gwella'r modd y mae'r Llywodraeth yn mesur ei effaith.
- Cynnydd mewn adrodd wrth yr heddlu am gam-drin domestig⁹. Ffynhonnell: *Arolwg Troseddau Cymru a Lloegr - Canran dioddefwyr a goroeswyr yn adrodd am gam-drin*

⁹ Mae cam-drin domestig yn drosedd nas adroddir digon amdani. Mae'r bwlch rhwng adroddiadau'r heddlu am gamdriniaeth ddomestig a nifer y dioddefwyr a'r goroeswyr cam-drin domestig a amcangyfrifwyd gan Arolwg Troseddau Cymru a Lloegr yn golygu bod cryn nifer o achosion sydd heb eu nodi. Gallai datgelu mwy o'r achosion hyn arwain at ymyriadau cynharach sydd yn golygu na fydd cam-drin domestig yn para cyhyd (a bod llai yn digwydd), gan arwain at well canlyniadau i ddioddefwyr a goroeswyr.

gan gymar wrth yr heddlu (Y Swyddfa Ystadegau Gwladol) a Troseddau a gofnodwyd gan yr heddlu a nodwyd fel rhai cam-drin domestig (Swyddfa Gartref).

Rydym wedi cynnwys mwy o fetrigau perfformiad yn adran *Gyflwyno* y ddogfen. Bydd y rhain yn olrhain ein cynnydd wrth gyflwyno'r gefnogaeth hon i ddioddefwyr a goroeswyr, a'r effaith maent yn ei gael.

Ymrwymadau allweddol

- Er mwyn deall a oes angen gwneud mwy i gefnogi dioddefwyr a goroeswyr cam-drin domestig i ail-adeiladu eu bywydau, **bydd yr Adran Fusnes, Ynni a Strategaeth Ddiwydiannol yn adolygu'r ddarpariaeth absenoldeb statudol bresennol ar gyfer gweithwyr ac yn ystyried a yw hyn yn gwneud digon i gefnogi dioddefwyr a goroeswyr sy'n ceisio dianc rhag cam-drin domestig.** Byddwn yn nodi unrhyw gamau nesaf yn ddiweddarach eleni.
- I gydnabod pa mor bwysig y mae gwasanaethau cefnogi, **bydd y Weinyddiaeth Gyfiawnder yn neilltuo £47.1 miliwn dros dair blynedd ar gyfer gwasanaethau yn y gymuned sy'n cefnogi dioddefwyr a goroeswyr cam-drin domestig a thrais rhywiol ac yn darparu £81 miliwn i Gynghorwyr Trais Domestig Annibynnol a Chynghorwyr Trais Rhywiol Annibynnol.** Bydd y Swyddfa Gartref a'r Weinyddiaeth Gyfiawnder yn **cynnig dyfarniadau cyllid aml-flwyddyn i sefydliadau sy'n cefnogi dioddefwyr a goroeswyr cam-drin domestig.** Bydd hyn yn golygu bod mwy o oroeswyr yn derbyn gwasanaethau cymorth o safon uwch.
- Er mwyn helpu cynyddu hyder dioddefwyr a goroeswyr yn yr heddlu, annog mwy o bobl i adrodd am gam-drin domestig, a chael triniaeth well pan fyddant yn dod ymlaen, **bydd y Swyddfa Gartref yn darparu hyd at £3.3 miliwn i ariannu'r gwaith o gyflwyno hyfforddiant Materion Cam-drin Domestig** i heddluoedd sydd eto i'w ddarparu, neu nad oes ganddynt eu hyfforddiant cam-drin domestig penodol eu hunain.
- Fel rhan o'r Strategaeth Ariannu Dioddefwyr, bydd y Weinyddiaeth Gyfiawnder yn edrych ar **gyflwyno safonau comisiynu cenedlaethol ar draws yr holl wasanaethau cymorth i ddioddefwyr a Safonau Ansawdd DLUHC ar gyfer cymorth mewn llety diogel.** Bydd hyn yn sicrhau y bydd comisiynu cymorth mewn llety diogel ar gyfer dioddefwyr a goroeswyr cam-drin domestig a'u plant yn ddarostyngedig i'r un safonau â'r holl wasanaethau cymorth i ddioddefwyr.

Erlyn Cyflwynwyr

Amcan

Lleihau nifer y bobl sy'n droseddwyr mynych a sicrhau bod y rhai sy'n cyflawni'r drosedd hon yn teimlo grym llawn y gyfraith'

Rhesymeg

Rydym yn glir mai'r **cyflawnwyr yw'r rhai sy'n gorfod newid eu hymddygiad** a rhoi'r gorau i droseddu. Trwy fynd ar eu trywydd yn ddi-baid, gallwn wneud i hyn ddigwydd. Gallwn leihau nifer yr achosion o gam-drin domestig (Problem Un) a lleihau nifer y dynladdiadau domestig (Problem Dau).

Mae hyn yn golygu gwell dealltwriaeth a mynd i'r afael â'r gostyngiad yn nifer y cyhuddiadau, erlyniadau, ac euogfarnau fel bod cyflawnwyr yn cael eu hatal a'u bod yn wynebu cyfiawnder. Mae angen i ni wella asesiadau risg ac ehangu a chryfhau'r mesurau sydd gennym i ymdrin â chamdrinwyr unwaith i risgiau gael eu nodi. Ac y mae angen i ni ddefnyddio ymyriadau a rhaglenni sydd nid yn unig yn atal cyflawnwyr, ond sy'n newid eu hymddygiad yn y tymor hir.

Metrigau

Rhennir rhai* o'r rhain â'r rhai sydd yn y golofn *Blaenoriaethu Atal*.

- Cynnydd yn nifer y cyhuddiadau am droseddau a nodwyd fel rhai cam-drin domestig. Ffynhonnell: *Canlyniadau troseddau yng Nghymru a Lloegr (Swyddfa Gartref)* a data *Gwasanaeth Erlyn y Goron ar nifer y cyhuddiadau (Gwasanaeth Erlyn y Goron)*.
- *Gostyngiad yn nifer y dioddefwyr cam-drin domestig. Ffynhonnell: *Arolwg Troseddau Cymru a Lloegr (Y Swyddfa Ystadegau Gwladol)*.
- *Gostyngiad yn nifer y dynladdiadau domestig. Ffynhonnell: *Mynegai Dynladdiadau (Swyddfa Gartref)*.

Ymrwymadau allweddol

- Er mwyn deall yn well a mynd i'r afael â'r gostyngiad yn nifer y cyhuddiadau, bydd y Swyddfa Gartref yn derbyn argymhellion a wnaed mewn adroddiadau gan Arolygiaeth Cwnstabiliaeth a Gwasanaethau Tân ac Achub Ei Mawrhydi (HMICFRS) i **gynnal adolygiad o ddata ar achosion o gam-drin domestig a gaewyd oherwydd anawsterau tystiolaethol. Dyma lle mae achosion yn cael eu cau gan**

yr heddlu oherwydd diffyg tystiolaeth (Canlyniadau 15) neu lle nad yw'r dioddefwr yn cefnogi camau gweithredu gan yr heddlu (Canlyniad 16).

- Er mwyn rheoli'r cyflawnwyr domestig mwyaf niweidiol yn gadarnach, **mae'r Llywodraeth yn mynd ati i ymchwilio i greu cofrestr o droseddwyr cam-drin domestig.** Hefyd, bydd y Weinyddiaeth Gyfiawnder yn cynyddu tagio i'r sawl sy'n gadael carchar, gan gynnwys tua 3,500 o unigolion sydd mewn perygl o gyflawni gam-drin domestig.
- Er mwyn helpu'r heddlu i asesu'r peryglon o du cyflawnwyr domestig unigol, bydd y **Swyddfa Gartref yn neilltuo £6.7 miliwn dros y tair blynedd nesaf i fireinio a threialu cyflwyno offeryn asesu risg.** Mae gan y model D iweddarrwydd, Amllder, Difrifoldeb ac Erledigaeth botensial enfawr i wella'r asesiadau risg hyn trwy nodi'r cyflawnwyr cyfresol mwyaf peryglus.
- **I gael cyflawnwyr i newid eu hymddygiad a lleihau aildroseddu, bydd y Swyddfa Gartref yn buddsoddi £75 miliwn dros dair blynedd i ymdrin â cham-drin domestig.** Mae hyn yn cynnwys cyllid ar gyfer ymyriadau cyflawnwyr, gyda chytundebau aml-flwyddyn lle bo'n briodol, gwerthuso ac ymchwil pellach. Bydd hyn yn cynnwys cyllid ar gyfer ymyriadau sy'n ymdrin yn uniongyrchol ag ymddygiad camdrinwyr domestig. Bydd y Swyddfa Gartref hefyd yn datblygu set o egwyddorion a safonau cenedlaethol i hyrwyddo dull cyson a diogel o weithredu gan y rhaglenni hyn.

System Gryfach

Amcan

'Gwella'r systemau a'r prosesau sy'n sail i'r ymateb i gam-drin domestig ar draws cymdeithas'

Mae tair ffordd benodol y mae'r Cynllun hwn yn anelu at wella'r systemau a'r prosesau hyn:

- 'Mwy o achosion o gam-drin domestig yn cael eu nodi ac ymateb iddynt yn briodol';
- 'Gwella cydweithio a chydgyssylltu rhwng ac o fewn sefydliadau'; a
- 'Gwella data am gam-drin domestig, a gwybodaeth amdano'.

Rhesymeg

I sicrhau y gallwn fod ar ein cryfaf wrth fynd i'r afael â cham-drin domestig, mae arnom angen system gadarn sy'n gweithio ar draws y gymdeithas gyfan. Mae hyn yn bwysig er mwyn ein galluogi i gyflawni ein tri amcan cyntaf yn effeithiol.

Byddwn yn ei gwneud yn haws i fwy o ddiodefwyr a goroeswyr i adrodd am gam-drin domestig, yn ogystal â sicrhau y gall gweithwyr iechyd proffesiynol sy'n dod ar draws cam-drin domestig yn rheolaidd adnabod ac atgyfeirio diodefwyr a goroeswyr yn well (Problem Pedwar A). Mae hyn yn hanfodol er mwyn iddynt gael mynediad at y cymorth sydd ei angen arnynt. Bydd cyfathrebu gwell rhwng Adrannau, cyrff gwasanaethau cyhoeddus a chymdeithas yn ehangach (Problem Pedwar B) yn cyfrannu at ostyngiad yn nifer yr achosion o gam-drin domestig. A bydd ymdrin â bylchau mewn data a gwybodaeth, gan gynnwys ar ddynladdiadau domestig a hunanladdiadau yn dilyn cam-drin domestig (Problem Pedwar C), yn golygu y gallwn deilwra ymyriadau yn y dyfodol fel eu bod yn fwyaf effeithiol.

Metrigau

Byddwn yn gallu barnu a oes gennym system well os yw'r tri amcan arall yn cael eu cyflawni. Caiff canlyniadau mesurau a ymrwymwyd iddynt yn y golofn hon eu monitro'n agos er mwyn sicrhau bod ein system yn ymateb yn effeithiol i gam-drin domestig.

Ymrwymadau allweddol

- Rydym eisiau ei gwneud yn haws i bobl ofyn am gymorth a nodi mwy o achosion.
Bydd y Swyddfa Gartref yn gweithio gyda'r Adran Gwaith a Phensiynau i

dreialu'r cynllun, ac os yw'n llwyddiannus, ystyried cyflwyno'r codair Gofyn am ANI yn genedlaethol ar draws swyddfeydd Canolfan Byd Gwaith. Mae'r cynllun ar hyn o bryd yn darparu ffordd syml a dirgel i ddioddefwyr a goroeswyr cam-drin domestig i ddangos bod arnynt angen cymorth ar unwaith trwy ddenfyddio codair mewn fferyllfeydd sy'n cymryd rhan.

- Gwyddom fod rhoi i feddygon, nyrsus a bydwragedd y sgiliau i adnabod achosion o gam-drin domestig yn well, a'u cyfeirio, o gymorth wrth gael ymateb gwell unedig ar draws y gymdeithas gyfan. **Bydd y Swyddfa Gartref felly yn buddsoddi hyd at £7.5 miliwn dros dair blynedd i roi'r strwythurau hynny ar waith mewn lleoliadau gofal iechyd.**
- **Bydd yr Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol yn cyhoeddi ei Strategaeth Iechyd Menywod yng Ngwanwyn 2022,** a fydd yn ymdrin â rhai o'r rhwystrau a wynebir gan ddioddefwyr a goroeswyr wrth ymwneud â gwasanaethau iechyd pwysig, ac yn gymorth i sicrhau bod ein gweithwyr gofal iechyd proffesiynol yn meddu ar y wybodaeth gywir i gefnogi a chyfeirio'r sawl sy'n dioddef trawma oherwydd cam-drin.
- Mae angen gwneud llawer mwy i wella ein data ar ddynladdiadau domestig a hunanladdiadau yn dilyn cam-drin domestig. I ymdrin â hyn **bydd y Swyddfa Gartref yn diwygio'r broses o Adolygu Dynladdiadau Domestig (DHR).** Bydd hyn yn cynnwys gweithio gyda Chyngor Cenedlaethol Penaethiaid yr Heddlu i nodi arfer gorau wrth atgyfeirio hunanladdiadau yn dilyn cam-drin domestig ar gyfer DHR a lansio cronfa ddata ar-lein yn 2022 o bob DHR, y mae £1.3 miliwn wedi'i fuddsoddi ynddi.

Blaenoriaethu Atal

EIN HAMCAN: ‘Lleihau nifer yr achosion o gam-drin domestig, dynladdiadau domestig, a hunanladdiadau cysylltiedig â cham-drin domestig, trwy atal pobl rhag dod yn gamdrinwyr a dioddefwyr i ddechrau’

Os ydym am leihau nifer yr achosion o gam-drin domestig a dynladdiad domestig, mae angen gweithredu cadarn i'w atal rhag digwydd yn y lle cyntaf. Gallwn wneud hyn drwy ddeall yn well pa ffactorau all arwain at risg uwch y bydd rhywun yn cam-drin yn y cartref. Rydym yn edrych i weld a yw'r amgylchiadau hyn yn achosi cam-drin domestig mewn gwirionedd neu'n gysylltiedig â thebygolrwydd uwch. Ond mae'n rhaid i ni ddal i weithredu yn awr ac ymdrin yn uniongyrchol â'r ffactorau risg hynny er mwyn cael y siawns fwyaf posibl o atal achosion o gam-drin domestig a dynladdiad domestig.

Beth a wyddom, beth na wyddom, a beth mae angen ei wneud

Gall unrhyw un fod yn ddiodeffwr a goroeswr cam-drin domestig. Yn y golofn hon, rydym yn nodi **y ffactorau risg y gwyddom sy'n gysylltiedig â thebygolrwydd cynyddol o gyflawni cam-drin domestig ac erledigaeth.**

“Mae angen gwneud cymaint mwy i ddeall beth sy'n sail i ymddygiadau pobl sy'n cam-drin.”

Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Dioddefwyr a Goroeswyr

Er bod dynion iau yn fwy tebygol o gyflawni cam-drin domestig, rydym yn gwybod bod llawer ffactor arall yn dylanwadu ar a allai rhywun gyflawni'r troseddau hyn. Gwyddom fod perthynas gymhleth rhwng cam-drin domestig ac, er enghraifft, lefel is o addysg, bod â hanes troseddol, cefndir difreintiedig, ac a yw'r rhai o'u cwmpas yn cydoddef trais ac anghydraddoldeb rhwng y rhywiau. Gwyddom fod profiad o gam-drin plant yn rhagfynegydd cyson o gam-drin domestig i gyflawnwyr a dioddefwyr. Mae'r berthynas rhwng cam-drin domestig a chamddefnyddio sylweddau yn fwy cymhleth fyth, felly hefyd

y berthynas rhang cam-drin domestig a phroblemau iechyd meddwl. **Mae'n bwysig tynnu sylw at y ffaith am fod unigolyn yn agored i unrhyw un o'r ffactorau risg hyn, nid yw o reidrwydd yn golygu y bydd yn profi neu'n cyflawni cam-drin domestig.**

O ystyried na wyddom beth all achosi cam-drin domestig, neu beth all fod yn risg gysylltiedig yn unig, mae'n ei gwneud yn anodd nodi'n union beth fydd yn cyflawni'r newid mwyaf. I ymdrin â hyn mae **angen i ni gyflwyno ystod o ymyriadau a monitro eu heffeithiolrwydd.**

Tra'n bod yn aros am fwy o ddata, **mae angen i ni ddarparu ymyriadau sy'n mynd i'r afael â'r ffactorau risg a amlinellwyd yn Atodiad B.** Yn aml, mae'r ffactorau risg cam-drin domestig yr un fath â'r rhai ar gyfer mathau eraill o droseddau²². Mae hyn yn golygu y gallwn anelu at leihau sawl math o drosedd ar unwaith.

Beth rydym yn ei wneud eisoes a beth mwy a wnawn

Nodi camau ataliol

Rhaid inni barhau i ddeall y ffyrdd mwyaf effeithiol o atal pob math o drais yn erbyn menywod a merched, gan gynnwys cam-drin domestig. Dyna pam **yr ymrwymodd y Swyddfa Gartref i fuddsoddi £3 miliwn yn 2022-23 tuag at raglenni sy'n gwella ein dealltwriaeth o'r hyn sy'n gweithio i atal trais yn erbyn menywod a merched.**

I ymateb i'r angen brys i gynyddu ymdrechion i atal trais yn erbyn menywod a merched, gan gynnwys cam-drin domestig, **mae'r Deyrnas Unedig yn buddsoddi yn *Beth sy'n Gweithio i Atal Trais: Effaith ar Raddfa.*** Dyma fydd yr ymdrech fyd-eang gyntaf i gynyddu ymdrechion atal trais yn systematig a gwerthuso eu heffaith. Drwy hyn, rydym yn gobeithio dysgu sut i leihau nifer yr achosion o gam-drin domestig, atal achosion cyntaf, a lleihau aildroseddu ac ail-erledigaeth ar raddfa fawr.

Cymryd camau ataliol

Cynyddu ymwybyddiaeth

Yn y [Strategaeth Mynd i'r Afael â Thrais yn Erbyn Menywod a Merched](#), ymrwymodd y Swyddfa Gartref i gyflwyno ymgyrch **gyfathrebu aml-flwyddyn yn canolbwyntio ar greu newid mewn ymddygiad.** Lansiodd yr ymgyrch, o'r enw 'Digon', ym mis Mawrth 2022, gyda'i cham cyntaf yn canolbwyntio ar herio cyflawnwyr ac annog aelodau o'r cyhoedd i gymryd camau os byddant yn dyst i gamdriniaeth. Roedd hysbysebion teledu, posteri awyr agored, radio, sain digidol, partneriaethau a chynnwys cyfryngau cymdeithasol oll yn anelu at godi ymwybyddiaeth o droseddwyr heriol ac yn eu cyfeirio at [wefan yr ymgyrch](#) gyda mwy o wybodaeth a chymorth i ddiodefwrwr a goroeswyr. Mae deunyddiau ymgyrchu wedi ymddangos mewn lleoliadau trafniadaeth gan gynnwys arosfannau bysiau, ochrau ffyrdd, gorsafoedd trenau, Trên Tanddaearol Llundain, ac mewn tafarndai, bariau, a thoiledau dynion.

Mae'r Llywodraeth hefyd wedi ymrwymo i amddiffyn pobl rhag arferion therapi trosi, a all fod yn ffurf ar gam-drin domestig, a'i atal rhag digwydd yn y lle cyntaf. Bydd y Swyddfa Gartref yn gweithio gyda'r Hwb Cydraddoldeb i wneud yn glir sut y gall rhai arferion 'therapi trosi' fel y'u gelwir fod yn gysytr â cham-drin domestig, megis aelodau o'r teulu yn gorfodi perthynas i'w wneud. Yn ogystal, mae'r Swyddfa Gartref wedi ymrwymo i

gefnogi'r Hwb Cydraddoldeb wrth weithredu'n briodol i ddod â'r arfer i ben, a chefnogi dioddefwyr a goroeswyr.

Addysgu pobl ifanc

“Mae addysgu pobl ifanc beth sy'n ymddygiad annerbyniol a chamdriniol mewn perthnasoedd yn hanfodol... Bydd addysgu pobl ifanc am yr hyn sy'n gamdriniol yn cael effaith enfawr ar leihau cam-drin yn y dyfodol.”

Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Cyhoeddus

Mae'n bwysig bod gennym fesurau sy'n targedu 'grwpiau oedran iau'. Gall y mesurau hyn yn aml alinio â mynd i'r afael â 'lefelau addysg isel'. Codwyd yr angen i wneud hynny ym mhob elfen o'r [Alwad am Dystiolaeth](#). Roedd ymatebwyr yn teimlo bod angen addysgu plant ac oedolion ifanc am y canlynol:

- perthynas iach;
- cydsyniad;
- pa ymddygiadau sy'n annerbyniol, yn enwedig o ran rheoli gorfodol mewn perthynas;
- y cyfreithiau perthnasol; a
- sut i gael cymorth os oes angen.

Bydd gan y cwricwlwm Addysg Perthynas, Rhyw ac Iechyd (RSHE) ran allweddol i'w chwarae wrth wella addysg plant er mwyn sicrhau eu bod yn deall perthnasoedd iach. Dyna pam, ers Medi 2020, y gwnaeth yr Adran Addysg Addysg Cydberthnasau yn orfodol ym mhob ysgol gynradd, Addysg Cydberthynas a Rhyw yn orfodol ym mhob ysgol uwchradd, ac Addysg Iechyd yn orfodol ym mhob ysgol a ariennir gan y wladwriaeth.

Mae angen addysgu disgyblion am y cysyniadau a'r cyfreithiau sy'n ymwneud ag ystod o feysydd gan gynnwys caniatâd, gorfodaeth, a cham-drin domestig. Dylai bechgyn a dynion ifanc ddeall yr hyn nad yw'n dderbyniol mewn perthnasoedd ac mae angen i ferched a menywod ifanc wybod beth i beidio â'i dderbyn. I helpu athrawon i gyflwyno'r cwricwlwm RSHE, **bydd yr Adran Addysg yn gweithio gydag arbenigwyr i ddatblygu pecyn o gefnogaeth i athrawon**. Bydd hyn yn cynnwys canllawiau, gweminarau dan arweiniad arbenigwyr, a digwyddiadau rhanbarthol i hwyluso rhannu arfer da a rhwydweithio effeithiol. Bydd yr Adran Addysg yn parhau i adeiladu rhaglen gymorth sy'n diwallu anghenion athrawon.

Mae cysylltiad rhwng arddel safbwyntiau sy'n cefnogi anghydraddoldeb rhwng y rhywiau ac yn esgusodi trais a cham-drin domestig²³. Rhaid i ni atal yr agweddau hyn rhag datblygu yn ifanc. Mae'n hanfodol felly bod oedolion y gellir ymddiried ynddynt, gan gynnwys rhieni ac athrawon, yn cymryd camau i sicrhau bod plant a phobl ifanc yn parchu ei gilydd. Mae hyn yn golygu na ellir gadael agweddau ac ymddygiadau niweidiol heb eu herio ac ni ddylid eu goddef. Gall ysgolion a cholegau chwarae rhan hanfodol wrth feithrin diwylliant cadarnhaol lle mae ymddygiad iach yn cael ei ddeall a'i annog, ac agweddau niweidiol yn cael eu herio. [Mae'r Pecyn Cymorth Cymunedau Ysgolion Parchus](#) yn cefnogi arweinwyr ysgolion i greu ymagwedd ysgol-gyfan sy'n hyrwyddo parch a disgyblaeth.

Mae'r canllawiau '[Cadw Plant yn Ddiogel mewn Addysg](#)' (KCSIE) wedi'u cryfhau yn dilyn proses ymgynghori lawn llynedd a chanfyddiadau [Adolygiad Ofsted o Gam-drin Rhywiol mewn Ysgolion a Cholegau](#). Mae'r canllawiau bellach yn cefnogi ysgolion a cholegau'n well i atal, nodi ac ymateb yn briodol i gamdriniaeth lle'r adroddir amdano. Mae'n nodi y gall bychanu rhai ymddygiadau, er enghraifft, diystyru aflonyddu rhywiol fel "dim ond tynnu coes", "rhan o dyfu i fyny" neu "bechgyn yn fechgyn", arwain at ddiwylliant o ymddygiad annerbyniol. Gall greu amgylchedd anniogel i blant, ac weithiau greu diwylliant o ymdygiadau annerbyniol. Mae'r canllaw'n nodi bod disgwyl i ysgolion a cholegau gael prosesau clir i gefnogi dioddefwyr a goroeswyr ac unrhyw blant eraill y mae cam-drin plentyn-ar-blentyn yn effeithio arnynt. Mae canllawiau KCSIE yn parhau i gael eu hadolygu'n gyson.

Canlyniadau i blant

Mae'n hanfodol ein bod yn cynyddu ein gwybodaeth am yr hyn sy'n gweithio i gefnogi a gwella canlyniadau i blant sy'n profi cam-drin domestig. Gall hyn fod yn arbennig o heriol o ystyried anawsterau wrth gymharu astudiaethau o wahanol ymyriadau yn y maes hwn, gan fod pob astudiaeth yn mesur llwyddiant mewn gwahanol ffyrdd.

“Mae plant sy'n byw mewn cartref lle mae cam-drin domestig/rheolaeth yn cael eu trawmateiddio gan yr hyn y mae'n rhaid iddynt ei weld. Rhaid i'r Llywodraeth roi cymorth a chwmsela ar waith ar gyfer y plant hyn.”

Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Cynrychioliadol Cenedlaethol

Felly, **mae'r Swyddfa Gartref yn cefnogi datblygiad set o offer i fesur effeithiolrwydd ymyriadau sy'n cefnogi plant sy'n profi cam-drin domestig.** Gwneir y gwaith hwn gan grŵp a arweinir gan Goleg Prifysgol Llundain. Mae'r grŵp hwn yn cytuno ar set o ganlyniadau cyffredin y gellid eu mesur mewn gwerthusiadau o ymyriadau plant a theuluoedd sy'n mynd i'r afael â cham-drin domestig. Y cam nesaf yw cytuno ar offer mesur priodol i asesu'r canlyniadau hyn. Er mwyn hwyluso hyn, mae'r Swyddfa Gartref yn ariannu ymchwil i archwilio'r mathau o fesurau sy'n cael eu defnyddio ar hyn o bryd.

Mae'n hanfodol bod plant a 'grwpiau oedran iau' yn cael eu hamddiffyn rhag cynnwys a gweithgaredd ar-lein a all beri niwed corfforol a seicolegol arwyddocaol iddynt; cafoddd 80% o ddefnyddwyr rhyngwyd 12-15 oed o leiaf un profiad ar-lein a allai fod yn niweidiol dros y 12 mis diwethaf²⁴. Bydd y Bil Diogelwch Ar-lein yn ei gwneud yn ofynnol i gwmnïau amddiffyn pob plentyn rhag y cynnwys a'r gweithgaredd mwyaf niweidiol ar y rhyngwyd a sicrhau bod amddiffyniadau ehangach yn briodol i oedran. Bydd hefyd yn ei gwneud yn ofynnol i wefannau sy'n cyhoeddi neu'n cynnal cynnwys pornograffig roi mesurau ar waith sy'n atal plant rhag cael mynediad at ddeunydd o'r fath.

Math o drais yn erbyn menywod a merched yw priodas plant, priodas gynnar a phriodas dan orfod, sy'n gwadu hawliau, rhyddid a gallu menywod a merched i wneud dewisiadau sy'n effeithio ar eu bywydau. Mae gohirio priodas yn lleihau'r risg o gam-drin domestig, ymhlith buddion eraill gan gynnwys lleihau beichiogrwydd yn y glasoed, atal marwolaethau mamau, rhoi gwell cyfleoedd gyrfa i bobl, ac atal rhai sy'n gadael yr ysgol²⁵.

O ystyried hyn, mae'r Llywodraeth wedi cefnogi'r Bil Priodas a Phartneriaeth Sifil (Isafswm Oedran), a fyddai'n mynd i'r afael â phriodasau plant drwy godi oedran priodas a phartneriaeth sifil yng Nghymru a Lloegr o 16 i 18. Bydd hefyd yn ehangu'r drosedd o briodas dan orfod i ddarparu ei bod bob amser yn anghyfreithlon i drefnu priodas (yn gyfreithiol rywol neu fel arall) o dan 18, hyd yn oed pan na ddefnyddir gorfodaeth. Hefyd, mae'r Llywodraeth yn parhau i ddarparu cymorth i ddiodefwr a goroeswr, a'r rhai sydd mewn perygl o briodas dan orfod trwy [linell gymorth Uned Priodas dan Orfod](#) y Swyddfa Gartref, a'r Swyddfa Dramor, y Gymanwlad a Datblygu ar y cyd.

Cam-drin Plentyn-i-riant

Mae mynd i'r afael ag ymddygiadau yn gynnwys yn allweddol i atal troseddau yn y dyfodol, gan y gall yr ymddygiadau hyn a ddysgwyd fod yn garreg gamu tuag gyflawni cam-drin yn ddiweddarach mewn bywyd. Bydd y **Swyddfa Gartref yn cyhoeddi canllawiau wedi'u diweddarau ar gyfer ymarferwyr rheng flaen ar gam-drin plentyn-i-riant (CPA) eleni**, gan weithio gydag ymarferwyr rheng flaen gan gynnwys y rhai sy'n gweithio yn yr heddlu, iechyd, addysg a gofal cymdeithasol, i enwi dim ond rhai. **Bydd y Swyddfa Gartref hefyd yn gweithio gyda rhanddeiliaid i gyrraedd diffiniad a therminoleg y cytunwyd arnynt ar gyfer y math hwn o ymddygiad**. Bydd hyn yn tanategu datblygiad polisi ar yr ymateb i CPA, a chanllawiau cynhwysfawr i gefnogi ymarferwyr a chomisiynwyr gwasanaeth.

Rôl yr heddlu

I'r rhai mewn perthynas agos neu'r sawl sy'n cychwyn ar berthynas newydd sydd â phryderon am ymddygiad eu cymar, cyflwynodd y Llywodraeth y Cynllun Datgelu Trais Domestig (DVDS), a adwaenir hefyd fel Cyfraith Clare, a ddaeth i rym yng Nghymru a Lloegr yn 2014. Mae'r DVDS yn nodi gweithdrefnau y gall yr heddlu eu defnyddio i ddatgelu gwybodaeth am droseddau treisgar neu gamdriniol blaenorol, gan gynnwys cam-drin emosiynol, ymddygiad sy'n rheoli neu orfodi, neu gam-drin economaidd gan unigolyn, lle gallai hyn helpu i amddiffyn eu partner neu gyn bartner. Gallai'r datgeliadau hyn fod yn hollbwysig i ddiogelu diodefwr a goroeswr neu ddiodefwr posibl.

O dan [Adran 77 Deddf Cam-drin Domestig 2021](#), byddwn yn gosod y canllawiau ar gyfer y DVDS ar sail statudol. Bydd hyn yn gymorth i sicrhau gweithrediad unffurf a chyson o'r Cynllun gan yr heddlu. **Mae'r Swyddfa Gartref yn adolygu ac yn diwygio'r canllawiau presennol, gan gynnwys ystyried amserlenni ar gyfer datgelu a hyrwyddo offer sy'n caniatáu i geisiadau gael eu gwneud ar-lein**. Bydd y canllawiau diwygiedig yn destun ymgynghoriad cyhoeddus yn fuan.

Mae gweithio aml-asiantaeth yn hanfodol i atal dynladdiadau domestig, ac mae gan yr heddlu ran bwysig i'w chwarae. [Canfu'r Prosiect Dynladdiadau Domestig](#) fod 52% o ddynladdiadau domestig a amheuir rhwng Mawrth 2020 a 2021 yn hysbys i'r heddlu fel rhai a ddrwgdybir o unrhyw drosedd flaenorol. O'r rheini, roedd 82% yn hysbys i'r heddlu am gam-drin domestig. Mae hyn yn dangos bod gan yr heddlu ran bwysig i'w chwarae i atal y trasiadau hyn.

Dyna pam y bydd y Swyddfa Gartref yn cydweithio gydag Arweinydd Cam-drin Domestig Cyngor Cenedlaethol Penaethiaid yr Heddlu (NPCC), y Comisiynydd Cynorthwyol Louisa Rolfe, ar Beilot Plismona Cam-drin Domestig ac Atal Dynladdiad Domestig newydd. Bydd y cynllun peilot yn nodi heddluoedd sydd â lefelau cymharol uchel o ddynladdiadau domestig a digwyddiadau cam-drin domestig difrifol.

Caiff y lluoedd hyn eu harchwilio i sicrhau eu bod yn gwneud popeth o fewn eu gallu i atal cyflawnwyr domestig rhag achosi niwed. Bydd hyn yn cynnwys casglu data, gwaith i wella eu metrigau cam-drin domestig, a chymorth i nodi heriau maent yn eu hwynebu ym maes plismona cam-drin domestig, a'r cyfan gyda'r nod o atal dynladdiadau domestig.

Cefnogi Dioddefwyr

EIN HAMCAN: ‘Helpu’r holl dioddefwr a goroeswyr sydd wedi dianc o cam-drin domestig i deimlo y gallant ddychwelyd i fywyd fel arfer gyda chefnogaeth ar gyfer eu hanghenion iechyd, emosiynol, economaidd a chymdeithasol’

Yn gyntaf oll, rhaid i ni geisio atal cam-drin domestig rhag digwydd. Ond pan fydd yn digwydd, mae angen i ni wneud popeth o fewn ein gallu i liniaru ei effaith, i helpu dioddefwyr a goroeswyr i wella a'u hannog i deimlo y gallant ddychwelyd i fywyd fel arfer. Byddwn yn darparu pecyn cymorth eang gyda mesurau y gwyddom eu bod yn effeithiol. Un nad yw'n canolbwyntio ar argyfwng yn unig, ac sy'n **cymryd y cyfrifoldeb oddi ar ddiodeswyr a goroeswyr**. Byddwn hefyd yn ceisio deall yn well sut y gellir gwella'r cymorth a ddarperir.

Yr hyn a wyddom, na wyddom, a'r hyn y mae angen i ni ei wneud

“Roedd gwasanaethau cymorth yn wirioneddol bwysig gan eu bod wedi dilysu fy nheimladau a'm cefnogi a'm grymuso i weithredu a gadael fy mhartner.”

Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Dioddefwyr a Goroeswyr

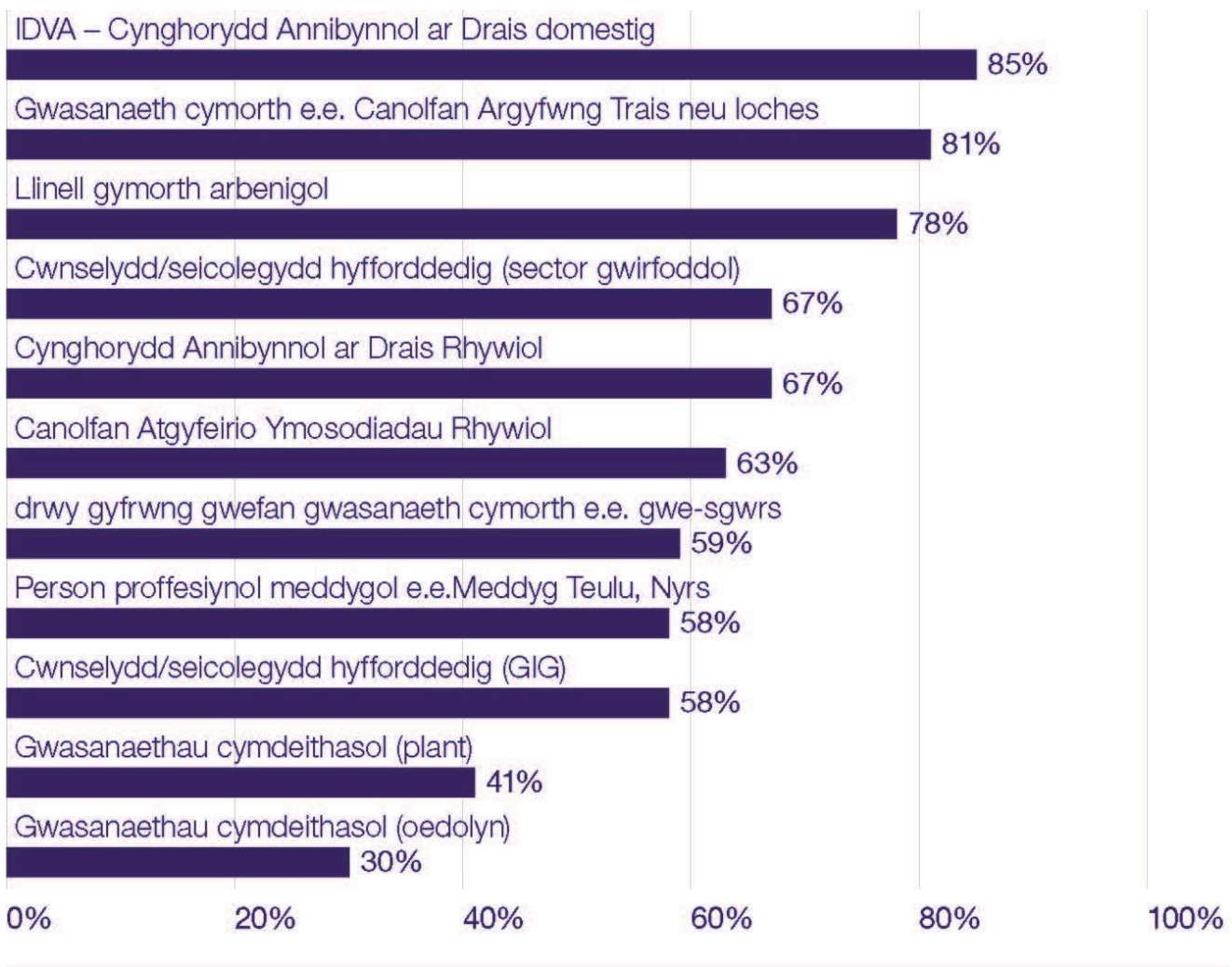
Gwyddom fod amrywiaeth eang o gymorth ar gael i ddiodeswyr a goroeswyr.

Mewn llawer o achosion, mae'n amlwg pa fathau o gefnogaeth sy'n sicrhau canlyniadau gwell. Fodd bynnag, ni wyddom pa fesurau fydd yn gweithio orau i unigolion. Bydd y pecyn cymorth sydd ei angen ar bob person yn unigryw iddynt hwy a'u hamgylchiadau. Hefyd, rydym yn gwybod y gall hon fod yn drosedd nad yw'n cael ei hadrodd yn ddigonol, ac mae ein profiad ni o'r hyn sy'n gweithio yn seiliedig ar ddiodeswyr a goroeswyr y cyrhaeddwyd ac y dderbyniodd gymorth, nid y rhai y mae eu hachosion yn dal i fod heb eu nodi. Yn rhy aml o lawer, mae cam-drin domestig yn parhau i fod yn gudd o'r golwg. Felly, ni all y Cynllun hwn fod yn rhagnodol yn y gefnogaeth a gynigir i ddiodeswyr a goroeswyr. Yn hytrach, **mae angen iddo ddarparu pecyn cymorth cyfannol, gydag**

amrywiaeth eang o ymyriadau a fydd yn galluogi dioddefwyr a goroeswyr i gael mynediad at y gefnogaeth sydd fwyaf addas ar gyfer eu hanghenion.

Darparodd yr [Alwad am Dystiolaeth](#) ddata am y mathau o gymorth proffesiynol a roddodd y boddhad mwyaf ymhlith ddioddefwyr a goroeswyr (**Ffigur 1**). Roedd dioddefwyr a goroeswyr fwyaf bodlon â Chynghorwyr Trais Domestig Annibynnol (85%), gwasanaethau cymorth (81%), a llinellau cymorth (78%). Roedd boddhad yn uchel hefyd ar gyfer seicolegwyr y sector gwirfoddol a Chynghorwyr Trais Domestig Annibynnol (ISVAS, 67% ar gyfer y ddau).

Ffigur 1 – Galwad am Dystiolaeth, ymatebion yr arolwg i ddioddefwyr a goroeswyr am foddhad gyda'r gefnogaeth broffesiynol a dderbyniwyd, 2020-21

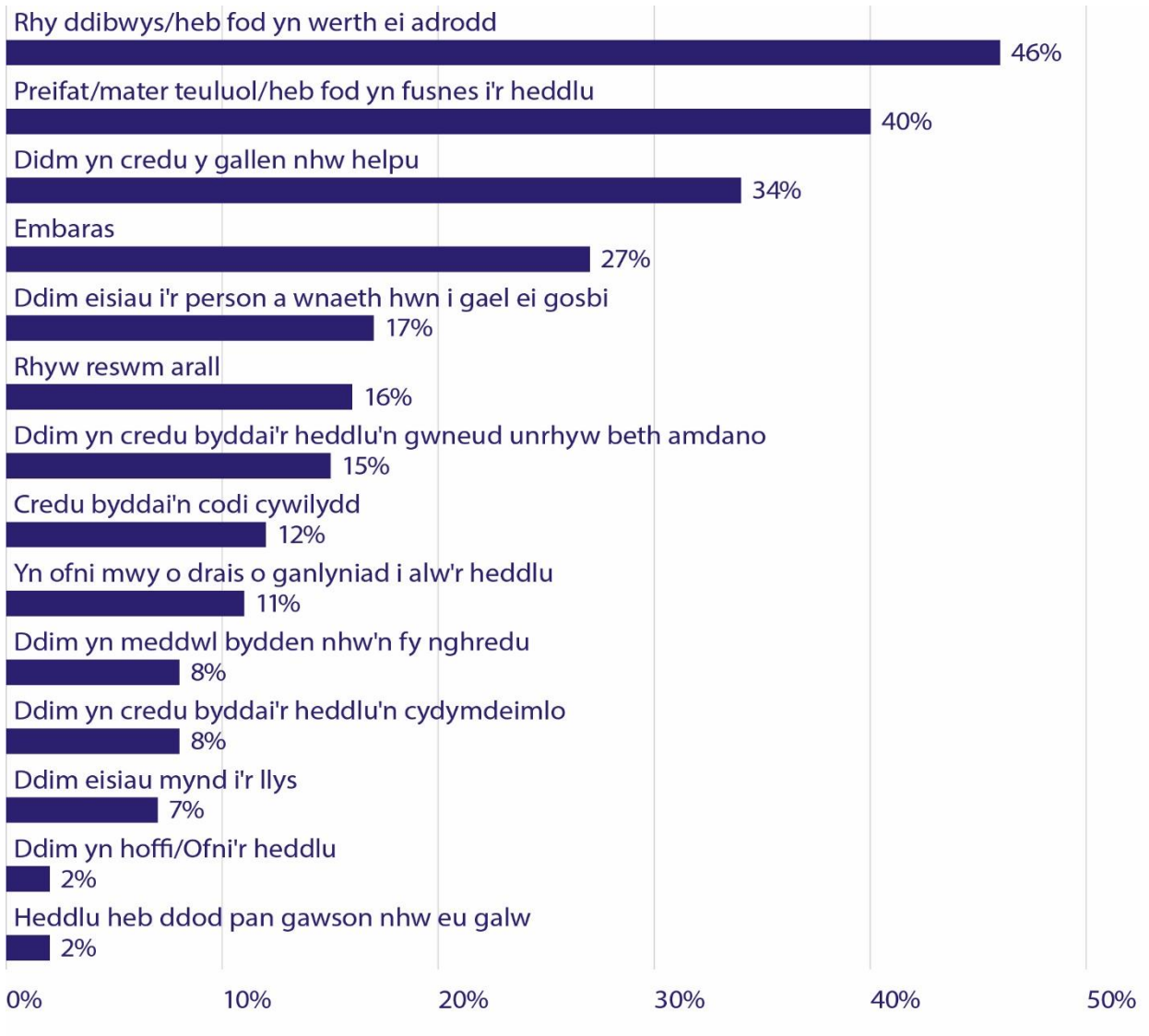
Ffynhonnell: Ymatebion penodol i gam-drin domestig yn yr Alwad am Dystiolaeth ar Drais yn Erbyn Menywod a Merched

Mae pum categori bras o gefnogaeth fydd yn rhoi gwell canlyniadau:

1. gwasanaethau cymorth a chefnogaeth broffesiynol;
2. cymorth i'r teulu cyfan;
3. cymorth economaidd a thai;
4. cymorth yn y gweithle; a
5. chymorth drwy'r heddlu, y Llysoedd Teulu a'r System Cyfiawnder Troseddol.

Mae angen i'r Cynllun hwn nodi sut **y bydd gwasanaethau wedi'u teilwra, yn y gymuned ac yn seiliedig ar lety** yn cael eu darparu - gwasanaethau sy'n hygyrch ac sy'n rhoi'r boddhad mwyaf i ddiodefwyr a goroeswyr. Mae angen i ni sicrhau **bod dull teulu cyfan** ar gael sy'n darparu cymorth i bob aelod o'r teulu. Roedd ymatebion i'r Alwad am Dystiolaeth yn nodi'n glir y gall **cam-drin economaidd** adael diodefwyr a goroeswyr yn economaidd ddibynol ar gamdrinwyr, gan greu ansicrwydd sy'n ei gwneud yn fwy anodd iddynt gael mynediad at ddiogelwch. Gwyddom fod ar **gyflogwyr** angen ymatebion a phrotocolau mwy cadarn ar ôl atgelu cam-drin domestig.

Ffigur 2 – Pam na ddywedodd y diodefwyr wrth yr heddlu am y cam-drin gan bartner a brofwyd yn y flwyddyn a aeth heibio, Cymru a Lloegr, blwyddyn yn diweddu Mawrth 2018

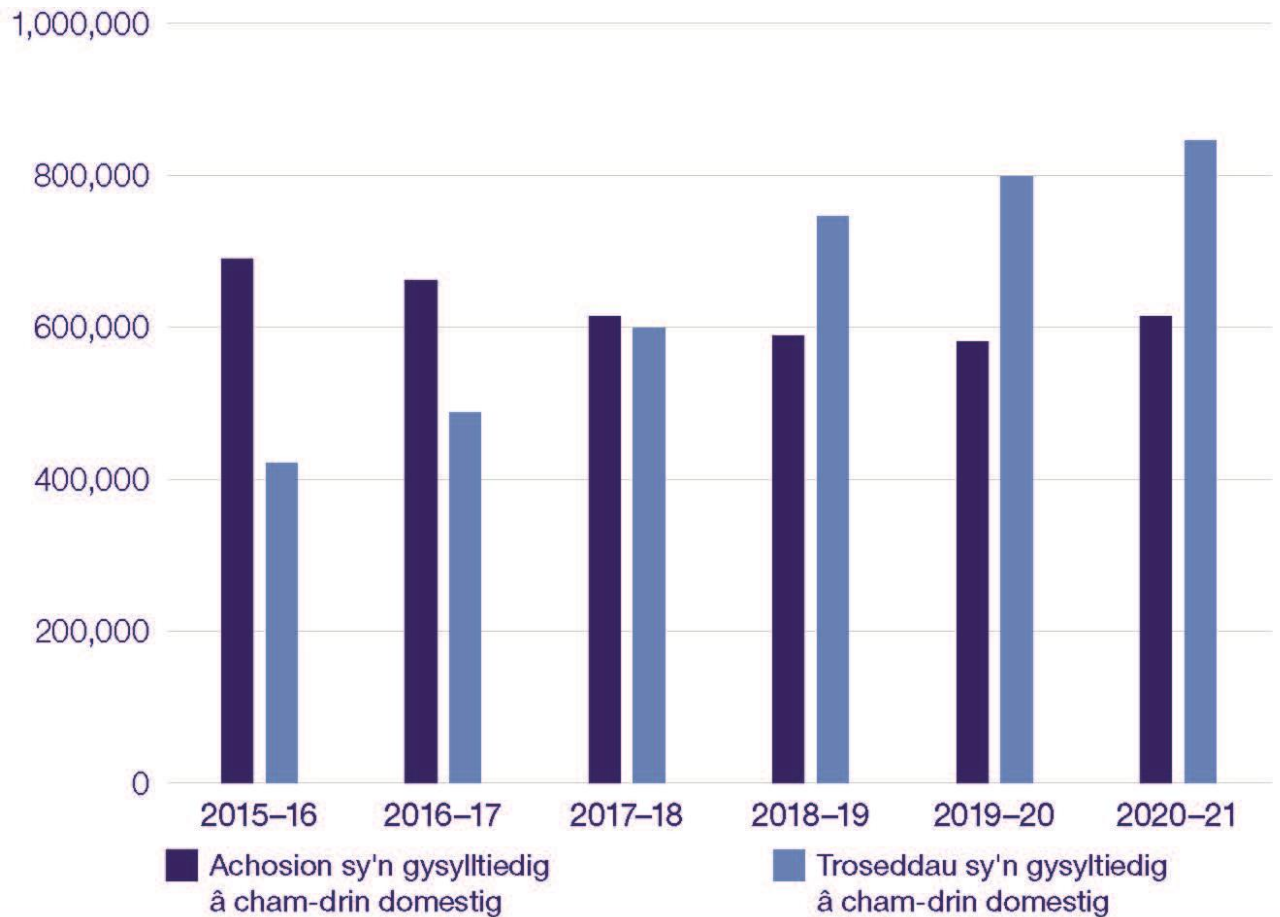

Ffynhonnell: Y Swyddfa Ystadegau Gwladol

Dim ond cyfran fechan o ddiodefwyr a goroeswyr **sy'n adrodd wrth yr heddlu am gam-drin domestig**. Mae Arolwg Troseddau Cymru a Lloegr (CSEW) yn dangos mai dim ond 17% o ddiodefwyr a goroeswyr y mae eu partner yn eu cam-drin sy'n adrodd amdano wrth yr heddlu²⁶. Y rheswm a roddwyd amlaf oedd meddwl ei fod yn rhy ddibwys neu nad oedd yn werth sôn amdano (46%). Rheswm arall oedd meddwl na allai'r heddlu eu helpu (34%).

Mae angen i ni gynyddu'r adrodd i'r heddlu am ddigwyddiadau sy'n ymwneud â cham-drin domestig a throseddau a gofnodwyd. Bydd hyn yn golygu y bydd mwy o ddiodefwyr a goroeswyr, os ydynt yn dewis gwneud hynny, yn gallu cael cymorth ac amddiffyniad gan yr heddlu a'r System Cyfiawnder Troseddol ehangach. Mae **Ffigur 3** yn dangos cynnydd aml-flwyddyn mewn troseddau cysylltiedig â cham-drin domestig a gofnodwyd gan yr heddlu (ac eithrio twyll) yng Nghymru a Lloegr rhwng 2015 a 2021. Er bod y bwlch rhwng nifer yr achosion a chofnodion yr heddlu yn lleihau oherwydd gwelliannau yn y modd y mae'r heddlu'n cofnodi cam-drin domestig, mae hyn yn dal i fod yn is na'r 2.3 miliwn a amcangyfrifwyd gan y CSEW dros yr un cyfnod.

Fffigur 3 – Nifer y digwyddiadau a'r troseddau cysylltiedig â cham-drin domestig a gofnodwyd gan yr heddlu yng Nghymru a Lloegr, y flwyddyn yn diwedd Mawrth 2016 i'r flwyddyn yn diwedd Mawrth 2021

Ffynhonnell: Y Swyddfa Ystadegau Gwladol

Yr hyn rydym eisoes yn ei wneud a beth arall y byddwn yn ei wneud

Rhaid i'r holl fesurau a gymerwn i gefnogi dioddefwyr a goroeswyr fod â dioddefwyr a goroeswyr yn greiddiol iddynt. Mae angen i ni sicrhau bod eu lleisiau'n llywio polisi a'n bod yn clywed gan y rheini ar draws y gymdeithas gyfan, yn enwedig wrth i ni ddatgelu nifer uwch o achosion. I wneud hyn, **byddwn yn darparu cyllid ychwanegol i'r Comisiynydd Cam-drin Domestig i sefydlu mecanwaith ar gyfer eu mewnbwn i ddatblygu a gweithredu polisi.**

Mae'r Comisiynydd Cam-drin Domestig mewn sefyllfa unigryw i gael sgysiau ystyrllon gyda dioddefwyr, a all fwydo'n uniongyrchol i waith polisi ar draws y llywodraeth. Byddwn hefyd yn parhau i ymgysylltu ag elusennau a sefydliadau sy'n rhoi cymorth i ddioddefwyr a goroeswyr.

Amrywiaeth o gefnogaeth

Gwasanaethau cefnogi a chymorth proffesiynol

Gall eiriolaeth ac ymyriadau therapiwtig gael effeithiau cadarnhaol ar les dioddefwyr a goroeswyr, ac mae'r dulliau mwyaf effeithiol wedi eu teilwra i anghenion unigolion²⁷. Yn 2021-22, darparodd y Weinyddiaeth Gyfiawnder £150.5 miliwn ar gyfer gwasanaethau cymorth i ddiodeswyr, goroeswyr a thystion. Roedd hyn yn cynnwys £51 miliwn i gynyddu cymorth i ddiodeswyr trais rhywiol a cham-drin domestig a goroeswyr, gan adeiladu ar y cyllid brys o'r flwyddyn ariannol ddiwethaf i helpu gwasanaethau cam-drin a thrais rhywiol i fodloni'r galw a yrrir gan bandemig COVID-19.

Dyfarnodd y Llywodraeth hefyd £25 miliwn ym mis Mai 2020 i helpu sefydliadau trais domestig a threisio yn ystod pandemig COVID-19. Cynorthwyodd hyn sefydliadau i recriwtio mwy o staff ac addasu i ddulliau cwnsela o bell yn ystod pandemig COVID-19. Darparwyd £2 filiwn pellach i sicrhau bod llinellau cymorth a gwasanaethau ar-lein yn dal i fod yn hawdd eu cyrraedd.

Cynhaliodd y Weinyddiaeth Gyfiawnder hefyd [ymgyngoriad ehangach ar y Bil Dioddefwyr sydd ar ddod](#) a edrychodd ar y ddarpariaeth o gymorth yn y gymuned a sylfaen statudol i rolau'r Eiolwr Trais Rhywiol Annibynnol (ISVA) a'r Cynghorydd Trais Domestig Annibynnol (IDVA).

Mae'r Weinyddiaeth Gyfiawnder yn cynyddu cyllid i wasanaethau cymorth i ddiodeswyr a goroeswyr, i £185 miliwn erbyn 2024-25. Mae hyn yn cynnwys cyllid i gynyddu nifer y Cynghorwyr Trais Rhywiol Annibynnol a Cham-drin Domestig i fwy na 1,000 a chyllid i weithredu'r cymorth cenedlaethol newydd i ddiodeswyr treisio a thrais rhywiol a fydd ar gael 24/7.

O hyn, ymrwymwyd £147 miliwn y flwyddyn rhwng 2022-23 a 2024-25. Mae hyn yn cynnwys isafswm o **£81 miliwn dros dair blynedd i ariannu 700 rôl ISVA ac IDVA, gyda chyllid ychwanegol i'w gadarnhau yn ddiweddarach eleni.** Bydd **£15.7 miliwn y flwyddyn wedi'i neilltuo i'w wario ar wasanaethau yn y gymuned sy'n cefnogi diodeswyr a goroeswyr cam-drin domestig a thrais rhywiol.** Mae'r £147 miliwn yn cynnwys cyllid i Gomisiynwyr Heddlu a Throsedd gomisiynu amrywiaeth o wasanaethau cymorth i ddiodeswyr pob trosedd, ar sail eu hasesiad o'r galw lleol. Bydd yn ofynnol i Gomisiynwyr Heddlu a Throsedd drosglwyddo'r ymrwymiad amlflwyddyn ymlaen i'r gwasanaethau y maent yn eu comisiynu, er mwyn sicrhau bod darparwyr gwasanaethau rheng flaen yn cael y buddion llawn.

Mae'r Swyddfa Gartref hefyd yn bwriadu dyblu'r cyllid i oroeswyr trais rhywiol a'r [Llinell Gymorth Cam-drin Domestig Genedlaethol](#) erbyn 2024-25, a chynyddu ymhellach y cyllid ar gyfer yr holl linellau cymorth cenedlaethol y mae'n eu cefnogi.

Bydd cyllid aml-flwyddyn gan y Swyddfa Gartref a'r Weinyddiaeth Gyfiawnder yn cynnig mwy o sefydlogrwydd a chysondeb i ddiodeswyr gan na fydd gwasanaethau'n dibynnu ar grantiau blynyddol. Bydd buddsoddi yn y gwasanaethau hyn yn helpu i sicrhau bod cymorth o ansawdd uchel ar gael i ddiodeswyr pan fo angen.

Roedd yr ymatebion i'r Alwad am Dystiolaeth yn pwysleisio 'loteri cod post' a oedd yn peri gofid o ran argaeledd gwasanaethau cymorth. I ymdrin â hyn **byddwn yn defnyddio**

canlyniadau ymarferiad mapio'r Comisiynydd Cam-drin Domestig o wasanaethau cymorth ledled y wlad i nodi bylchau a thargedu cyllid yn well at wasanaethau lleol.

Amlygodd yr Alwad am Dystiolaeth hefyd fod gwasanaethau'n cael eu comisiynu'n rheolaidd mewn silos sy'n golygu na all gwasanaethau cymorth roi cefnogaeth yn briodol i bobl ag anghenion cymhleth. Er mwyn helpu ymdrin â hyn **rydym yn cyhoeddi fersiynau wedi'u diweddarau o'r Datganiad Cenedlaethol o Ddisgwyliadau a Phecyn Cymorth Comisiynu**. Byddant yn sicrhau bod prosesau cyson ar gyfer comisiynu gwasanaethau ledled y wlad. **Mae'r dogfennau wedi'u diweddarau yn cynnwys rhagor o wybodaeth am sut y dylai ardaloedd lleol weithio mewn partneriaeth â sefydliadau arbenigol 'gan ac ar gyfer'**. Bydd hyn yn adeiladu ar y canllawiau a gyhoeddwyd mewn perthynas â darparu gwasanaethau cymorth gan awdurdodau lleol mewn llety diogel. Bydd y dogfennau hyn yn sicrhau bod pob dioddefwr a goroeswr ledled y wlad yn gallu derbyn cymorth.

Cymorth mewn llety diogel

I sicrhau y darperir digon o wasanaethau cefnogi mewn llety diogel, yn ogystal â'r gymuned, gosododd [Deddf Cam-drin Domestig 2021](#) ddyletswydd newydd ar awdurdodau lleol Haen Un i asesu'r angen, a chomisiynu cymorth i holl ddiodefwyr a goroeswyr cam-drin domestig, gan gynnwys plant, mewn llety diogel. Yn 2021-22, cefnogwyd hyn gan £125 miliwn o gyllid gan yr Adran Codi'r Gwastad, Tai a Chymunedau (DLUHC). Daeth y ddyletswydd newydd i rym ar 1 Hydref 2021, ynghyd â'r [Canllawiau Statudol](#) i gefnogi awdurdodau lleol i'w gweithredu. Ers hynny, mae'r DLUHC wedi cadarnhau y darperir £125 miliwn pellach yn 2022-23 i gefnogi cyflawni'r ddyletswydd.

I fynd ymhellach fyth, fel rhan o'r Strategaeth Ariannu Dioddefwyr, **bydd y Weinyddiaeth Gyfiawnder yn edrych ar gyflwyno safonau comisiynu cenedlaethol ar draws yr holl wasanaethau cymorth i ddiodefwyr a Safonau Ansawdd y DLUHC ar gyfer cymorth mewn llety diogel**. Bydd hyn yn sicrhau y bydd llety diogel i ddiodefwyr yn ddarostyngedig i'r un safonau â phob gwasanaeth i gefnogi diodefwyr.

Nid yw pob lle gwag mewn llety diogel ar gael i bob diodefwr a goroeswr oherwydd nad yw'r llety'n gallu cynnig y cymorth arbenigol y gallai fod ei angen ar bob person. Yn anffodus, ni fydd rhai diodefwyr a goroeswyr yn gallu cael mynediad i lety diogel, hyd yn oed os oes lleoedd gwag. Drwy ddarparu cyllid ar gyfer gwasanaethau cymorth mewn llety diogel, dylai sicrhau bod mwy o'r lleoedd gwag hynny ar gael i nifer fwy o ddiodefwyr a goroeswyr. Mae hyn yn cynyddu'r niferoedd sy'n cael eu cefnogi mewn llety diogel ac yn lleihau'r nifer sy'n cael eu gwrthod.

Er mwyn sicrhau bod y ddyletswydd newydd yn gweithio i bob diodefwr a goroeswr, mae Grŵp Llywio Arbenigol dan arweiniad Gweinidogion wedi'i sefydlu i oruchwylio darpariaeth a chyflawniad llwyddiannus y dyletswyddau newydd ledled y wlad, a fydd yn cyfarfod o leiaf ddwywaith y flwyddyn. Mae'r grŵp yn cael ei gyd-gadeirio gan y Gweinidog Cysgu Allan a Thai a'r Comisiynydd Cam-drin Domestig. Bydd yn adolygu unrhyw heriau gweithredol ar lawr gwlad, gan edrych ar achosion ac atebion posibl.

Cymorth wedi'i deilwra

“Fyddwn i byth [wedi] gallu goresgyn y gamdriniaeth heb gefnogaeth arbenigol... Mae angen mwy o wasanaethau a buddsoddiad arnom gan ei fod wedi cymryd ddyddiau i mi geisio ffonio drwy'r amser i ddod drwodd.”

Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Dioddefwyr a Goroeswyr

Gwyddom am bwysigrwydd cymorth sydd wedi'i deilwra i anghenion penodol gwahanol grwpiau o ddiodefwyr a goroeswyr. Yn 2021-22, rhoddodd y Swyddfa Gartref ychydig dros £145,000 i Sign Health i gefnogi diodefwyr a goroeswyr cam-drin domestig byddar. Yn ehangach, mae'r Llywodraeth hefyd wedi cefnogi'r Bil Iaith Arwyddion Prydain (BSL) a fyddai, o'i basio, yn ei gwneud yn ofynnol i'r Llywodraeth gynhyrchu canllawiau ar hyrwyddo a hwyluso'r defnydd o BSL.

Rhoddodd y Swyddfa Gartref £125,000 i Gymorth i Ddiodefwyr yn 2021-22, i helpu adeiladu galluedd IDVAs i gefnogi diodefwyr a goroeswyr anabl a chreu rhwydwaith o hyrwyddwyr anabledd Cynhadledd Asesu Risg Aml-asiantaeth. Rydym hefyd wedi darparu ychydig dros £200,000 i'r sefydliad Hourglass i wella eu llinell gymorth, darparu cymorth i waith achos, a hyfforddi IDVAs arbenigol i gefnogi diodefwyr a goroeswyr hŷn.

Yn 2021-22, darparodd y Swyddfa Gartref £1.5 miliwn i lansio'r Cynllun Cymorth i Ddiodefwyr Mudol i gefnogi'r grŵp hwn ymhellach. Roedd hyn i gydnabod y rhwystrau ychwanegol y gall y sawl â statws mewnfudo ansicr eu hwynebu wrth geisio cymorth. Mae gwneud hyn yn gymorth i gael gwared ar rai o'r camddefnyddwyr o reolaeth dros ddiodefwyr. Dylai unrhyw un sydd wedi ddiodef cam-drin domestig gael ei drin fel diodefwr a goroeswr yn bennaf oll, waeth beth fo'u statws mewnfudo. Mae'r cynllun peilot 12 mis yn cael ei redeg gan Southall Black Sisters a'u partneriaid cyflawni. Mae'n darparu llety a chymorth cofleidiol i ddiodefwyr mudol a goroeswyr cam-drin domestig. Mae gwerthuswr annibynnol, Behavioural Insights Ltd, hefyd wedi'i benodi i asesu'r cynllun peilot, gyda'r adroddiad terfynol i'w gyhoeddi yn ystod haf 2022. **Byddwn yn ystyried canfyddiadau'r gwerthusiad er mwyn llywio penderfyniadau yn y dyfodol. Yn y cyfamser, byddwn yn darparu £1.4 miliwn yn 2022-23 i barhau i ariannu cymorth i ddiodefwyr mudol a goroeswyr.** Bydd y Cynllun yn cynorthwyo'r Llywodraeth i greu darlun cywir o'r cymorth sydd ei angen ar ddiodefwyr a goroeswyr cam-drin domestig.

Ar gyfer ddiodefwyr a goroeswyr gwrywaidd, un enghraifft o'r gwasanaethau a ariennir yw'r Llinell Gymorth i Ddynion, a redir gan Respect, sydd wedi derbyn ychydig o dan £168,000 y flwyddyn. Yn 2020-21 rhoddwyd £151,000 pellach i'r llinell gymorth i gryfhau gwasanaethau mewn ymateb i bwysau pandemig COVID-19 ac yn 2021-22, codiad pellach o £64,500.

“Mae angen cymorth wedi’i deilwra, ‘gan ac ar gyfer’ i fenywod ag anghenion penodol (menywod Du, Asiaidd a Lleiafrifoedd Ethnig, menywod anabl, menywod â haenau lluosog o angen, dioddefwyr LHDT).”

Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Cyhoeddus

Cymorth 'gan ac ar gyfer'

Yn 2021-22, ymrwymodd y Swyddfa Gartref i ddarparu £1.5 miliwn ychwanegol o gyllid i gynyddu'r ddarpariaeth o 'gan ac ar gyfer' a gwasanaethau arbenigol i ddiodefwyr a goroeswyr cam-drin domestig, a phob ffurf o drais yn erbyn menywod a merched. Roedd hyn i gydnabod y buddion y mae diodefwyr a goroeswyr yn eu hadrodd o gael mynediad at wasanaethau o'r fath.

Gwyddom fod sefydliadau arbenigol a 'gan ac ar gyfer' yn wynebu heriau wrth lywio prosesau comisiynu lleol. I ddechrau ymdrin â hyn, mae'r **canllawiau statudol i gefnogi gweithrediad y ddyletswydd ar awdurdodau lleol i gomisiynu gwasanaethau cymorth mewn llety diogel yn nodi, lle bo modd, y dylid cynnal hyn bob blwyddyn.** Mae hyn yn golygu y gall sefydliadau llai gynnig gwasanaeth sefydlog i ddiodefwyr a goroeswyr. Rydym hefyd am sicrhau nad yw sefydliadau gwirfoddol llai yn cael eu gadael allan ac rydym yn glir y dylai awdurdodau lleol geisio cyngor arbenigol i sicrhau ystyried anghenion penodol grwpiau penodol o ddiodefwyr a goroeswyr.

Cymorth i'r teulu cyfan

Gwyddom fod angen cefnogi pob aelod o'r teulu y mae cam-drin domestig yn effeithio arnynt. Mae'r math hwn o ddull teulu cyfan eisoes yn cael ei ddarparu drwy'r cynlluniau canlynol:

- Mae'r Llywodraeth wedi ymrwymo dros £39 miliwn i hyrwyddo **hybiau teulu** ac, yng Nghyllideb 2021, cyhoeddodd £82 miliwn pellach i greu rhwydwaith o hybiau teulu yn Lloegr. Mae hybiau teulu yn ffordd o uno'n lleol i wella mynediad at wasanaethau i blant o bob oed, y cysylltiadau rhwng teuluoedd, gweithwyr proffesiynol, gwasanaethau, a darparwyr, a rhoi perthnasoedd wrth galon cymorth teuluol. Gallai gwasanaethau ddechrau cynnwys cymorth i oroeswyr cam-drin domestig. Mae'r ffordd y caiff gwasanaethau eu darparu yn amrywio o le i le, ond mae'r egwyddorion hyn yn allweddol i'r model canolfan deuluol.
- Yn yr Adolygiad o Wariant 2021, derbyniodd y rhaglen Cefnogi Teuluoedd gynnydd o £200 miliwn yn y cyllid, gan fynd â chyfanswm y buddsoddiad arfaethedig i £695 miliwn tan 2024-25, sy'n cynrychioli cynnydd o 40% mewn termau real mewn cyllid. Bydd hyn yn galluogi'r rhaglen i sicrhau canlyniadau bywyd gwell i hyd at 300,000 yn fwy o deuluoedd erbyn 2025 a sicrhau bod llawer mwy yn elwa ar wasanaethau gwell. Cynlluniwyd y rhaglen Cefnogi Teuluoedd i wella gwasanaethau cyhoeddus i deuluoedd drwy hyrwyddo ac ariannu cymorth integredig. Mae hyn yn sicrhau bod teuluoedd yn cael mynediad at gymorth cynnar, cydgysylltiedig i fynd i'r afael ag anghenion lluosog a chymhleth, gan gynnwys cam-drin domestig. Mae'r rhaglen yn annog cam-drin domestig i gael ei ystyried yng nghyd-destun problemau eraill sy'n effeithio ar y teulu, megis troseddau ieuencid, camddefnyddio sylweddau,

triwantaeth, neu faterion iechyd meddwl, fel bod pob problem yn cael sylw cyfannol ac nid ar wahân.

- Trwy fabwysiadu agwedd teulu cyfan, gallwn fynd i'r afael â'r effaith ddinistriol y gall profi cam-drin domestig ei chael ar iechyd a datblygiad plant. Dyna pam mae [Deddf Cam-drin Domestig 2021](#) yn cydnabod plant sy'n gweld, yn clywed neu'n profi effeithiau cam-drin domestig fel dioddefwyr. A dyma pam hefyd yn 2021-22, mae'r Swyddfa Gartref wedi darparu dros £3 miliwn, trwy'r Plant yr Effeithir arnynt gan Gam-drin Domestig (CADA), i sefydliadau sy'n darparu cymorth arbenigol yn y gymuned i blant sy'n profi cam-drin domestig. **Bydd y Swyddfa Gartref yn cynyddu'r cyllid fel bod cronfa CADA yn derbyn £4.1 miliwn yn 2022-23.**
- Gall pryderon ynghylch cael lleoliad ysgol i blant fod yn rhwystr i ddioddefwyr a goroeswyr ddianc rhag cam-drin domestig hanner ffordd trwy'r flwyddyn ysgol, a cheisio lloches neu lety diogel, yn enwedig os yw'n golygu gadael yr ardal. Fodd bynnag, gall rhieni wneud cais am le i'w plentyn mewn unrhyw ysgol ar unrhyw adeg; a phan fo lleoedd ar gael, rhaid derbyn y plentyn. Yn 2021, yn dilyn ymgynghoriad, adolygodd yr Adran Addysg y [Cod Derbyn i Ysgolion](#) i wella'r broses o dderbyn yn ystod y flwyddyn a lleihau bylchau yn addysg plant. Mae cynigion i gynnwys plant sy'n byw mewn lloches neu lety perthnasol^h fel categori cymwys ar gyfer lleoliad trwy Brotocolau Mynediad Teg lleol.

Gwyddom hefyd fod angen canolbwyntio'n benodol ar blant sy'n cael eu cefnogi gan ofal cymdeithasol plant i sicrhau bod darpariaeth mewn ysgolion yn effeithiol wrth ymdrin â'u hanghenion. Yn dilyn yr [Adolygiad o Blant mewn Angen](#), a edrychodd ar ganlyniadau addysgol gyda gweithiwr cymdeithasol, gan gynnwys y rhai sydd wedi profi cam-drin domestig, **mae'r Adran Addysg wedi darparu hyd at £26.6 milliwn i Beth sy'n Gweithio i Ofal Cymdeithasol Cynllun (WWCSC).** Gyda'r cyllid hwn, mae WWCSC yn rhoi prawf ar ymyriadau mewn ysgolion sydd â'r nod o ddeall rhwystrau a gwella canlyniadau i blant sydd angen gweithiwr cymdeithasol. Bydd yr Adran Addysg yn **rhannu'r hyn a ddysgwyd o dreialon WWCSC gydag ysgolion a phartneriaid diogelu ehangach unwaith y bydd yr adroddiadau gwerthuso annibynnol wedi'u cyhoeddi yn gynnar yn 2023.** Mae hyn yn cynnwys effaith ymyriadau fel gweithwyr cymdeithasol mewn ysgolion a modelau goruchwyllo i Arweinwyr Diogelu Dynodedig ysgolionⁱ.

Er mwyn cryfhau'r ymateb diogelu ar gyfer plant sydd wedi profi cam-drin domestig, **mae'r Swyddfa Gartref wedi cael £1.1 miliwn o Gronfa Canlyniadau a Rennir Trysorlys EM.** Bydd hyn yn cynnwys buddsoddi yn [Operation Encompass](#), sy'n galluogi

^h Am ddiffiniad llawn o 'lety perthnasol' sydd wedi'i gynnwys dan y Protocol Mynediad Teg, gweler Adran A3 [Darparu cymorth i ddioddefwyr cam-drin domestig mewn gwasanaethau llety diogel cam-drin domestig.](#)

ⁱ Mae gan yr Arweinydd Diogelu Dynodedig (DSL) gyfrifoldeb arweiniol dros ddiogelu ac amddiffyn pob plentyn yn eu hysgol neu goleg. Maent hefyd yn chwarae rhan hanfodol ym mywydau plant sydd, neu wedi cael, gweithiwr cymdeithasol trwy eu diogelu, a thrwy gefnogi eu lles yn ehangach, gan gynnwys eu canlyniadau addysgol. Mae gan rôl y DSL lefel sylweddol o gyfrifoldeb. Dylent fod yn uwch aelod o uwch dîm arwain yr ysgol neu'r coleg. Bydd ganddynt wybodaeth fanwl o ganllawiau diogelu (megis Cadw Plant yn Ddiogel mewn Addysg a Gweithio Gyda'n Gilydd i Ddiogelu Plant) a darnau deddfwriaeth cysylltiedig (er enghraifft, [Deddf Plant 1989](#)), y mae'n rhaid i'w gweithle eu dilyn.

rhannu gwybodaeth rhwng yr heddlu ac ysgolion mewn achosion lle mae plentyn oedran ysgol wedi profi digwyddiad cam-drin domestig, fel bod yr ysgol mewn gwell sefyllfa i gefnogi'r plentyn yr effeithir arno. Bydd y buddsoddiad yn galluogi'r Swyddfa Gartref i:

- Gwerthuso cynllun presennol Operation Encompass;
- Ehangu'r cynllun peilot parhaus, gan ymestyn y cwmpas i ymwelwyr ieched fel bod y wybodaeth hon yn cael ei rhannu ag ymwelydd ieched y plentyn pan fydd yr heddlu'n mynychu digwyddiad sy'n ymwneud â phlant ifanc iawn (0-5 oed);
- Gwerthuso ymestyn cwmpas y cynllun i ymwelwyr ieched;
- Ymchwilio i ymarferoldeb ehangu'r cynllun i fathau eraill o niwed; a
- Darparu Llinell Gymorth Genedlaethol i Athrawon ar gyfer yr holl staff mewn lleoliadau addysg i geisio cyfarwyddyd ar gefnogi disgyblion y mae cam-drin domestig yn effeithio arnynt yn dilyn hysbysiad gan Operation Encompass.

Bydd y cyllid **hwn hefyd yn cael ei ddefnyddio i adolygu ymateb cenedlaethol yr heddlu i blant sy'n profi gam-drin domestig**. Bydd hyn yn eu helpu i ddeall ymatebion lleol yn well a gweithio allan sut i wella arfer cenedlaethol. Bydd yr adolygiad yn ystyried sut mae'r heddlu yn gweithio gyda phartneriaid fel awdurdodau lleol fel bod yr ymateb yn gydgyssylltiedig ac yn effeithiol wrth gefnogi plant. Byddwn yn ystyried argymhellion o'r ymchwil i drawsnewid yr ymateb cenedlaethol i blant sy'n profi cam-drin domestig.

Bydd y Llywodraeth hefyd yn ystyried canfyddiadau'r Adolygiad Annibynnol o Ofal Cymdeithasol Plant unwaith y bydd yn cyflwyno adroddiad. Mae'r Adolygiad yn edrych yn sylfaenol ar sut i wneud gwahaniaeth gwirioneddol i anghenion, profiadau a canlyniadau'r rhai a gefnogir gan ofal cymdeithasol plant. Ym Mehefin 2021, cyhoeddodd yr Adolygiad ei [Achos dros Newid](#), gan nodi ei olwg gychwynol ar yr heriau cyffredinol. Amlygodd yr adroddiad effaith cam-drin domestig ar blant a theuluoedd a'r tensiwn rhwng cymorth ac amddiffyniad yn y system bresennol. Bydd yr adolygiad yn nodi ei argymhellion terfynol yn y Gwanwyn.

Cymorth economaidd a thai

Drwy Ddeddf [Cam-drin Domestig 2021](#), cafodd cam-drin economaidd ei gydnabod yn benodol fel ffurf benodol o gam-drin domestig. Fe'i ddiffinnir fel unrhyw ymddygiad sy'n cael effaith andwyol sylweddol ar allu person i gaffael, defnyddio neu gynnal arian neu eiddo arall, neu i gael nwyddau neu wasanaethau.

Ar ôl cydnabod y problemau, mae'r Llywodraeth yn gweithio'n agos gyda sefydliadau ac elusennau sy'n ceisio hybu ymwybyddiaeth o gam-drin economaidd. Mae'r Llywodraeth wedi budsoddi £567,000 yn flaenorol i godi ymwybyddiaeth o gam-drin economaidd, gan ddarparu cymorth i ddiodefswyr a goroeswyr cam-drin domestig sydd wedi wynebu cam-drin economaidd a'r rhai a all fod mewn trafferthion ariannol. Er mwyn parhau i gefnogi diodefswyr cam-drin economaidd, **bydd y Swyddfa Gartref yn dyblu'r cyllid i isafswm o £200,000**. Bydd hyn yn gwella ein hymateb i gam-drin economaidd ac yn darparu cymorth hanfodol a diogelwch economaidd i ddiodefswyr a goroeswyr.

Mae sicrhau bod gan ddiodefwyr a goroeswyr yr arian i symud ymlaen gyda'u bywydau yn hanfodol. **Dyna pam y bydd y Swyddfa Gartref yn cynnal treial pellach o'r model ariannu hyblyg, wedi'i gefnogi gan hyd at £300,000 o gyllid dros dair blynedd.** Bydd y cronfeydd ar gael i elusennau mewn awdurdodau lleol dethol, a bydd ganddynt ddisgresiwn eang ynghylch yr hyn y gellir defnyddio'r cronfeydd hyn i'w caffael, ar sail eu dealltwriaeth uniongyrchol o anghenion yr unigolyn. Yn ei dro, bydd hyn yn helpu i wella ein gwybodaeth o'r hyn sydd ei angen ar ddiodefwyr a goroeswyr.

“Roedd fy mhartner yn defnyddio arian ac asedau fel car y teulu i'm rheoli, fy mlacmelio yn emosiynol, fy ynysu a'm bychanu. Doeddwn i ddim wedi deall y gellid defnyddio arian i gam-drin rhywun nes iddo ddigwydd i mi ac y mae arna'i ofn bod llawer iawn o fenywod yn cael eu trin yr un ffordd.”

Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Cyhoeddus

I gydnabod y rôl mae gwasanaethau ariannol yn chwarae wrth ymateb i gam-drin domestig, mae Cymdeithas Cyllid a Chymdeithasau Adeiladu'r DU (FBSA) yn cyhoeddi [Cod Cam-drin Ariannol](#). Mae'r Cod yn codi ymwybyddiaeth o gam-drin economaidd neu ariannol ac yn nodi sut y dylai banciau a chymdeithasau adeiladu sy'n cymryd rhan gefnogi cwsmeriaid sy'n ddiodefwyr a goroeswyr cam-drin economaidd neu ariannol. Bydd hyn yn sicrhau mwy o gysondeb yn y gefnogaeth sydd ar gael i'r sawl sydd ei angen. Ers ei lansio yn 2018, daeth dros 29 o gwmnïau sy'n cynrychioli cyfran fawr o fanciau'r stryd fawr yn rhan o'r Cod. **Mae'r Llywodraeth yn annog yn gryf mwy o fanciau a sefydliadau ariannol i ddod yn rhan o'r Cod Cam-drin Ariannol a bydd yn parhau i gefnogi UK Finance a phartneriaid i hyrwyddo'r Cod.** Byddwn yn parhau i ymwneud â'r sector ariannol i godi ymwybyddiaeth a chryfhau ymateb y sector i gam-drin domestig.

I helpu diodefwyr a goroeswyr i gyrraedd llety diogel, cefnogodd yr Adran Drafnidiaeth sefydlu'r cynllun Rail to Refuge ym Mawrth 2020. Mae'r cynllun yn caniatáu diodefwyr a goroeswyr cam-drin domestig i gyrchu teithio ar reilffyrdd am ddim er mwyn dianc rhag camdriniwr. Mae hyn yn golygu y gallant gyrraedd llety na fyddent o bosibl wedi bod â'r modd i'w gyrraedd. Mae'r cynllun ar hyn o bryd yn gymorth i bedwar o oroeswyr y dydd, ar gyfartaledd²⁸.

I gyflwyno sefydlogrwydd tai i ddiodefwyr a goroeswyr, mae Adran Codi'r Gwastad, Tai a Chymunedau wedi ymrwmo i redeg dau ymarferiad ymgynghori i gasglu mwy o wybodaeth am sut i gefnogi'r sawl sy'n byw mewn tai cymdeithasol:

- Bydd yr ymgynghoriad cyntaf yn casglu tystiolaeth am y materion a wynebir gan ddiodefwyr a goroeswyr mewn cyd-denantiaethau. Gall diodefwyr a goroeswyr gael eu bygwth â digartrefedd gan gamdrinwyr os ydynt mewn cyd-denantiaeth. Maent mewn perygl o dalu costau nad ydynt yn gyfrifol amdanynt (gan gynnwys ôl-ddyledion rhent) os na fydd y camdriniwr yn talu er mai tenantiaeth ar y cyd ydyw, a allai arwain at droi allan o'r tŷ. Ar hyn o bryd, heb gytundeb y landlord, yr unig ffordd y gall diodefwyr a goroeswyr drosglwyddo tenantiaeth a'i holl oblygiadau i'w h/enw ei hun yn unig yw trwy'r llysoedd. Mae hyn yn gadael diodefwyr a goroeswyr mewn sefyllfa hynod ansicr ac anniogel. Mae'r Llywodraeth wedi ymrwmo i ymchwilio i

atebion posibl i'r broblem hon. Rydym eisiau rhoi mwy o sicrwydd i ddiodefwyr a goroeswyr os mai'r dewis iawn yw iddynt aros yn eu cartref eu hunain.

- Bydd yr ail ymgynghoriad yn ystyried rheoleiddio i atal awdurdodau lleol rhag gosod prawf cyswllt lleol ar ddiodefwyr a goroeswyr cam-drin domestig sy'n gwneud cais am dai cymdeithasol. Ar waethaf [canllaw 2018](#) sydd yn annog awdurdodau lleol i sicrhau nad yw diodefwyr a goroeswyr cam-drin domestig “dan anfantais trwy unrhyw ofynion preswyllo neu gyswllt lleol”, gwyddom drwy dystiolaeth anecdotaidd bod rhai awdurdodau lleol yn parhau i ddiarddel diodefwyr a goroeswyr cam-drin domestig rhag tai cymdeithasol lle nad oes ganddynt gyswllt lleol. Bydd yr ymgynghoriad yn ystyried sut y gellir gweithredu'r eithriad hwn yn well.

Lle bynnag y bo hynny'n bosibl ac yn ddiogel, dylai diodefwyr a goroeswyr aros yn eu cartrefi, gyda'r cyflawnwyr yn gorfod gadael. Lle nad yw hyn yn bosibl, mae'n bwysig iddynt allu dod o hyd i gartrefi diogel, priodol a sefydlog. Er mwyn helpu i gyflawni hyn, mae'r Adran Gwaith a Phensiynau wedi ymrwmo i gyflwyno eithriad, ar gyfer goroeswyr dan 35 oed ac yn byw ar eu pennau eu hunain, o gyfradd llety a rennir y Lwfans Tai Lleol. Bydd y newid hwn yn werth tua £15 miliwn y flwyddyn. Bydd yn galluogi diodefwyr a goroeswyr i hawlio cymorth tai ar y gyfradd uwch, un ystafell wely. Bydd hyn yn eu cefnogi i rentu llety sefydlog nad oes rhaid iddynt ei rannu. Bydd y newid hwn hefyd yn berthnasol i rai diodefwyr a goroeswyr cam-drin ar sail 'anrhydedd'²⁹, gan y gwyddom fod y rhan fwyaf o gam-drin ar sail 'anrhydedd' yn digwydd mewn cyd-destun o gam-drin domestig.

Cymorth yn y gweithle

“Mae angen i gyflogwyr wybod sut i gefnogi diodefwyr.”

Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Diodefwyr a Goroeswyr

Gwyddom fod ar ddiodefwyr a goroeswyr angen cymorth ymarferol yn y gweithle. I ganfod y ffordd orau i'r gweithle ddarparu'r gefnogaeth hon, ym Mehefin 2020, lansiodd yr Adran Busnes, Ynni a Strategaeth Diwydiannol (BEIS) adolygiad a chyhoeddi [Adroddiad Cymorth yn y Gweithle i Ddiodefwyr Cam-drin Domestig](#). Mae hwn yn nodi'r angen i fynd i'r afael â cham-drin domestig fel mater yn y gweithle, a'r rôl gadarnhaol y gall cyflogwyr ei chwarae wrth gefnogi diodefwyr a goroeswyr. Mae'r adroddiad yn cynnwys astudiaethau achos arfer gorau ac awgrymiadau i helpu'r rhai sy'n profi cam-drin domestig. Mae BEIS hefyd wedi bod yn gweithio gyda'r Gwasanaeth Cynghori, Cymodi a Chyflafareddu i sicrhau bod canllawiau ar gam-drin domestig wrth weithio o gartref wedi'u diweddarau a'u rhannu yn ystod y pandemig COVID-19.

Mae'r hawl statudol i ofyn am drefniant gweithio hyblyg hefyd ar gael i gefnogi diodefwyr cyflogedig a goroeswyr cam-drin domestig. Gall medru newid patrwm gwaith yn ystod cyfnodau heriol helpu i gydbwysu gwaith ag amgylchiadau personol. Yn [ddiweddar](#), [ymgynghorodd](#) BEIS ar fesurau i gynyddu argaeledd gweithio hyblyg, a chefnogi'r niferoedd sy'n manteisio arno. Roedd y mesurau'n ceisio gwneud y fframwaith rheoleiddio presennol yn fwy ymatebol i anghenion unigolyn ac yn cynnig ymestyn yr hawl i ofyn am weithio hyblyg i bob gweithiwr o'u diwrnod cyntaf o gyflogaeth. Bydd y Llywodraeth yn cyhoeddi ei ymateb maes o law.

Gwyddom y gall cyflogwyr chwarae rhan hanfodol yn yr ymateb i gam-drin domestig a gallant helpu i gael gwared ar rai o'r beichiau ar ddioddefwyr a goroeswyr drwy ddarparu hyblygrwydd a chefnogaeth. Dyna pam y mae angen i ni ystyried a oes angen gwneud mwy. **Bydd yr Adran Busnes, Ynni a Strategaeth Diwydiannol yn adolygu'r ddarpariaeth absenoldeb statudol bresennol i weithwyr ac yn ystyried a yw hyn yn gwneud digon i gefnogi dioddefwyr a goroeswyr sy'n ceisio dianc rhag cam-drin domestig.** Byddwn yn nodi unrhyw gamau nesaf yn ddiweddarach eleni.

“Mae ar bob gweithle angen polisi cam-drin domestig ar gyfer eu gweithwyr.”

Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Cyhoeddus

Gwyddom fod cyflogwyr eisiau mwy o ganllawiau am sut i ymateb i gam-drin domestig. Mae [Pecyn Cymorth Cyflogwyr Cam-drin Domestig Busnes yn y Gymuned Iechyd Cyhoeddus Lloegr](#) yn helpu cyflogwyr i gefnogi a grymuso gweithwyr sy'n profi cam-drin domestig. Mae hefyd [canllaw i gyflogwyr](#) ar reoli a chefnogi gweithwyr sy'n profi cam-drin domestig gan y Sefydliad Siartredig dros Datblygu Personél. Mae UNSAIN hefyd wedi cynhyrchu [cytundeb gweithle enghreifftiol](#) ar drais a cham-drin domestig.

Mae'r Gwasanaeth Sifil wedi ymrwmo i arwain trwy esiampl. **Dyna pam mae'r Llywodraeth yn ymrwmo i sicrhau bod gan bob Adran bolisiau cadarn a chynlluniau cymorth effeithiol ar waith ar gyfer y gweithwyr hynny sy'n ddioddefwyr a goroeswyr cam-drin domestig.** Mae canllawiau enghreifftiol wedi'u dosbarthu i Adrannau, y gellir eu haddasu i'w hamgylchiadau.

Mae'r Adran Busnes, Ynni a Strategaeth Diwydiannol, gan weithio gyda'r Swyddfa Gartref, hefyd wedi ymrwmo i **gynnal trafodaethau bord gron gyda chyflogwyr i rannu'r arfer gorau ar gymorth yn y gweithle i ddioddefwyr a goroeswyr cam-drin domestig.** Bydd gwaith y byrddau crwn yn ystyried:

- Sut i ddatblygu gweithleoedd diogel a chynhwysol, lle gall dioddefwyr a goroeswyr deimlo'n hyderus i ddatgelu cam-drin domestig;
- Sut i gefnogi dioddefwyr a goroeswyr mewn amrywiaeth o sefyllfaoedd lle mae cam-drin domestig yn effeithio ar eu rôl, er enghraifft lle mae cam-drin domestig yn cael effaith ar ddiogelwch yn y gweithle, yn arwain at broblemau perfformiad, a lle maent yn gweithio gyda'r camdriniwr;
- Y ffordd orau o gefnogi cyflogwyr, er enghraifft trwy ddatblygu cynhyrchion penodol megis polisiau enghreifftiol, canllawiau, yn ogystal â thrwy addysg a hyfforddiant; a
- Sut i gyrraedd cyflogwyr mawr a bach yn genedlaethol, yn rhanbarthol ac yn lleol.

[Mae Cyfamod Cam-drin Domestig y Cyflogwyr](#) (EDAC) yn ymrwymiad gan fusnesau i gefnogi menywod sydd wedi'u heffeithio gan gamdriniaeth i (ail-)ymuno â'r gweithle. Gwahoddir cyflogwyr, darparwyr a sefydliadau partner i lofnodi'r Cyfamod a nodi cyfleoedd cyflogaeth neu addo codi ymwybyddiaeth o gam-drin domestig yn y gweithle. Mae sawl adran o'r Llywodraeth yn cydweithio gydag EDAC ac yn ei gefnogi, gan gynnwys yr Adran gwaith a Phensiynau, sy'n bartneriaid llofnodol.

[Mae Menter y Cyflogwyr ar Gam-drin Domestig](#) (EIDA) yn rhwydwaith cynyddol o fusnesau mawr a bach sy'n cefnogi cyflogwyr i weithredu ar gam-drin domestig. Mae'r aelodau'n amrywio o gorfforaethau byd-eang i fentrau bach a chanolig ledled y DU. Mae aelodaeth am ddim ac mae EIDA yn darparu canllawiau ymarferol, offer a deunyddiau diweddaraf, yn ogystal â chyfeirio at wasanaethau cymorth i gyflogwyr. Mae ganddynt hefyd [becyn cymorth i gyflogwyr](#), i'w lawrlwytho am ddim, a ddiweraddwyd i adlewyrchu gweithio ar ôl pandemig COVID-19.

Mae'r Llywodraeth yn galw ar fwy o fudiadau a chyflogwyr i wneud yr un peth ac ymuno â'r sefydliadau a'r cynlluniau hyn. Byddwn yn parhau i godi ymwybyddiaeth o gam-drin domestig a llywio arfer gorau ymysg cyflogwyr. Bydd y Swyddfa Gartref hefyd yn annog partneriaid yng nghadwyni cyflenwi'r Llywodraeth i gymryd camau i fynd i'r afael â cham-drin domestig a bydd yn eu helpu i weithredu eu polisiau eu hunain, gan gynnwys drwy ymuno â'r mentrau hyn.

Er mwyn rhoi arweiniad i reolwyr y mae eu gweithwyr yn dioddef cam-drin domestig, mae'r Swyddfa Gartref wedi darparu cyllid i Hestia i sefydlu llinell gymorth i gyflogwyr. **Mae [Llinell Gymorth Busnes Pawb](#) Hestia ar gael i unrhyw fusnes neu sefydliad yn y DU a hoffai arweiniad a gwybodaeth am ddim ynghylch cam-drin domestig.**

Yr heddlu, Llysoedd Teulu a'r System Cyfiawnder Troseddol

Yr heddlu

“Mae'r system o adrodd am y troseddau hyn mor arswydus o anodd i ddiodefwyr, mae angen newid. Mae angen gwell hyfforddiant ar yr heddlu a phawb sy'n ymwneud â'r broses erlyn.”

Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Cynrychioliadol Cenedlaethol

Ein disgwyliad yw bod yr heddlu'n ymdrin â phob dioddefwyr a goroeswr cam-drin domestig gyda thosturi, empathi a dealltwriaeth. Gall ymateb sy'n dangos difrifoldeb cam-drin domestig helpu i herio cred gyffredin dioddefwyr a goroeswyr fod cam-drin domestig yn rhy ddibwys i'w adrodd i'r heddlu. Gall magu hyder yn ymateb yr heddlu hefyd helpu i fynd i'r afael â phryderon dioddefwyr a goroeswyr na fydd yr heddlu 'yn gwneud dim am gam-drin domestig' neu 'na fyddent yn cael eu credu' (**Ffigur 2**). Gwyddom fod hon yn broblem oherwydd mae data'n dangos mai dim ond 17% o ddiodefwyr a goroeswyr y mae eu partner yn eu cam-drin sy'n adrodd amdano i'r heddlu³⁰.

Un ffordd o ymdrin â hyn yw trwy gynyddu nifer y swyddogion sydd wedi derbyn hyfforddiant Materion Cam-drin Domestig. Mae llawer o heddluoedd eisoes wedi cyflwyno'r hyfforddiant sy'n cael ei lunio gan dystiolaeth dioddefwyr a goroeswyr. Ac i'r rhai nad ydynt wedi gwneud hynny, **bydd y Swyddfa Gartref yn darparu hyd at £3.3 miliwn dros dair blynedd i gefnogi cyflwyno Materion Cam-drin Domestig.** Bydd y Swyddfa Gartref hefyd yn gweithio gyda'r Coleg Plismona i ddiweddarau'r rhaglen, fel ei bod yn adlewyrchu'r ddealltwriaeth ddiweddaraf o gam-drin domestig, gan gynnwys ymddygiad gorfodi neu reoli, lle mae arestiadau am y drosedd hon yn fach o gymharu â'r gyfran o gyfanswm cam-drin domestig³¹.

Rydym yn gwybod mai un o'r prif resymau pam nad yw dioddefwyr a goroeswyr yn adrodd am gam-drin domestig i'r heddlu yw am nad ydynt yn meddwl y gall yr heddlu helpu. Ategwyd hyn gan [Adran 127 Deddf Llysoedd Ynadon 1980](#) a oedd yn amodi mai dim ond o fewn chwe mis i'r adeg y cyflawnwyd y drosedd, neu'r adeg y cododd y mater o gŵyn y gellir dwyn achos ymlaen. O ganlyniad i'r terfyn amser hwn ar gyfer dioddefwyr a goroeswyr cam-drin domestig, sy'n fwy tebygol o oedi cyn adrodd am ymosodiadau, roedd risg o 'redeg yn brin o amser'.

Dyna pam y cyflwynodd y Llywodraeth welliant i'r Bil Heddlu, Trosedd, Dedfrydu a Llysoedd a fydd yn newid sut y cymhwysir y terfyn amser ar gyfer ymosodiadau cyffredin mewn achosion o gam-drin domestig yng Nghymru a Lloegr. Byddai'r terfyn amser yn berthnasol o'r amser yr adroddwyd am y drosedd i'r heddlu, yn hytrach na phan ddigwyddodd, a chaiff ei ymestyn i ddwy flynedd ar y mwyaf o'r drosedd. Bydd y gwelliant hwn yn ceisio sicrhau bod dioddefwyr a goroeswyr yn teimlo y gallant fynd at yr heddlu i gael cyfiawnder yn erbyn y person sy'n eu cam-drin, gyda'r hyder y gall yr heddlu a'r System Cyfiawnder Troseddol eu cefnogi.

Mae pryderon ynghylch ymwneud â'r heddlu yn arbennig o ddifrifol i ddiodefwyr mudol a goroeswyr, a all wynebu heriau ychwanegol wrth adrodd i'r heddlu oherwydd ofnau ynghylch gweithredu mewnfudo. Rydym wedi cynnal [Adolygiad](#) o'r trefniadau rhannu data rhwng yr heddlu a Gorfodi Mewnfudo wrth ddod ar draws dioddefwyr mudol a goroeswyr a thystion trosedd. Roedd hyn mewn ymateb i'r [uwch-gŵyn a gyflwynwyd gan Liberty a Southall Black Sisters](#) yn 2018 ac adroddiad arolygu dilynol [Arolygiaeth Cwnstablaieth a Gwasanaethau Tân ac Achub EM \(HMIFRS\)](#), a oedd yn manylu ar gyfres o ganfyddiadau ac argymhellion ar gyfer y Swyddfa Gartref a'r heddlu. Roedd yr uwch-gŵyn yn ymwneud â rhannu data rhwng yr heddlu a'r Swyddfa Gartref a haerodd y gall dioddefwyr a goroeswyr a thystion trosedd fod yn gyndyn o adrodd i'r heddlu, oherwydd ofn cymryd camau gorfodi yn eu herbyn.

Rydym yn cydnabod nad yw hyn yn ddigon da, a dyna pam y byddwn yn datblygu Protocol Gorfodi Mewnfudo Dioddefwyr Mudol. Pwrpas y Protocol yw darparu cefnogaeth i ddiodefwyr a goroeswyr bregus i wneud ceisiadau i reoleiddio eu harhosiad, gan sicrhau na ellir cymryd unrhyw gamau gorfodi mewnfudo yn eu herbyn tra bod ymchwil ar y gweill. **Byddwn yn ceisio datblygu a gweithredu'r Protocol yn y misoedd nesaf, gan weithio'n agos gyda'r heddlu a sefydliadau perthnasol eraill.** Ochr yn ochr â hyn, **bydd y Swyddfa Gartref hefyd yn ystyried amrywiaeth o fentrau cyflenwol i hyrwyddo adrodd am droseddau ymhlith mudwyr sydd â statws mewnfudo ansicr, gan gynnwys gweithgareddau allgymorth a chryfhau ymagwedd Gorfodaeth Mewnfudo i fudwyr bregus trwy hyfforddiant a chanllawiau gwell ar gam-drin domestig.** Byddwn hefyd yn gweithio gyda Chyngor Cenedlaethol Penaethiaid yr Heddlu a'r Coleg Plismona i sicrhau bod arfer gorau yn safon o ran diogelu dioddefwyr a goroeswyr mudol.

Y Llysoedd Teulu a'r System Cyfiawnder Troseddol

“Chefais i ddim cyngor cyn y llys. Chefais i ddim unrhyw fesurau arbennig ac ni wnaeth neb esbonio'r broses na'r hyn fyddai'n digwydd yn ystafell y llys.”

Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Dioddefwyr a Goroeswyr

Gwyddom fod angen gwneud mwy i wella profiad dioddefwyr a goroeswyr o'r System Cyfiawnder Troseddol. Mae'r Llywodraeth eisoes wedi cymryd camau i wneud hyn:

- Bydd y weinyddiaeth Gyfiawnder yn darparu cyllid i gynyddu nifer yr IDVAs a'r ISVAs maent yn eu hariannu i dros 1,000. Bydd y Weinyddiaeth Gyfiawnder hefyd yn ceisio gwella mynediad at gefnogaeth gan IDVAs i fenywod yn y ddalfa sydd wedi profi cam-drin domestig ac sydd angen cymorth arbenigol.
- Trwy [Adran 62 Deddf Cam-drin Domestig 2021](#), ymrwymodd y Llywodraeth i gyflwyno cymhwyster awtomatig i dioddefwyr a goroeswyr ofyn am gymorth pe baent yn ofni tystio yn erbyn y cyflawnwr mewn achos cyfreithiol. Mae hyn eisoes ar gael mewn achosion teulu a bydd hefyd yn cael ei ymestyn i achosion sifil y Gwanwyn hwn, pan fydd [Adran 64 Deddf Cam-drin Domestig 2021](#) yn cael ei chychwyn.

Mae'r Llywodraeth hefyd yn gweithio i sicrhau yr ymdrinnir yn well â cham-drin domestig yn y **Llysoedd Teulu**. Mae'r mesurau hyn yn cyflawni nifer o'r ymrwymadau a nodir yn y [Cynllun Gweithredu](#) a gyhoeddwyd yn ymateb y Llywodraeth i [adroddiad terfynol](#) y Panel Niwed arbenigol:

- Mae'r Weinyddiaeth Gyfiawnder yn gweithio gyda'r Comisiynydd Cam-drin Domestig a'r Comisiynydd Dioddefwyr i sefydlu mecanwaith monitro i ddeall yn well beth sy'n digwydd mewn achosion cyfraith breifat sy'n ymwneud â cham-drin domestig er mwyn gwella trylowydr ac atebolrwydd.
- Ymrwymiad i gyflwyno gwaharddiad ar groesholi o, neu gan, barti neu dyst bregus, mewn achosion teuluol a sifil, drwy [Adran 65](#) ac [Adran 66 Deddf Cam-drin Domestig 2021](#) y Gwanwyn hwn. Byddwn yn gwneud hyn trwy gynrychiolwyr cyfreithiol cymwys a benodir gan y llys i gynnal croesholi lle nad oes dewis arall yn bodoli. Bydd hyn yn atal dioddefwyr a goroeswyr rhag cael eu croesholi gan y sawl sy'n eu cam-drin.
- Bydd [Adran 67 Deddf Cam-drin Domestig 2021](#) yn dod i rym yn ddiweddarach y Gwanwyn hwn, gan egluro argaeledd darpariaethau presennol [Adran 91\(14\) o Ddeddf Plant 1989](#). Bydd hyn yn sicrhau 'gorchmynion gwahardd' yn atal achosion pellach heb ganiatâd y llys. Mae Adran 91A newydd yn egluro o dan ba amgylchiadau y caiff y llys wneud gorchmynion gwahardd, gan gynnwys pan fo'r llys yn fodlon y byddai cais pellach gan y person a enwir yn rhoi'r plentyn neu unigolyn arall mewn perygl o niwed. Bydd hyn yn atal partneriaid camdriniol rhag defnyddio achosion llys i barhau â'u rheolaeth orfodol neu gamdriniaeth arall.

Cymerwyd camau hefyd mewn perthynas â gwaharddebau amddiffynol mewn achosion teulu. Yn benodol, effeithiolrwydd prosesau i hysbysu'r heddlu am orchmynion wrth iddynt gael eu gwneud. Mae cynllun peilot i brofi proses hysbysu newydd ar gyfer Gorchmynion Amddiffyn Anffurfio Organau Cenhedlu Benywod a Gorchmynion Amddiffyn Priodasau dan Orfod wedi bod yn llwyddiannus o ran cynyddu ymwybyddiaeth yr heddlu o'r gorchmynion hyn. Mae'r cynllun peilot wedi'i ymestyn tan fis Hydref 2022, ac yna bydd y Weinyddiaeth Gyfiawnder yn ymchwilio i'w wneud yn barhaol. Ym mis Chwefror 2022, lanswyd cynllun peilot tebyg yng Ngogledd Swydd Efrog ar gyfer

Gorchmynion Peidio â Molestu a Gorchmynion Meddiannu gyda phwerau arestio, y mae'r Weinyddiaeth Gyfiawnder hefyd yn ymchwilio i'w hymestyn ymhellach.

Mae cymorth cyfreithiol ar gael i ddiodefwyr a goroeswyr cam-drin domestig mewn rhai materion teuluol a sifil preifat, gan gynnwys y rhai sy'n destun cam-drin ariannol. Mae hefyd yn cael ei gwneud yn haws i ddiodefwyr a goroeswyr cam-drin domestig gael mynediad at y cymorth cyfreithiol sydd ei angen arnynt:

- **Darparu'r dystiolaeth ofynnol** – Yn ddiweddar, gwnaeth y Weinyddiaeth Gyfiawnder hi'n haws i ddiodefwyr a goroeswyr cam-drin domestig gael a darparu'r dystiolaeth sydd ei angen arnynt i gyrchu cymorth cyfreithiol trwy ddileu'r holl derfynau amser ar gyfer ddarparu tystiolaeth a thrwy [Adran 80 Deddf Cam-drin Domestig 2021](#). Ni fydd gweithwyr gofal iechyd proffesiynol yn gallu codi tâl ar unigolion sydd wedi gofyn am dystiolaeth benodol.
- **Bodloni'r profion modd a haeddiant** – Cyhoeddodd y Weinyddiaeth Gyfiawnder ymgynghoriad ar 15 Mawrth 2022 ar newidiadau arfaethedig i'r prawf modd ar gyfer cymorth cyfreithiol. O dan y cynlluniau, byddai diodefwyr a goroeswyr cam-drin domestig sy'n gwneud cais am orchymyn diogelu neu achosion eraill yn elwa o'r prawf modd mwy hael am gymorth cyfreithiol sifil, sy'n cynnwys cynnydd sylweddol i'r trothwyon incwm a chyfalaf. Hefyd, os yw rhywun yn gwneud cais am gymorth cyfreithiol ar gyfer anghydfod ynghylch ased, ni fydd yr ased yn cael ei gynnwys yn yr asesiad modd. Mae hyn yn llawer tecach i ddiodefwyr a goroeswyr cam-drin domestig sy'n herio eiddo, yn aml yn erbyn y person sy'n eu cam-drin, ac na allant ddefnyddio eu hecwiti yn yr eiddo hwnnw i ariannu'r achos cyfreithiol. Bydd y newidiadau hyn yn ehangu mynediad i gymorth cyfreithiol yn sylweddol i ddiodefwyr a goroeswyr a bydd yn gwneud unrhyw gyfraniadau yn fwy fforddiadwy.

Rydym yn deall hefyd pa mor bwysig yw hi bod unrhyw un sydd angen gwaharddeb brys yn gallu cael mynediad at gyngor a chynrychiolaeth gyfreithiol yn gyflym, beth bynnag fo'u modd. Mae'r Weinyddiaeth Gyfiawnder wedi newid y rheolau fel nad oes angen i ddiodefwyr a goroeswyr cam-drin domestig sy'n gwneud cais am waharddeb neu Orchymyn Amddiffyn basio meini prawf y prawf modd i gael mynediad at gymorth cyfreithiol. Fodd bynnag, efallai y bydd yn rhaid iddynt dalu cyfraniad ariannol tuag at eu costau cyfreithiol.

Er mwyn sicrhau bod y Llysoedd Teulu yn darparu'r canlyniadu cywir i ddiodefwyr a goroeswyr cam-drin domestig a'u plant, bydd y Llywodraeth, y farnwriaeth, a phartneriaid cyflawni allweddol fel y Gwasanaeth Cefnogi a Chynghori'r Llys i Blant a Theuluoedd yn parhau i gydweithio i gyflawni'r ymrwymadau ehangach a wnaed yn y Cynllun Gweithredu a ddilynodd [Adroddiad Mehefin 2020 y Panel Arbenigol](#). Mae'r Weinyddiaeth Gyfiawnder, ynghyd â phartneriaid system, yn treialu Llys Cam-drin Domestig Integredig a gynlluniwyd i leihau'r achosion o aildrawmateiddio diodefwyr a goroeswyr cam-drin domestig a gwella llais y plentyn mewn achosion cyfraith breifat. Mae llysoedd yn Dorest a Gogledd Cymru yn rhan o'r peilot ac maent bellach yn profi dull mwy ymchwiliol, a llai gwrthwynebus i achosion Llys Teulu.

At hynny er mwyn helpu pob ddiodefwyr a goroeswr i gyflawni cyfiawnder, **bydd y Weinyddiaeth Amddiffyn yn parhau i geisio sicrhau canlyniadau cyfartal i'r rheini yn y System Gyfiawnder Gwasanaeth â'r sawl sy'n ymgysylltu â'r System**

Cyfiawnder Sifil. Mae Bil y Lluoedd Arfog, a gafodd Gydsyniad Brenhinol ym mis Rhagfyr i ddod yn [Ddeddf y Lluoedd Arfog 2021](#), yn cefnogi cydamseredd awdurdodaethol drwy greu dyletswydd gyfreithiol ar yr erlynwyr yn y systemau cyfiawnder i'r lluoedd a sifiliaid i gytuno ar brotocol ar ymdrin ag achosion o'r fath.

Troseddwyr benywaidd

Mae ymchwil gan y Ganolfan Cyfiawnder Merched yn dangos bod menywod sy'n lladd eu partneriaid yn aml yn gwneud hynny yng nghyd-destun cael eu cam-drin gan y dynion maent yn eu lladd. Mewn 77% o'r achosion y gwnaethant ymchwilio iddynt, mae tystiolaeth i awgrymu bod menywod wedi profi trais neu gam-drin gan yr ymadawedig^{32,j}. O ganlyniad, bydd y Swyddfa Gartref yn parhau i weithio gyda'r Weinyddiaeth Gyfiawnder a'r heddlu i ymateb yn effeithiol i ddiodefwyr a goroeswyr cam-drin domestig i atal y cynnydd a all ddod i ben mewn dynladdiad domestig.

Gweithredodd y Weinyddiaeth Gyfiawnder hefyd i sicrhau bod menywod yn y ddalfa yn gallu cael cymorth i fynd i'r afael ag anghenion sy'n deillio o brofiadau o gam-drin domestig. Mae hyn yn cynnwys mynediad i Linell Gymorth Trais/Cam-drin Domestig gyfrinachol am ddim. Yn ogystal, mae'r Gwasanaeth Prawf yn gweithio mewn partneriaeth agos â sefydliadau sy'n darparu gwasanaethau cymorth ledled Cymru a Lloegr, gan gynnwys gwasanaethau sy'n canolbwyntio ar gam-drin domestig. Ers mis Mehefin 2018, mae'r Gwasanaeth Prawf wedi buddsodi £9.5 miliwn yn y sefydliadau hyn, ac roedd £2.1 miliwn ohono'n benodol ar gyfer troseddwyr benywaidd sydd wedi profi cam-drin domestig.

Yn 2018, roedd y [Strategaeth Troseddwyr Benywaidd](#) yn cydnabod y rôl fawr y gall cam-drin domestig ei chwarae ym mywydau menywod sydd wedi cyflawni troseddau. Mae tua 60% o'r holl droseddwyr benywaidd sy'n cael eu goruchwyllo yn y gymuned neu yn y ddalfa, sydd wedi cael asesiad, yn adrodd eu bod wedi profi cam-drin domestig³³. Yn 2021, cyhoeddodd y Weinyddiaeth Gyfiawnder [Goncordat ar Fenywod mewn cysylltiad â'r System Cyfiawnder Troseddol neu mewn perygl o ddod i gysylltiad â hi](#), a ymrwymodd i gefnogi'r menywod hyn a datblygu partneriaethau lleol i wella canlyniadau i fenywod ag anghenion lluosog, gan gynnwys cymorth cam-drin domestig.

Wrth ddedfrydu, rhaid i lysoedd eisoes ystyried amgylchiadau llawn yr achos yn unol ag unrhyw ganllawiau dedfrydu perthnasol a gyhoeddwyd gan Gyngor Dedfrydu annibynnol Cymru a Lloegr. Mae eu [canllaw](#) yn cynnwys ffactor lliniarol lle cyflawnwyd y drosedd drwy orfodaeth, brawychu neu gamfanteisio. Mae'n rhybuddio dedfrydwyr y gallai'r ffactor hwn fod yn arbennig o berthnasol lle mae'r troseddwr wedi wynebu cam-drin domestig. Ym mis Ebrill 2021, lanswyd y cynllun Peilot Adroddiad Cyn-Dedfrydu (PSR) mewn 15 o lysoedd Ynadon. Nod hyn yw gwella ansawdd a phrydlondeb y wybodaeth a gyflwynir i ddedfrydwyr, gan gynnwys am droseddwyr benywaidd y deallir bod ganddynt anghenion mwy cymhleth.

A phan fo achosion o'r fath yn dal i ddigwydd, mae'n hanfodol bod dedfrydu yn adlewyrchu'r amgylchiadau. Mae disgwyl i Clare Wade CF wneud argymhellion yn ei

ⁱ Casglwyd y dystiolaeth a ddefnyddiwyd yn yr adroddiad hwn o wybodaeth yn y parth cyhoeddus, yn bennaf adroddiadau yn y cyfryngau. Cymharwyd y rhain wedyn â phrif ffynonellau data neu rai eilaidd lle'r oeddent ar gael – er enghraifft, adroddiadau Adolygiadau Dynladdiad Domestig, adroddiadau'r Comisiwn Adolygu Achosion Troseddol, cyfweiliadau gyda menywod, trafodaethau gyda chyfreithwyr, ac arsylwi treialon.

hadroddiad a fydd yn cloi'r Adolygiad Dedfrydu Dynladdiad Domestig. **Bydd y Llywodraeth yn ystyried y rhain yn ofalus ac yn penderfynu a ddylid gwneud newidiadau i'r fframwaith dedfrydu fel bod y gyfraith yn y maes hwn yn ymateb yn well i achosion o ddynladdiad domestig.**

Erlyn Troseddwyr

EIN HAMCAN: 'Lleihau nifer y bobl sy'n droseddwyr mynych a sicrhau bod y sawl sy'n cyflawni'r drosedd hon yn teimlo grym llawn y gyfraith'

Rhaid i ni atal cam-drin domestig rhag digwydd yn y lle cyntaf. Ond pan fydd, mae ein Cynllun^k yn glir: **mae angen i gamdrinwyr newid eu hymddygiad, nid oes neb arall yn gwneud hynny.** Rhaid bod dim amheuaeth ym meddyliau camdrinwyr domestig y bydd ymateb yr heddlu i'w hymddygiad yn ddigyfaddawd, y cânt eu rheoli'n llym, ac y cymerir camau rhagweithiol i newid eu hymddygiad. Drwy ymrwymo i fesurau sy'n cyflawni'r pethau hyn, gallwn leihau aildroseddu ac ail-erledigaeth cysylltiedig, ac o ganlyniad cyffredinolrwydd cam-drin domestig.

Yr hyn a wyddom, na wyddom, a'r hyn y mae angen i ni ei wneud

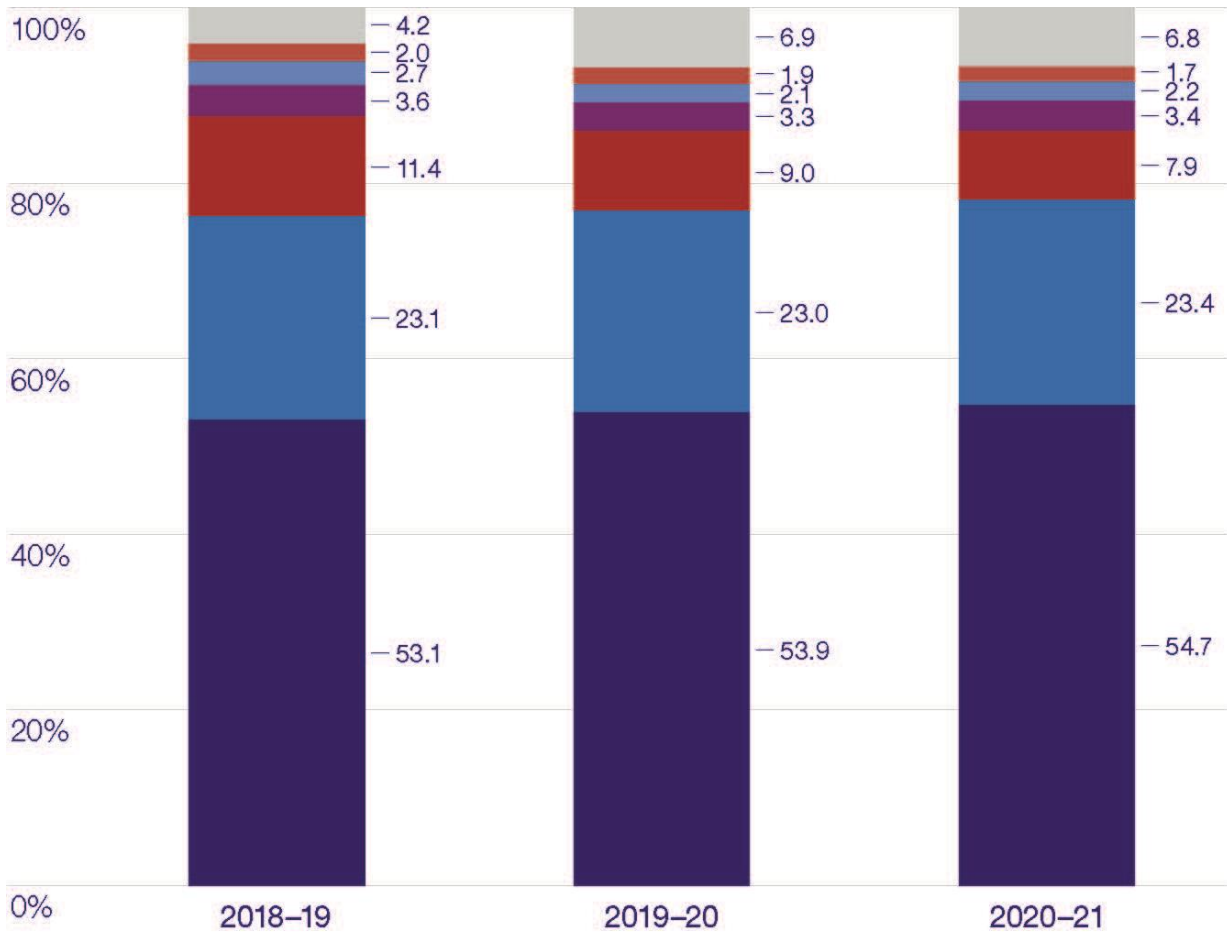
Drwy ddiffiniad, mae'r rhai sy'n cyflawni cam-drin domestig, yn hysbys i'w dioddefwyr, a'r rhan fwyaf yn bartneriaid agos presennol neu flaenorol, ond gallant hefyd fod yn deulu agos neu estynedig. Er nad yw llawer o achosion o gam-drin domestig yn cael eu hadrodd i'r heddlu, gwyddom fod mwyafrif y diffynyddion (92%) mewn erlyniadau yn ymwneud â chamdrin domestig yn ddynion³⁴.

Yn 2020-21, **gwyddom mai dim ond 8% o droseddau cam-drin domestig a gofnodwyd y rhoddwyd canlyniad eu cyhuddo neu eu gwysio yn yr un flwyddyn.** Mae hyn wedi gostwng o 11% yn y flwyddyn ddaeth i ben ym mis Mawrth 2019. O'r achosion a gofnodwyd gan yr heddlu, ni aeth 23% yn eu blaenau oherwydd anawsterau tystiolaethol er bod y dioddefwyr neu'r goroeswr yn cefnogi'r erlyniad³⁵ (Canlyniad 15). Hefyd, caewyd 55% o achosion am nad oedd y dioddefwr neu'r goroeswr yn cefnogi gweithredu pellach (Canlyniad 16; **Ffigur 4**). Gwnaed dadansoddiad hefyd gan

^k Mae [Adran 75 Deddf Cam-drin Domestig 2021](#) yn ei gwneud yn ofynnol i'r Llywodraeth gynhyrchu strategaeth sy'n nodi ei dull o reoli camdrinwyr domestig. Mae ofynnol i'r strategaeth hon gynnwys gwybodaeth am ganfod, ymchwilio ac erlyn troseddau; asesu a rheoli'r risgiau a berir gan unigolion o'r fath yn cyflawni troseddau sy'n ymwneud â cham-drin domestig, gan gynnwys stelcio; a lleihau'r risg y bydd y unigolion o'r fath yn cyflawni troseddau pellach. Mae'r golofn hon yn nodi strategaeth y Llywodraeth ar gyfer rheoli cyflawnwyr cam-drin domestig, er bod y ddogfen gyfan hon a'r [Strategaeth Mynd i'r Afael â Thrais yn erbyn Menywod a Merched](#), yn berthnasol.

ddefnyddio data gan 23 o heddluoedd i gymharu tueddiadau mewn canlyniadau ar gyfer troseddau sy'n ymwneud â cham-drin domestig o gymharu â throseddau annomestig o'r un fath. Canfu fod cyhuddiadau'n cael eu gollwng yn gynt am ymosodiadau ag anafiadau sy'n cynnwys cam-drin domestig nag achosion o gam-drin annomestig. Bu gostyngiad yn y cyfrif absoliwt o gyhuddiadau am gam-drin domestig, er gwaethaf y cynnydd mewn cofnodi troseddau cam-drin domestig. **Ond ni wyddom yn llawn beth sy'n llywio'r duedd hon.**

Ffigur 4 – Cyfran gwahanol ganlyniadau a aseiniwyd i droseddau cysylltiedig â cham-drin domestig yng Nghymru a Lloegr, y flwyddyn yn diwedd Mawrth 2019 i'r flwyddyn yn diwedd Mawrth 2021

- Troseddau na neilltuwyd ganlyniad iddynt eto
- Ymchwiliad wedi'i gwblhau – heb ganfod person dan amheuaeth
- Allan o'r llys (ffurfiol ac anffurfiol)
- Arall
- Cyhuddwyd/Gwysiwyd
- Anawsterau tystiolaethol (canfod person dan amheuaeth; camau cefnogi dioddefwr)
- Anawsterau tystiolaethol (dioddefwr ddim yn cefnogi cymryd camau)

Ffynhonnell: Y Swyddfa Ystadegau Gwladol, 2021³⁶

Felly, mae angen i ni ddeall a mynd i'r afael â'r gostyngiad yn nifer y cyhuddiadau, erlyniadau, ac euogfarnau sy'n ymwneud â cham-drin domestig. Yn yr adrannau *Canfod, ymchwilio ac erlyn cyflawnwyr* y golofn hwn, rydym yn nodi mesurau sy'n gwneud yr union beth hwnnw.

Gwyddom y gall asesiadau risg effeithiol a chynnar, ynghyd â'r ymyriadau iawn, leihau aildrosteddu. Amlygodd y grwpiau ffocws yn yr [Alwad am Dystiolaeth](#) bwysigrwydd ymyrryd yn gynnar unwaith y bydd unigolyn yn dechrau dangos ymddygiad camdriniol. Mae rhywfaint o dystiolaeth i awgrymu bod newid ymddygiad yn bosibl os bydd awdurdodau'n ymyrryd pan fydd unigolion yn dechrau cam-drin. Canfu treial a ariannwyd gan y Swyddfa Gartref o'r ymyrraeth Rhybuddio a Cham-drin mewn Cydberthynasau (CARA) ar gyfer troseddwr tro-cyntaf^l yng Ngorllewin Canolbarth Lloegr a Hampshire fod y rhai a fynychodd y cwrs yn llawer llai tebygol o gyflawni cam-drin domestig pellach na'r rhai na wnaeth³⁷.

Mae gennym ystod o fesurau, gan gynnwys Trefniadau Amlasiantaethol ar gyfer Diogelu'r Cyhoedd^m (MAPPA) a Gorchmynion Diogelu Cam-drin Domestig (DAPOs), i reoli troseddwr unwaith y bydd risgiau wedi'u nodi. Fodd bynnag, gellid gwella ein cyfres o ddulliau asesu risg ymhellach i sicrhau bod y mesurau cywir yn cael eu rhoi ar waith ar gyfer troseddwr gwahanol. Mae mwy y gallwn wneud hefyd i wneud gwell defnydd o'r hyn sydd eisoes ar gael i ymdrin â chyflawnwyr. Felly, **rhaid i ni wella'r offer asesu risg hynny yn ogystal â chymryd mwy o gamau cryfach mewn perthynas â chamdrinwyr domestig.** Ceir manylion am yr offer a'r mesurau hyn yn yr adrannau *Asesu a rheoli risg*.

Gwyddom hefyd fod llawer o gamdrinwyr domestig yn droseddwr mynych, gydag 83% o droseddwr gwrywaidd yn ailadrodd eu troseddau mewn cyfnod dilynol o chwe blynedd³⁸. Mae gennym dystiolaeth bod cyflawnwyr cyfresol, neu'r sawl sy'n cyflawni troseddau cam-drin domestig lluosog gyda gwahanol bobl, yn weddol gyffredin. Canfu astudiaeth yn y Deyrnas Unedig, dros gyfnod o 18 mis, fod gan 50% o droseddwr o leiaf un digwyddiad domestig arall, gyda 18% o'r rheini'n ymwneud â pherson gwahanol³⁹.

Mae tystiolaeth addawol sy'n awgrymu y gall ymyrryd â chyflawnwyr risg uchel sy'n gallu cyflawni'r ymddygiadau mwyaf niweidiol fod yn effeithiol o ran lleihau lefelau cam-drin. Mae gwerthusiad o [Brosiect Drive](#) yn dangos bod cyfranogiad wedi arwain at ostyngiad mewn cam-drin a risg ymysg defnyddwyr y gwasanaeth, gyda cham-drin corfforol yn gostwng o 82% ac ymddygiadau cenfigennus a rheoli wedi gostwng 73%. Mae'r gost o gyflwyno Drive, a amcangyfrifir yn £2,400 fesul cyflawnwr⁴⁰, yn cymharu'n ffafriol â chost gymdeithasol ac economaidd cyflawnwyr risg uchel i gymdeithas, sef £63,000 fesul cyflawnwr.

^l Rhaglen codi ymwybyddiaeth yw Project CARA sy'n hyrwyddo newid ymddygiad ar gyfer unigolion (gwrywaidd a benywaidd) sy'n droseddwr cam-drin domestig honedig am y tro cyntaf. Mae'r ymyriad yn cynnwys dau weithdy y mae troseddwr yn eu mynychu fel un o amodau craidd y Rhybuddiad.

^m Mae MAPPA yn fframwaith o drefniadau statudol, ac o dan y rhain mae'n ofynnol i'r heddlu a Gwasanaeth Carchardai a Phrawf Ei Mawrhydi, gyda chydweithrediad asiantaethau eraill sy'n gyfrifol am iechyd, tai a gofal cymdeithasol, asesu a rheoli'r risg a gyflwynir gan droseddwr rhywiol a threisgar hysbys ar y cyd. Mae hyn yn cynnwys y rhai a gafwyd yn euog o droseddau yn ymwneud â cham-drin rhywiol a stelcio.

Nid oes gennym ddigon o dystiolaeth o hyd ar yr hyn sy'n gweithio i atal troseddu, gan gynnwys gwybodaeth am achosion, y sbardunau a'r ffactorau risg sy'n gysylltiedig ag ymddygiad cyflawnwyr. Mae angen i ni wybod mwy hefyd am yr hyn sy'n digwydd pan fydd cam-drin domestig yn parhau dros gyfnod o amser ac a yw'r niwed a achosir yn cynyddu o ganlyniad^{n,41}. Felly, **yr hyn mae angen i ni ei wneud yw ehangu a gwerthuso ymyriadau megis Drive ac ymyriadau eraill i droseddwyr, yn ogystal â chynnal ymchwil pellach ar gamdrinwyr domestig.** Mae'r camau gweithredu hyn wedi'u nodi yn adrannau *Lleihau aildroseddu* y golofn hon.

Beth yr ydym yn wneud eisoes a beth mwy a wnawn

Bydd y Llywodraeth hon yn ddigyfaddawd wrth fynd ar drywydd pob cyflawnwr cam-drin domestig ac yn ddidostur wrth dargedu'r cyflawnwyr hyn sy'n gyfrifol am y niwed a achosir. Byddant yn wynebu grym llawn y gyfraith.

Canfod, ymchwilio ac erlyn cyflawnwyr

“Efallai bod angen rhoi mwy o sylw i'r rhai sy'n cyflawni'r troseddau hyn gan fod llawer o gywilydd a beio diodddefwyr o hyd.”

Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Cynrychioliadol Cenedlaethol

Rhaid i ni gael gwared ar gamdrinwyr domestig a'u dwyn i gyfrif. Mae'r heddlu yn rhan annatod o wneud hyn. Mae tri adroddiad wedi'u cyhoeddi'n ddiweddar ar ymateb yr heddlu i gam-drin domestig a throseddau trais eraill yn erbyn menywod a merched:

- [Adolygiad o blismona cam-drin domestig yn ystod y pandemig - 2021](#) – gan Arolygiaeth Cwnstablâeth a Gwasanaethau Tân ac Achub Ei Mawrhydi (HMICFRS), a gyhoeddwyd ym Mehefin 2021;
- [Dyletswydd i amddiffyn: Defnydd yr heddlu o fesurau amddiffynnol mewn achosion sy'n ymwneud â thrais yn erbyn menywod a merched](#) – ymchwiliad ar y cyd gan HMICFRS, Swyddfa Annibynnol Ymddygiad yr Heddlu, a'r Coleg Plismona, a gyhoeddwyd yn mis Awst 2021; ac
- [Ymateb yr heddlu i drais yn erbyn menywod a merched](#) – gan HMICFRS ac a gomisiynwyd gan yr Ysgrifennydd Cartref, a gyhoeddwyd ym Medi 2021.

I gefnogi'r heddlu i fynd ar drywydd cyflawnwyr cam-drin domestig yn egnïol, rydym wedi cymryd canfyddiadau'r adroddiadau hyn o ddifrif. Dyna pam yr ydym wedi gweithredu eu hargymhellion a byddwn yn parhau i wneud hynny. Rydym eisoes wedi:

- Gwneud trais yn erbyn menywod a merched, gan gynnwys cam-drin domestig a stelcio, yn rhan o'r Gofyniad Plismona Strategol. Mae hyn yn golygu y bydd trais yn erbyn menywod a merched yn cael ei nodi fel bygythiad cenedlaethol i heddluoedd

ⁿ Mae'r rhan fwyaf o ddadansoddiadau data ar uwchgyfeirio yn dibynnu ar ddata troseddau a gofnodwyd gan yr heddlu, y gwyddom nad yw'n ddarlun cyflawn o'r digwyddiadau cam-drin domestig a brofwyd.

ymateb iddo, ochr yn ochr â bygythiadau eraill megis terfysgaeth, troseddau difrifol a chyfundrefnol, a cham-drin plant yn rhywiol.

- Cefnogi ac ariannu penderfyniad Cyngor Cenedlaethol Penaethiaid yr Heddlu (NPCC) i benodi Arweinydd Plismona Cenedlaethol newydd, llawn amser ar Drais yn Erbyn Menywod a Merched, y Dirprwy Brif Gwnstabl (DCC) Maggie Blyth.

“Gyda chyfraddau collfarnu mor isel nid yw'n rhoi ffydd i unrhyw un y bydd troseddau'n cael eu cosbi'n iawn, a gallai troseddwyf fynd ymlaen i gyflawni troseddau mwy/mwy difrifol.”

Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Cenedlaethol

I fynd ymhellach, rhaid i ni sicrhau bod achosion yn cael eu hymchwilio'n drylwyr, a bod nifer y cyhuddiadau'n cynyddu. Mae'n annerbyniol nad yw tri o bob pedwar trosedd cam-drin domestig yn cael Canlyniad Cyfiawnder Troseddol⁴². **Bydd y Swyddfa Gartref yn gweithredu ar [argymhelliad HMICFRS](#) i gynnal adolygiad o'r data ar achosion o gam-drin domestig nad aeth yn eu blaenau (Canlyniadau 15 ac 16) i geisio deall pam mae hyn yn digwydd.** Bydd hyn yn cyfrannu at fwy o gamdrinwyr domestig sy'n wynebu holl rym y gyfraith.

Tra bod ymchwiliadau'n parhau ac i sicrhau bod dioddefwyr a goroeswyr yn cael eu hamddiffyn, rydym yn cynnig diwygiadau ym mesur yr Heddlu, Troseddu, Dedfrydu a Llysoedd ar fechnïaeth cyn cyhuddo. Er mwyn annog yr heddlu i ddefnyddio mechnïaeth yn fwy effeithiol, bydd y ddeddfwriaeth yn mabwysiadu safbwynt niwtral drwy ddileu'r rhagdybiaeth yn erbyn ei ddefnyddio. Byddwn hefyd yn cyflwyno cyfnodau amser mechnïaeth newydd ar gyfer rhai a ddrwgdybir, y bwriedir iddynt fod yn fwy cytbwys a chymesur. Er mwyn amddiffyn dioddefwyr a goroeswyr yn well rhag camdrinwyr domestig, bydd dyletswydd newydd i geisio eu barn am amodau mechnïaeth cyn cyhuddo. Bydd y Swyddfa Gartref yn grymuso'r Coleg Plismona i gyhoeddi Canllawiau Statudol i annog cysondeb ar draws pob llw. Bwriad y diwygiadau hyn yw gwneud y system yn fwy effeithiol a rhoi mwy o bwyslais ar amddiffyn dioddefwyr a goroeswyr.

Bydd Bil yr Heddlu, Troseddu, Dedfrydu a Llysoedd hefyd yn sefydlu dau benderfyniad newydd tu allan i'r llys statudol ar gyfer pobl dros 18 oed. Bydd gwarediad haen is (rhybudd cymunedol) a gwarediad haen-uwch (rhybudd dargyfeiriol). Rhaid bod amodau ynghlwm wrth y ddau gyda'r nod o gyflawni adsefydlu, megis ymgysylltu â gwasanaethau cymorth, gwneud iawn, iawndal neu gosb ariannol, a gwaith di-dâl. Gellir gosod amodau cyfyngol lle maent yn cyfrannu at wneud iawn neu adsefydlu. Dylid ymgynghori â dioddefwyr a goroeswyr i gael eu barn.

Yn dilyn ymchwiliad trylwyr, efallai y bydd achosion penodol lle nad erlyniad yw'r ffordd orau ymlaen. Yng ngoleuni canfyddiadau diweddar o werthusiad prosiect CARA, ac mewn ymgynghoriad â Gwasanaeth Erlyn y Goron (CPS) a'r NPCC, **bydd y Weinyddiaeth Gyfiawnder yn drafftio Cod Ymarfer statudol a fydd yn rhagnodi o dan ba amgylchiadau y gellir rhoi bydd rhybuddion cymunedol a dargyfeiriol o fewn y system dwy haen newydd, yr amodau y gellir eu hatodi a'r ffordd y mae'n rhaid eu cyflwyno a'u cofnodi.**

Yn ogystal, drwy'r [Adolygiad o Dreisio](#), a amlinellodd gynllun gweithredu cadarn i wella'r ffordd yr ymdrinnir â threisio ar bob cam o'r System Cyfiawnder Troseddol, rydym yn buddsoddi yn Operation Soteria, rhaglen waith sydd â'r nod o ddarparu model gweithredu newydd ar gyfer ymchwilio i dreisio ac erlyn erbyn mis Mehefin 2023. Mae gwaith yn mynd rhagddo ar hyn o bryd mewn pum ardal heddlu a bydd yn ehangu i bedwar ar ddeg o ardaloedd heddluoedd pellach yn y misoedd i ddod. Hyd yma, mae'r rhaglen wedi nodi gorgyffwrdd rhwng achosion o gam-drin domestig ac achosion o drais a throeddau rhywiol, ac mae'n hanfodol felly bod gan swyddogion y sgiliau cywir i ddeall y troseddau hyn a sut y gallant gyberthyn. Mae dysgu allweddol yn cael ei rannu'n rheolaidd gyda'r heddlu ac erlynwyr yn genedlaethol, a byddwn yn parhau i roi'r wybodaeth ddiweddaraf am gynnydd, gan gynnwys drwy ein Diweddariad Cynnydd chwe mis ar yr Adolygiad o Dreisio.

Mae'n hollbwysig hefyd bod gan ddiodefwyr a goroeswyr hyder llawn yn y modd y mae'r heddlu'n ymdrin â chamdrinwyr domestig, yn enwedig mewn achosion lle mae'r sawl a gyhuddir yn swyddog heddlu. Mae Arfer Proffesiynol Awdurdodedig (APP) y Coleg Plismona ar gam-drin domestig yn nodi canllawiau ar sut y dylid ymdrin â hyn. Mae hyn yn cynnwys y broses ar gyfer atgyfeirio honiadau o'r fath a darparu cefnogaeth briodol i ddiodefwyr a goroeswyr. Mae'r Coleg Plismona, HMICFRS a Swyddfa Annibynnol Ymddygiad yr Heddlu yn ymchwilio i'r prosesau a'r gweithdrefnau sydd yn eu lle pan wneir honiadau o gam-drin domestig yn erbyn swyddogion heddlu. Byddant yn cyhoeddi adroddiad terfynol y Gwanwyn hwn. Bydd y Swyddfa Gartref yn gweithio gyda phartneriaid plismona i ystyried yn ofalus unrhyw argymhellion a wneir.

Rydym eisoes wedi cymryd camau i sicrhau bod cyflawnwyr domestig yn wynebu cyfiawnder drwy gyflwyno troseddau newydd:

- Trwy [Ddeddf Cam-drin Domestig 2021](#), estynnodd y Weinyddiaeth Gyfiawnder y drosedd yn [Adran 33 Deddf Cyfiawnder Troseddol a Llysoedd 2015](#) am ddatgelu ffotograffau neu ffilmiau rhywiol preifat gyda'r bwriad o achosi trallod i rywun sy'n ymddangos ynddynt, i gynnwys bygwth datgelu deunydd o'r fath.
- Mae [Deddf Cam-drin Domestig 2021](#) hefyd wedi dileu'r gofyniad 'cyd-fyw' ar gyfer y drosedd ymddygiad sy'n rheoli neu'n gorfodi. Pan ddaw'r newid i rym, mae hyn yn golygu y bydd y drosedd yn berthnasol i bartneriaid agos, cyn bartneriaid neu aelodau o'r teulu, ni waeth a yw'r person sy'n cael ei gam-drin a'r troseddwr yn cyd-fyw. Er mwyn rhoi'r drosedd newydd ar waith yn effeithiol a chefnogi'r gwaith o ganfod, ymchwilio ac erlyn ymddygiad sy'n rheoli neu orfodi, **bydd y Swyddfa Gartref yn cyhoeddi Canllawiau Statudol ar Ymddygiad Rheoli neu Orfodi wedi'u diweddarau.**
- O dan [Adran 70 Deddf Cam-drin Domestig 2021](#), bydd trosedd newydd o dagu nad yw'n angheuol yn cael ei chreu a fydd yn berthnasol i bob achos o dagu neu fygau bwriadol, gan gynnwys mewn cyd-destun cam-drin domestig. Bydd y drosedd newydd hon yn cael ei chynnwys yn [Adrannau 75A a 75B Deddf Troseddau Difrifol 2015](#), unwaith y daw Adran 70 o'r Ddeddf Cam-drin Domestig i rym y Gwanwyn hwn. Y gosb uchaf am y drosedd yw pum mlynedd o garchar a/neu ddirwy.
- A phan ddaw i ymddygiad camdriniol ar-lein, bydd troseddau cyfathrebu newydd yn cael eu cyflwyno drwy'r Mesur Diogelwch Ar-lein. Bydd y troseddau hyn yn dal yn fwy

effeithiol ystod ehangach o niwed y mae unigolion yn agored iddynt ar gyfryngau cymdeithasol:

- Mae'r drosedd 'cyfathrebiadau ar sail niwed' yn cynnwys cyfathrebiadau a anfonwyd pan oedd anfonwr yn bwriadu achosi niwed, ac a anfonwyd heb esgus rhesymol. Os ceir unigolyn yn euog o hyn, gall fynd i garchar am hyd at ddwy flynedd.
- Bydd y drosedd 'cyfathrebiadau bygythiol' yn dal cyfathrebiadau sy'n cyfleu bygythiad difrifol o niwed. Mae hyn yn cynnwys cyfathrebiadau megis bygythiad i fywyd, trais rhywiol neu anaf difrifol, neu achosi niwed ariannol difrifol. Yng nghyd-destun cam-drin domestig, bydd hyn yn amddiffyn dioddefwyr a goroeswyr rhag cyfathrebiadau gwirioneddol fygythiol, megis bygythiadau yn ymwneud â chyllid partner neu fygythiadau yn ymwneud â niwed corfforol. Os ceir unigolyn yn euog, gall fynd i garchar am hyd at bum mlynedd.

Rydym am fynd ymhellach fyth. Lle mae dynladdiad domestig yn digwydd, rydym am sicrhau bod y cyflawnwr yn wynebu graddau llawn y gyfraith. **Mae'r adolygiad annibynnol i ddedfrydu achosion o ddynladdiad domestig** yn ystyried sut mae'r gyfraith, fel y mae ar hyn o bryd, yn berthnasol i achosion o ddynladdiad domestig (wedi'u herlyn naill ai fel llofruddiaeth neu ddynladdiad) lle mae unigolyn wedi achosi marwolaeth partner agos neu gyn bartner, a, lle bo'n briodol, nodi dewisiadau ar gyfer diwygio. Bydd y Llywodraeth yn ystyried yn ofalus unrhyw argymhellion ac yn penderfynu a ddylid gwneud newidiadau i'r fframwaith dedfrydu fel bod y gyfraith yn y maes hwn yn ymateb yn well i achosion o ddynladdiad domestig.

Asesu a rheoli risg

“Rhaid asesu'r sawl sy'n cyflawni'r drosedd am risg o drais pellach a chymryd camau priodol i sicrhau bod y dioddefwr 100% yn sicr o'i ddiogelwch parhaus.”

Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Cynrychioliadol Cenedlaethol

Unwaith y bydd camdrinwyr wedi'u nodi ac wedi delio â nhw, rhaid cymryd camau i sicrhau nad ydynt yn aildroseddu. Dylid gwneud hyn drwy asesu'r risgiau a berir gan bob unigolyn ac yna cymryd y camau priodol i'w rheoli ac atal aildroseddu.

Bydd y Canllawiau Statudol Cam-drin Domestig a gyhoeddir yn fuan yn nodi gwahanol ddulliau o asesu risg. Er mwyn asesu'r risgiau a berir gan gyflawnwyr, mae'n tynnu sylw at ganllawiau a gyhoeddwyd gan y Coleg Plismona i heddluoedd ar egwyddorion trosfwaol 'adnabod, asesu a rheoli cam-drin domestig cyfresol a allai fod yn beryglus a chyflawnwyr stelcio¹⁴³.

Rydym eisiau sicrhau bod yr heddlu'n rhagweithiol ac yn ddefnyddio'r dechnoleg orau sydd ar gael i asesu a rheoli cyflawnwyr cyfresol cam-drin domestig. Gan weithio'n agos gyda'r Coleg Plismona, ariannodd y Swyddfa Gartref Coleg Prifysgol Llundain i gynnal ymchwil i wella dealltwriaeth o offeryn asesu risg blaenllaw, y model Diweddarrywydd, Amllder, Difrifoldeb ac Erledigaeth a'i ddefnydd wrth blismona cam-drin domestig. Mae

gan hyn botensial enfawr i helpu'r heddlu i asesu pa mor beryglus yw cam-drin domestig. Fodd bynnag, mae angen mwy o waith i wella'r algorithm.

Dyna pam y bydd y Swyddfa Gartref yn **buddsoddi £6.7 miliwn ychwanegol dros y tair blynedd nesaf i fireinio'r algorithm ymhellach a threialu ei gyflwyno**. Bydd hyn yn helpu'r heddlu i dargedu'r camdrinwyr domestig cyfresol mwyaf niweidiol yn fwy effeithiol, i'w hatal rhag achosi niwed pellach i'w dioddefwyr.

Yn dilyn asesiad risg, mae amrywiaeth o offer ar gael i reoli cyflawnwyr cam-domestig a lleihau troseddu, gan gynnwys gorchmynion diogelu. Mae llawer o achosion o stelcio yn ymwneud â cham-drin domestig, ac mae stelcio yn arbennig o debygol o ymwreiddio neu waethygu os na chaiff ei drin yn gynnar. Dyma'r prif reswm pam y cyflwynodd y Llywodraeth Orchmynion Diogelu rhag Stelcio (SPO) ym mis Ionawr 2020; mae'r rhain yn galluogi'r heddlu i ymyrryd yn gynnar i osod amodau ar ymddygiad stelciwr, gan gynnwys cyn i achos ddod i brawf. Fel y nodir yn ein [Strategaeth Mynd i'r Afael â Thrais yn Erbyn Menywod a Merched](#), canfu [adolygiad y Swyddfa Gartref](#) fod SPOs yn gyffredinol yn gweithio'n dda, ond bod lle i wella, yn enwedig i sicrhau bod pob heddlu'n gwneud defnydd priodol ohonynt. Bydd y Swyddfa Gartref yn parhau i weithio gyda'r heddlu i sicrhau bod pob heddlu yn gwneud defnydd effeithiol o SPOs

Mae'r Llywodraeth yn cydnabod pryderon ynghylch y defnydd anghyson o orchmynion gan yr heddlu. Dyna pam y cyflwynodd [Deddf Cam-drin Domestig 2021](#) Hysbysiad Diogelu Cam-drin Domestig (DAPN) sifil newydd, a roddir gan yr heddlu i ddarparu amddiffyniad ar unwaith yn dilyn digwyddiad cam-drin domestig, a'r Gorchymyn Diogelu Cam-drin Domestig (DAPO). Bydd y DAPO yn dod ag elfennau cryfaf y gorchymynion diogelu presennol ynghyd mewn un gorchymyn cynhwysfawr i ddarparu amddiffyniad hyblyg, tymor hwy i ddiodefwyr a goroeswyr cam-drin domestig. Rydym am i'r DAPO ddod yn orchymyn amddiffynnol ar gyfer pob math o gam-drin domestig.

Byddwn yn treialu DAPNs a DAPOs mewn ardaloedd dethol ledled Cymru a Lloegr i brofi effeithiolrwydd ac effaith y model newydd. Bydd DAPNs a DAPOs yn cael eu cyhoeddi mewn ardaloedd peilot o ddechrau 2023 ac yn destun gwerthusiad proses ac effaith cyn y cyflwyniad cenedlaethol yn 2025. Mae'r Llywodraeth yn gwneud gwaith helaeth i baratoi DAPNs a DAPOs i'w treialu. Mae hyn yn cynnwys dewis heddluoedd a llysoedd i gymryd rhan yn y peilot, cynllunio proses werthuso gadarn, a sicrhau bod nodweddion allweddol megis monitro electronig, rhaglenni cyflawnwyr a gofynion hysbysu yn addas i'r diben ac yn cael eu gweithredu'n effeithiol. Cyhoeddir ardaloedd y cynllun peilot yn ddiweddarach eleni.

Er mwyn hwyluso'r broses o'u gweithredu ac annog eu defnydd, mae'r Llywodraeth wedi ymrwymo i dalu cost ffioedd llysoedd yr eir iddynt gan yr heddlu ar gyfer unrhyw geisiadau DAPO a wnaed yn ystod y peilot. Byddwn yn defnyddio'r cynllun peilot i wella ein dealltwriaeth o oblygiadau adnoddau'r DAPN a DAPO newydd ar yr heddlu ac asiantaethau eraill, gan ganiatáu i ni bennu gofynion adnoddau yn y dyfodol.

Gwyddom y gall monitro cam-drin domestig yn electronig wneud i ddiodefwyr a goroeswyr deimlo'n fwy diogel mewn rhai achosion, ac yn fwy gwybodus ac yn ymgysylltu'n well â'r System Cyfiawnder Troseddol⁴⁴. Gall monitro electronig hefyd fod yn rhwystri i gyflawnwyr tra bod y tag yn cael ei wisgo⁴⁵. Mae gan y Llywodraeth eisoes gynlluniau uchelgeisiol i dorri troseddu drwy ehangu'r defnydd o fonitro electronig, gyda chefnogaeth buddsoddiad ychwanegol o £183 miliwn.

Bydd y Weinyddiaeth Gyfiawnder yn cynyddu tagio'r rhai sy'n gadael y ddalffa, gan gynnwys tua 3,500 o unigolion sydd mewn perygl o gyflawni cam-drin domestig. Byddwn yn treialu monitro electronig o amodau cyrffw a thrwyddedau lleoliad ar gyfer cyflawnwyr cam-drin domestig risg uchel yn dilyn rhyddhau o'r ddalffa, gan ddefnyddio technoleg GPS a thechnoleg amledd radio. Bydd hyn yn sicrhau sicrwydd canfod pan fydd amodau trwydded amddiffynnol yn cael eu torri, yn cryfhau rheolaeth troseddwr, yn helpu dioddefwyr a goroeswyr i deimlo'n ddiogel ar ôl rhyddhau'r camdriniwr, ac yn helpu i atal troseddu pellach. Mae [Deddf Cam-drin Domestig 2021](#) yn rhoi pwerau i lysoedd orfodi monitro electronig fel rhan o DAPO.

Mae'r Weinyddiaeth Gyfiawnder wedi ymrwmo i dreialu llysoedd datrys problemau yng Nghymru a Lloegr ac mae'n ymchwilio'r posibilrwydd o gynnwys llys sy'n canolbwyntio ar gyflawnwyr cam-drin domestig. Byddai'r model hwn yn dal troseddwr ar ddedfrydau cymunedol yn fwy atebol am gydymffurfio â'u gorchymynion llys trwy adolygiadau llys rheolaidd a darparu goruchwyliaeth aml-asiantaeth wedi'i chydlynu'n dynn, tra hefyd yn ceisio amddiffyn a grymuso dioddefwyr a goroeswyr. Yn wahanol i'r modelau llys datrys problemau eraill, ni fyddai'r model hwn yn cael ei gynnig fel dewis arall yn lle carcharu.

Mae Gwasanaeth Carchardai a Phrawf Ei Mawrhydi (HMPPS) yn gweithredu [llinell gymorth genedlaethol a gwasanaeth cyswllt e-bost](#) i atal unrhyw gyswllt digroeso gan garcharorion, gan gynnwys atal cyflawnwyr cam-drin domestig rhag cysylltu â dioddefwyr a goroeswyr o'r tu mewn i'r carchar. Gall y gwasanaeth hwn gael ei ddefnyddio gan unrhyw asiantaeth neu sefydliad sy'n cefnogi dioddefwyr neu oroeswyr i gysylltu â HMPPS ar eu rhan. Rydym am sicrhau bod pawb sydd angen gwneud yn defnyddio'r gwasanaeth hwn.

Dyna pam y byddwn yn lansio ymgyrch gyfathrebu yr haf hwn, i wella ymwybyddiaeth sefydliadau cenedlaethol a lleol o'r gwasanaeth hwn er mwyn diogelu dioddefwyr a goroeswyr cam-drin domestig ymhellach. Byddwn hefyd yn defnyddio hyn fel cyfle i gefnogi gweithio aml-asiantaeth mewn partneriaeth ar lefel leol, gan adeiladu ar yr hyn a ddysgwyd o beilot a arweiniwyd gan yr heddlu yn gweithio gyda CEM Hull a CEM Leeds sydd wedi ceisio sicrhau nad yw camdrinwyr yn gallu erlid dioddefwyr ymhellach, drwy rannu gwybodaeth yn effeithiol.

I'r camdrinwyr domestig mwyaf niweidiol sydd yn y gymuned, lle nodir risgiau, mae angen i ni atal y cyfleoedd iddynt achosi niwed a sicrhau eu bod yn wynebu canlyniadau eu gweithredoedd. Mae Trefniadau Amlasiantaethol Diogelu'r Cyhoedd yn fecanwaith hanfodol arall ar gyfer rheoli cyflawnwyr cam-drin domestig a gollfarnwyd. Mae'r Llywodraeth wedi ymateb i alwadau am welliannau yn y ffordd mae MAPPa yn gweithio'n ymarferol:

- Am y tro cyntaf erioed, cyflwynwyd pennod ar wahân o'r enw 'Cam-drin Domestig a Stelcio' i [Ganllawiau Statudol MAPPa](#). Bydd hyn yn codi proffil ac yn dod â ffocws o'r newydd, gan helpu i gryfhau rheolaeth effeithiol y mathau hyn o droseddwr.
- Er mwyn cryfhau fframwaith MAPPa ymhellach, mae HMPPS wedi cyhoeddi [Fframwaith Polisi](#) ar gyfer y Gwasanaeth Prawf ynghylch rheoli achosion MAPPa ar Lefel 1, gan gynnwys cam-drin domestig a chyflawnwyr stelcio. Nod y Fframwaith yw gwella cysondeb o ran ansawdd rhannu gwybodaeth, rheoleidd-dra adolygiadau, a nodi achosion lle mae angen gweithgarwch rheoli risg ychwanegol.

- Mae'r Llywodraeth hefyd wedi cynhyrchu dogfen drothwy i arwain ymarferwyr wrth benderfynu ar lefel y rheoli dan MAPPA, fel bod troseddwy'r cam-drin domestig a stelcio yn destun y lefel gywir o oruchwyliaeth.

Fodd bynnag, gwyddom fod angen gwneud mwy. **Dyma pam y bydd y Llywodraeth yn mynd ymhellach fyth drwy ystyried dewisiadau cadarn i ymdrin â'r cyflawnwyr domestig mwyaf niweidiol a'u rheoli'n effeithiol a lleihau'r risgiau y maent yn eu hachosi. Bydd hyn yn cynnwys ystyried dewisiadau ar gyfer cofrestr troseddwy'r cam-drin domestig a fydd yn nodi ein huchelgais hirdymor i olrhain a rheoli'r cyflawnwyr mwyaf niweidiol yn well.**

Gwyddom nad oes ateb hawdd ar gyfer creu cofrestr o'r fath, ac mae'r farn yn amrywio ynghylch y ffordd orau i gyflwyno un, felly ni fyddwn yn diystyru unrhyw beth ar hyn o bryd. Byddwn yn archwilio dewisiadau gwahanol ar gyfer sut y gellid defnyddio cofrestr troseddwy'r cam-drin domestig yn fwyaf effeithiol a'r ffurf y gallai fod o ganlyniad iddi. Byddwn yn ystyried y canlynol:

- Ei gwneud yn ofynnol i'r camdrinwyr domestig mwyaf peryglus adrodd rhai materion i'r heddlu, megis pan fyddant yn dechrau perthynas newydd, yn agor cyfrif banc gyda phartner, neu'n newid cyfeiriad.
- Archwilio'r fforymau aml-asiantaeth mwyaf effeithiol ar gyfer rhannu gwybodaeth a chreu cynlluniau sy'n targedu cyflawnwyr er mwyn amddiffyn dioddefwyr a'u plant. Gallai'r rhain hefyd ein helpu i ddeall patrymau ymddygiad yn well, gan gynnwys a yw'r niwed a difrifoldeb cam-drin yn gwaethygu dros amser.
- Edrych i mewn i ffyrdd o labelu'r troseddwy'r hyn yn ffurfiol fel 'camdrinwyr domestig' fel eu bod yn haws eu hadnabod.

“Roedd fy nghyn-ŵr yn ymosodol yn gorfforol ac yn feddyliol yn ystod fy mhrhiodas saith mlynedd, parhaodd â'r ymddygiad hwn gyda'i ail wraig a nawr ei drydedd. Hoffwn weld pethau'n cael eu rhoi ar waith i atal pobl rhag aildroseddu.”

Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Cyhoeddus

Bydd Gwasanaeth Carchardai a Phrawf Ei Mawrhydi (HMPPS) hefyd yn cryfhau'r ffordd y mae risgiau sy'n ymwneud â cham-drin domestig a stelcio yn cael eu hasesu a'u rheoli i leihau aildroseddu o fewn ei system asesu troseddwy'r, drwy ddarparu canllawiau a hyfforddiant mwy hygyrch. Bydd hyn yn cynnwys:

- Cynhyrchu dogfen ganllaw yn seiliedig ar dystiolaeth i gefnogi ymarferwyr i gwblhau asesiad cadarn yn seiliedig ar ffactorau risg cam-drin domestig hysbys;
- Datblygu pecyn o fesurau ar gyfer gwella defnydd ac ansawdd yr offeryn Asesu Risg Ymosodiadau gan Gyfar (SARA);

- Cyflwyno dysgu a datblygu cam-drin domestig newydd a gomisiynir yn allanol i bob ymarferydd prawf er mwyn llywio ymarfer, asesu risg a rheoli risg; a
- Datblygu pecyn o fesurau ar gyfer gweithio gydag ymddygiadau stelcio, gan gynnwys cymorth a chanllawiau hygyrch i ymarferwyr.

Fel amod o drwydded troseddwr cam-drin domestig, ar ôl iddynt gael eu rhyddhau o'r ddalfa, mae [Deddf Cam-drin Domestig 2021](#) yn eu galluogi i fod yn destun prawf polygraaff. Gellid ei ddefnyddio lle maent wedi'u carcharu am dorri Gorchymyn Diogelu rhag Cam-drin Domestig neu ystod o droseddau eraill sy'n ymwneud â cham-drin domestig. Gwyddom fod y profion hyn wedi bod yn arf effeithiol wrth reoli troseddwr rhyw ers 2014°. Yn 2021, cychwynwyd peilot tair blynedd mewn pedair ardal brawf yn cwmpasu 13 o ardaloedd heddlu^p, ar gyfer archwiliadau polygraaff gorfodol ar gyflawnwyr cam-drin domestig a ryddhawyd ar drwydded y nodwyd eu bod yn cyflwyno risg uchel neu uchel iawn o achosi niwed difrifol.

Bydd y Weinyddiaeth Amddiffyn hefyd yn adolygu pa bosibiliadau sydd i ddechrau adnabod a nodi patrymau troseddwr ac arwyddion rhybuddio. **Cynhelir adolygiad lefel gwaith cychwynnol i archwilio sut y gellir cael data o'r System Cyfiawnder Sifil a'i gyfuno â data o'r System Cyfiawnder Gwasanaeth, er mwyn sicrhau na fydd troseddau mynych yn cael eu colli rhwng awdurdodaethau.** Yn ogystal, ystyrir sut y gellir dehongli'r data hyn i ragfynegi unigolion posibl sydd mewn perygl o fod yn gyflawnwyr, gan roi ystyriaeth arbennig i unrhyw bwyntiau o fywyd Gwasanaeth a allai gyfrannu at y risg honno.

Lleihau aildroseddu

“Mae wedi hen sefydlu nawr na allwch chi roi troseddwr yn y carchar yn unig a disgwyl i'r ymddygiad ddod i ben, rydyn ni wedi symud o feddwl ei fod yn tynnu oddi ar gyllid goroeswyr rwy'n meddwl, mae angen i ni wybod bod yn rhaid i rywbeth gael ei wneud i leihau aildroseddu.”

Galwad am Dystiolaeth, Grŵp Ffocws

Mae dal camdriniwr domestig i gyfrif am ei ymddygiad yn golygu mwy na dim ond ceisio canlyniad cyfiawnder troseddol. Rhaid iddynt newid eu hymddygiad hefyd.

Er mwyn atal cyflawnwyr domestig rhag troseddu mynych, mae angen i ni ddeall pam ei fod yn digwydd fel y gallwn fynd i'r afael â'r drosedd yn well. Mae gennym fwy i'w ddysgu o hyd am yr unigolion hyn. Dyna pam yr ydym wedi dyfarnu £2.2 miliwn ers 2020-21 i ariannu ymchwil i gyflawnwyr cam-drin domestig. Bydd yr ymchwil hwn yn cryfhau

^o Gweler [Taflen ffeithiau profion polygraaff gorfodol - GOV.UK \(www.gov.uk\)](#).

^p Gogledd Orllewin (Heddlu Swydd Gaer, Glannau Mersi, Sir Gaerhirfryn a Cumbria); Manceinion Fwyaf (Heddlu Manceinion Fwyaf); Gogledd-Ddwyrain Lloegr (cwnstabiliaeth Durham, Cleveland, a Heddlu Northumbria); a Swydd Efrog a Humber (De Swydd Efrog, Gorllewin Swydd Efrog, Gogledd Swydd Efrog, Swydd Lincoln a Heddlu Glannau Humber).

sylfaen y dystiolaeth ar gyfer yr hyn sy'n gweithio wrth fynd i'r afael â'u hymddygiad a lleihau aildroseddu.

Mae'r Swyddfa Gartref hefyd wedi buddsoddi dros £25 miliwn dros y ddwy flynedd ddiwethaf i gyflwyno dulliau arloesol, sy'n gweithredu o fewn a thu allan i leoliad cyfiawnder troseddol, i fynd i'r afael â cham-drin domestig. Mae'r rhain yn cynnwys rhaglenni newid ymddygiad a stelcio, rhaglenni sy'n canolbwyntio ar blant a'r glasoed, a phrosiectau ehangu fel Drive mewn ardaloedd lleol. Mae'r [Prosiect Drive](#) yn cynnwys rheolwr achos yn cydlynu ymyriad un-i-un pwrpasol gan gynnwys amhariad (cynnwys a diogelu'r System Cyfiawnder Troseddol), newid ymddygiad, a chymorth dargyfeiriol (camddefnyddio sylweddau, tai, cymorth cyflogaeth) ar gyfer y cyflawnwr, yn ogystal ag Eiriolwr Trais Domestig Annibynnol ar gyfer y dioddefwr a'r goroeswr.

Mae HMPPS hefyd yn darparu amrywiaeth o ymyriadau i ymdrin â chyflawnwyr a gollfarnwyd sydd wedi cyflawni trosedd sy'n ymwneud â cham-drin domestig. Mae'r ymyriadau hyn yn targedu agweddau a meddwl, rheoli emosiwn a pherthnasoedd, yn ogystal â throseddau rhywiol. Mae pedwar o'r rhain wedi'u hachredu gan y Panel Achredu a Chyngor Gwasanaethau Cywirol (CSAAP), sy'n asesu ansawdd rhaglenni yn erbyn y sylfaen dystiolaeth. Mae HMPPS wedi ymrwymo i gefnogi, monitro a gwerthuso'r rhaglenni hyn yn barhaus.

Mae ein buddsoddiad mewn ymyriadau cyflawnwyr a'n gwerthusiad ohonynt yn hanfodol i newid ymddygiad camdrinwyr domestig a deall sut i atal mwy o'r unigolion rhag aildroseddu yn y dyfodol. Dyna pam ei bod mor bwysig ein bod yn parhau â'n buddsoddiad. **Bydd y Swyddfa Gartref yn buddsoddi £75 miliwn pellach dros y tair blynedd nesaf i fynd i'r afael â chyflawnwyr cam-drin domestig. Bydd hyn yn ariannu ymyriadau cyflawnwyr cam-drin domestig, gyda chytundebau aml-flwyddyn yn cael eu rhoi lle bo'n briodol, gwerthusiad, ac ymchwil pellach** i wella ein gwybodaeth am yr hyn sy'n gweithio i leihau aildroseddu. Yna gallwn fwydo'r wybodaeth hon i raglenni cyflawnwyr i'w gwella a'u mireinio. Byddwn hefyd **yn rhannu'r canfyddiadau hyn ac unrhyw dystiolaeth sy'n dod i'r amlwg** gyda chomisiynwyr lleol a'r heddlu i sicrhau y bod pawb yn elwa o'r gwaith hwn.

Mae gennym ddiddordeb hefyd mewn **modelau ataliaeth â ffocws sy'n cyfuno cymorth credadwy, ymgysylltu cymunedol ac ataliaeth**, sydd wedi'u defnyddio'n llwyddiannus i fynd i'r afael â thrais a throseddwyr treisgar a'u lleihau. Byddwn yn archwilio ymyriadau sy'n ymgorffori'r egwyddorion hyn gyda'r cyllid o £75 miliwn ar gyfer mynd i'r afael â chyflawnwyr.

Mae'r Llywodraeth hon yn cydnabod pwysigrwydd dull cyson o bennu ansawdd ymyriadau i gyflawnwyr, yn enwedig ar ddiogelu a diogelwch dioddefwyr a goroeswyr. Dyna pam yr ydym yn gweithio gyda Phrifysgol Durham, Respect, a SafeLives i ddatblygu **set o safonau ac egwyddorion cenedlaethol trosfwaol ar gyfer ymyriadau cyflawnwyr cam-drin domestig**.

Dylai fod gan ardaloedd lleol yr ymyriadau cywir yn eu lle ar gyfer troseddwyr. Un ffordd y byddwn yn sicrhau hyn yw drwy **rymuso ardaloedd lleol i ddatblygu eu strategaethau cyflawnwyr eu hunain ac asesiadau anghenion ar gyfer ymyriadau**. Yn ddiweddar, ariannodd y Swyddfa Gartref Gomisiynydd Heddlu a Throseddu Gorllewin Canolbarth Lloegr a Cordis Bright i ddatblygu pecyn cymorth i gefnogi asesiadau o anghenion lleol a

chomisiynu rhaglenni a phrosiectau cyflawnwyr. Byddwn yn cefnogi cyflwyno'r pecyn cymorth hwn yn ehangach fel y gall pob ardal leol elwa.

Yn ogystal, **bydd y Weinyddiaeth Amddiffyn yn adolygu ffyrdd y gellir hwyluso presenoldeb ar raglenni newid ymddygiad fel bod ei phersonél yn gallu cwblhau cyrsiau cyflawnwyr**, ac eithrio mewn achosion eithriadol na ellir eu hosgoi lle mae rheidrwydd gweithredol tra phwysig.

Ac yn dilyn yr ymrwymiad a amlinellwyd yn y [Cynllun Gweithredu'r Panel Niwed](#), **cynullodd y Weinyddiaeth Gyfiawnder Grŵp Llywio i adolygu'r sylfaen dystiolaeth ar Raglenni Cyflawnwyr Cam-drin Domestig y Llysoedd Teulu (DAPPs)**. Bydd yr adolygiad yn ystyried a ddylid caniatáu i'r rhai sy'n ymwneud ag achosion Llys Teulu i atgyfeirio eu hunain at raglenni cyflawnwyr. Bydd hefyd yn ystyried yr angen am wasanaethau ychwanegol y tu hwnt i'r ddarpariaeth bresennol i ddiwallu'n well anghenion teuluoedd sy'n ymwneud ag achosion Llys Teulu, yn enwedig dioddefwyr a goroeswyr cam-drin domestig a'u plant. Bydd canlyniad yr adolygiad yn sail i fanyleb gomisiynu newydd ar gyfer rhaglenni cyflawnwyr sy'n gysylltiedig ag achosion Llys Teulu.

Mae'r rhaglenni a'r prosiectau hyn, a buddsoddiad y Llywodraeth ynddynt, yn hanfodol i gyflawni ein hamcan o leihau aildroseddu ac atal ail-erledigaeth.

System Gryfach

EIN HAMCAN: 'Gwella'r systemau a'r prosesau sy'n sail i'r ymateb i gam-drin domestig ar draws cymdeithas'

Mae angen i'r gymdeithas gyfan gydweithio i leihau nifer yr achosion o gam-drin domestig, dynladdiad domestig, a hunanladdiadau sy'n gysylltiedig â cham-drin domestig, a chyflwyno'r canlyniadau gorau posibl i ddiodefswyr a goroeswyr. Rhaid nodi achosion o gam-drin domestig yn gynt, ac yn fwy niferus. Rhaid i sefydliadau allu cydweithredu a chydgysylltu eu hymateb. Rhaid i ni fynd i'r afael â'r bylchau mewn data a gwybodaeth am gam-drin domestig er mwyn gwella ein hymateb.

Yr hyn a wyddom, na wyddom, a'r hyn y mae angen i ni ei wneud

“[Mae angen i ni] gael gwell hyfforddiant i ddeall yr ymddygiad a phatrwm y mae cyflawnwyr yn eu harddangos er mwyn eu hadnabod yn gywir ac effeithlon.”

Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Cynrychioliadol Cenedlaethol

Mae angen i ni nodi mwy o achosion. Mae'r tair ffordd o wneud hyn wedi'u nodi yn yr adran *Nodi achosion*. Y cyntaf yw **cynyddu ymwybyddiaeth o'r hyn sy'n gyfystyr â cham-drin domestig fel y gall diodefswyr, goroeswyr a'r cyhoedd ehangach ei adnabod yn well.** Gwyddom mai dim ond 34% o ddiodefswyr cam-drin partner a goroeswyr oedd yn gweld yr hyn a ddigwyddodd iddynt yn gam-drin domestig⁴⁶. Yn y tymor hir, rydym yn mynd i'r afael â hyn drwy addysg a mesurau a nodir yn y golofn Blaenoriaethu Atal. Ni wyddom a yw'r agweddau hyn yn parhau oherwydd diffyg ymwybyddiaeth a dealltwriaeth, neu set o werthoedd mwy cadarn. Gallwn asesu i ba raddau y mae'r olaf yn wir os yw codi ymwybyddiaeth effeithiol yn achosi newid bychan.

Yn ail, **mae angen cymorth a hyfforddiant ar weithwyr proffesiynol sy'n aml yn dod ar draws cam-drin domestig i wella eu gallu i nodi achosion a'u hatgyfeirio'n briodol.** Fodd bynnag, mewn rhai achosion, nid oes ganddynt y gallu i wneud hynny⁴⁷. Grŵp arbennig o bwysig yw gweithwyr gofal iechyd proffesiynol. Gall lleoliadau gofal

iechyd ganiatáu mynediad i ddiodefwr a goroeswyr sydd fel arfer yn fwy anodd eu cyrraedd.

Ac yn drydydd, **rhaid i ni annog a hwyluso mwy o ddatgeliadau gan ddiodefwr a goroeswyr**. Mae SafeLives yn amcangyfrif ei bod yn cymryd tair blynedd ar gyfartaledd cyn i ddiodefwr a goroeswyr gael mynediad at gymorth⁴⁸. Ymhlith y rhai a ymatebodd i elfen diodefwr a goroeswyr arolwg yr [Alwad am Dystiolaeth](#), dau o'r rhesymau mwyaf cyffredin oedd bod yn ansicr ble neu sut i gael cymorth (32%), a dim gwybod bod cymorth yn bodoli (18%).

Rhaid gwella'r cydweithredu a'r cydgysylltu rhwng ac o fewn sefydliadau. Mae ymchwil wedi canfod yn gyson bod cydweithio rhwng asiantaethau, yn enwedig ymyriadau aml-gydrannol ac amlasiantaethol, yn hanfodol i leihau nifer yr achosion o gam-drin domestig. O ystyried yr ystod gymhleth o ffactorau sy'n sail i gam-drin domestig, mae dull cyfannol gyda champau lluosog, cydgysylltiedig, yn cynhyrchu canlyniadau llawer gwell nag ymyriadau untro⁴⁹. Mae Cynadleddau Aml-asiantaeth Asesu Risg (MARAC) yn enghraifft lwyddiannus o gydweithio aml-asiantaeth. [Mae dadansoddiad cynnar a gynhaliwyd gan SafeLives](#) yn dangos, yn dilyn ymyrraeth gan MARAC a Chynghorydd Trais Domestig Annibynnol, bod hyd at 60% o ddiodefwr a goroeswyr yn adrodd nad oes unrhyw drais pellach.

Er mwyn i systemau gwahanol megis addysg, gofal iechyd, gwasanaethau cymdeithasol, cyfiawnder troseddol, a sefydliadau elusenol gydgysylltu'n effeithiol, mae angen mwy o gyfathrebu arnynt. Mae hyn yn cynnwys rhannu nodau ac arfer gorau. Gall cyfathrebu da rhwng gwasanaethau fod yn anodd am wahanol resymau, gan gynnwys strwythurau llywodraethu awdurdodau lleol. Mae'n hanfodol hefyd bod cyd-ddealltwriaeth gyffredin o gam-drin domestig⁵⁰. Dangosodd un astudiaeth fod gwybodaeth bwysig yn cael ei cholli rhwng yr heddlu a gweithwyr cymdeithasol oherwydd bod eu dealltwriaeth o'r un cysyniadau yn wahanol⁵¹.

Canfu cynllun peilot o Brosiect Health Pathfinder, menter sy'n canolbwyntio ar adeiladu ymateb gofal iechyd cyson a chydgyssylltiedig i gam-drin domestig, fod dros naw o bob deg o'r diodefwr a goroeswyr a gyfeiriwyd at y gwasanaeth yn adrodd am well llesiant a mwy o deimladau o ddiogelwch⁵². Mae hyn yn amlygu manteision posibl mwy o gydgysylltu o fewn sector penodol.

“Mae data am drais yn erbyn menywod yn dameidiog iawn. Mae casglu data ac adrodd yn well yn rhan hanfodol o fynd i'r afael â'r mater hwn.”

Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Cyhoeddus

Yn olaf, mae arnom angen gwell data am gam-drin domestig, a gwybodaeth amdano. Rhaid rhannu'r wybodaeth hon yn effeithiol hefyd er mwyn gwella'r ymateb i gam-drin domestig. Gwyddom y gall ymchwilio i droseddau cudd fel cam-drin domestig fod yn arbennig o heriol. Problem fawr yw diffyg data cynhwysfawr, cymaradwy a dadgyfunedig ar ddiodefwr, goroeswyr a chyflawnwyr, gan gynnwys gwybodaeth am nodweddion gwarchoddedig. Byddai mynd i'r afael â hyn yn caniatáu dadansoddiad mwy gronynnog o bawb dan sylw.

Bu llawer o ymchwil sydd wedi casglu gwybodaeth am gam-drin domestig. Mae wedi rhoi mewnwelediadau gwerthfawr i ffactorau a allai ragweld neu waethygu'r potensial i gam-drin domestig ddigwydd, y ffordd orau i ni fynd ati i'w atal, a phwysigrwydd newid systemig a gweithio amlasiantaethol. Fodd bynnag, mae mwy i'w ddysgu o hyd⁵³. Mae dau faes penodol lle mae'r Cynllun hwn yn canolbwyntio ar gynyddu'r sylfaen wybodaeth.

Y cyntaf yw ein gwybodaeth am ddynladdiadau domestig, a'r hyn y gallwn ei ddysgu o achosion unigol er mwyn lleihau nifer y trasiadau. Gwyddom ar bwy maent yn cael effaith. Mae dynladdiadau domestig yn gyfran sylweddol o'r holl ddynladdiadau benywaidd: yn y flwyddyn yn diweddu ym mis Mawrth 2021, cafodd bron i hanner (49%) yr oedolion a oedd yn ddiodeffwyr dynladdiad eu lladd mewn dynladdiad domestig, gyda 10% o dynladdiadau gwrywaidd yn ddynladdiadu domestig yn y flwyddyn hyd at Fawrth 2021⁵⁴. O blith y menywod a oedd wedi dioddef lladdiad domestig, lladdwyd 76% gan bartner neu gyn bartner, lladdwyd 15% gan riant, a lladdwyd 9% gan blentyn neu berthynas arall yn y teulu, megis brawd neu chwaer⁵⁵. O blith y dynion a oedd wedi dioddef dynladdiad domestig, lladdwyd 26% gan bartner neu gyn bartner, lladdwyd 33% gan riant, a lladdwyd 41% gan blentyn neu berthynas arall yn y teulu, megis brawd neu chwaer⁵⁶. Mae hyn yn dangos bod dynladdiad domestig, yn anffodus yn drosedd ar sail rhywedd, a'i fod wedi'i gysylltu'n annatod â benywladdiad^{57,58,59}.

Mae ymchwil ac offer yn cael eu datblygu i helpu i ddeall ffactorau risg ar gyfer dynladdiad domestig a'r posibilrwydd o waethygu ymddygiad cyflawnwyr. Mae 'Llinell Amser Dynladdiad' Jane Monckton-Smith⁶⁰ yn amlinellu'r wyth cam sy'n aml yn rhagflaenu lladdiad domestig. Ond mae angen i ni wybod mwy am yr hyn sy'n gweithio i leihau'r risg o ddynladdiad domestig ar bob cam o'r cylch, a sut y gallwn nodi diodeffwyr posibl a phobl a ddrwgdybir nad ydynt byth yn dod i sylw'r heddlu nes bod dynladdiad domestig yn digwydd.

Yr ail faes ffocws yw hunanladdiadau sy'n dilyn cam-drin domestig. Canfu un prosiect a ariannwyd gan y Swyddfa Gartref fod 39 o ddiodeffwyr hunanladdiad yn dilyn cam-drin domestig yn y flwyddyn hyd at 31 Mawrth 2021⁶¹. [Y Prosiect Dynladdiad Domestig](#) yw'r tro cyntaf i'r Swyddfa Gartref gasglu data ar hunanladdiadau diodeffwyr ar lefel genedlaethol, felly ar hyn o bryd nid oes gennym unrhyw ddata cymaradwy. Fodd bynnag, mae hyn yn debygol o fod yn amcangyfrif rhy isel o'r holl hunanladdiadau diodeffwyr â hanes o gam-drin domestig gan ei fod, o ystyried natur y Prosiect, yn ei hanfod yn eithrio'r hunanladdiadau hynny lle nad oedd hanes blaenorol o gam-drin domestig yn hysbys i'r heddlu.

Yn wir, canfu prosiect gan Raglen Atal Hunanladdiad Caint a Medway a Heddlu Caint fod 30% o'r holl hunanladdiadau a amheuir^q rhwng 2019 a 2021 yn gysylltiedig â cham-drin domestig. Roedd hyn yn cynnwys nid yn unig ddiodeffwyr cam-drin domestig, ond hefyd plant a phobl ifanc a oedd yn byw ar aelwydydd yr effeithiwyd arnynt gan gam-drin domestig, a chamdrinwyr. Mae ymchwil blaenorol hefyd wedi awgrymu y gallai cam-drin domestig gyfrif am gynifer â phedwar hunanladdiad yr wythnos yn y DU⁶². Mae astudiaeth ddiweddar (nad yw wedi'i hadolygu gan gymheiriaid hyd yma) yn dangos, ar ôl addasu am newidynnau eraill, bod ymdrechion hunanladdiad y flwyddyn ddiwethaf ddwy neu dair gwaith yn fwy cyffredin ymhlith diodeffwyr trais partner agos na phobl nad ydynt

^q Seilir data Caint a Medway ar adroddiadau cychwynnol yr heddlu o hunanladdiadau a amheuir ac felly maent yn gwest cyn y crwner.

yn ddiodefwyr. Roedd hunan-niwed a meddyliau hunanladdol y llynedd hefyd yn fwy cyffredin ymhlith diodefwyr⁶³.

Mae'n ddinistriol y gall y rhai sy'n cael eu dal gan gam-drin domestig deimlo mor anobeithiol eu bod yn credu mai hunanladdiad yw'r unig ffordd allan, gydag ymchwil diweddar yn awgrymu bod bron i chwarter (24%) o gleientiaid Refuge wedi teimlo'n hunanladdol ar ryw adeg neu'i gilydd⁶⁴.

Yr hyn rydym eisoes yn ei wneud a beth arall y byddwn yn ei wneud

Adnabod achosion

EIN HAMCAN: 'Mwy o achosion o gam-drin domestig yn cael eu nodi ac ymateb yn briodol iddynt'

“Mae angen rhoi hyfforddiant i'r heddlu, gweithwyr meddygol proffesiynol ac athrawon fel ei gilydd, fel eu bod yn gallu adnabod y baneri coch ymlaen llaw.”

Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Dioddefwyr a Goroeswyr

Gan fod cam-drin domestig yn anffodus yn parhau i fod yn niwed cudd, mae'n hanfodol bod cymunedau'n cydweithio i fynd i'r afael â cham-drin domestig. Dyma lle mae teuluoedd, cyfeillion a chymdogion yn chwarae rhan hanfodol ochr yn ochr â sefydliadau rydym yn rhyngweithio â nhw yn ein bywydau bob dydd. **Rydym yn creu ymateb cymunedol cydgyslltiedig lle mae gan bawb ran i'w chwarae.** Nid ydym am i'r wybodaeth gael ei rhannu ar ôl digwyddiad difrifol ddigwydd pan mae'n rhy hwyr. Byddwn yn parhau i weithio gydag elusennau a'r heddlu i adeiladu ar ein gwaith.

Mae'r Llywodraeth yn gweithredu i wella ymwybyddiaeth o'r hyn sy'n gam-drin domestig ymysg y genhedlaeth nesaf trwy gyflwyno'r cwricwlwm newydd ar Berthynas, Addysg Rhyw ac Iechyd (RSHE) a'r holl fesurau a amlinellir yn y golofn Blaenoriaethu Atal. Er mwyn cynyddu ymwybyddiaeth ymhlith oedolion, rydym wedi cynnal ymgyrchoedd cyfathrebu, gan gynnwys lansio '[Digon](#)', ac ym mis Ebrill lansiodd y Swyddfa Gartref yr ymgyrch #YouAreNotAlone (#YANA) a oedd nid yn unig yn codi ymwybyddiaeth, ond hefyd yn sicrhau bod diodefwyr a goroeswyr cam-drin, a'r rheini sy'n poeni amdanynt, yn gwybod sut i gael cymorth a chyngor. Mae ymgyrch #YANA wedi'i chyfieithu i 16 o ieithoedd ac rydym wedi gweithio gydag amrywiaeth o gyfryngau cymunedol, dylanwadwyr, a sefydliadau i helpu i gyfleu'r neges i ddiodefwyr a goroeswyr cam-drin domestig am y cymorth sydd ar gael.

Mae camau wedi'u cymryd eisoes i gefnogi a chynnig hyfforddiant i grwpiau allweddol o weithwyr prffesiynol; rhaid i **weithwyr cymdeithasol** fodloni safonau proffesiynol a hyfforddiant cychwynnol Gwaith Cymdeithasol Lloegr i'w paratoi. Ar gyfer **gweithwyr gofal iechyd proffesiynol**, mae'r Rhaglen Adnabod ac Atgyfeirio i Wella Diogelwch (IRIS) yn cynnig hyfforddiant a chymorth i feddygon teulu i'w helpu i nodi achosion o gam-drin domestig yn haws ymhlith eu cleifion. Ac mae'n rhaid i holl staff **gweithredol y**

Gwasanaeth Prawf gwblhau hyfforddiant gorfodol ar ddiogelu oedolion a phlant, gan gynnwys hyfforddiant ar gam-drin domestig .

Fodd bynnag, gwyddom fod angen mwy o weithredu i gefnogi a hyfforddi gweithwyr iechyd proffesiynol mewn asiantaethau rheng flaen. Yn benodol, y rhai mewn asiantaethau statudol ac anstatudol nad ydynt bob amser yn deall sut i gefnogi dioddefwyr a goroeswyr nad oes ganddynt fynediad at fudd-daliadau, na sut i'w cyfeirio'n gywir at wasanaethau arbenigol. Er mwyn mynd i'r afael â hyn, bydd y Swyddfa Gartref yn archwilio ffyrdd o gynyddu ymwybyddiaeth ymhlith asiantaethau ar sut i ymateb i anghenion dioddefwyr a goroeswyr heb unrhyw hawl i arian cyhoeddus, gan gynnwys cyfeirio at lwybrau cymorth priodol.

Mae camau gweithredu penodol sydd wedi'u targedu at grwpiau allweddol o weithwyr proffesiynol yn cynnwys:

- **Hyd at £7.5 miliwn o fuddsoddiad dros dair blynedd mewn ymyriadau mewn lleoliadau gofal iechyd. Bydd hyn yn uwchsgilio gweithwyr gofal iechyd proffesiynol a sicrhau y gallant nodi ac atgyfeirio dioddefwyr a goroeswyr yn effeithiol at wasanaethau cymorth.**
- Ar gyfer **practisau Meddygon Teulu** yn benodol, bydd IRIS yn ymgorffori cynnwys ychwanegol yn eu hyfforddiant Rhaglen IRIS mewn perhynas â hunanladdiadau sy'n dilyn cam-drin domestig. Bydd yn tynnu sylw at y ffaith y dylai meddygon teulu ofyn i'r Bartneriaeth Diogelwch Cymunedol ystyried comisiynu Adolygiad o Ddynladiad Domestig pan fydd claf wedi datgelu cam-drin domestig, a'r claf yn ddiwedddarach yn marw drwy hunanladdiad. Bydd hyn yn cefnogi dysgu ar gyfer asiantaethau lleol, yn adeiladu ein sylfaen dystiolaeth a dealltwriaeth, ac yn y pen draw yn atal y marwolaethu trasig hyn.
- **Bydd yr Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol yn cyhoeddi eu Strategaeth Iechyd Menywod y Gwanwyn hwn, a fydd yn mynd i'r afael â rhai o'r rhwystrau y mae dioddefwyr a goroeswyr cam-drin domestig yn eu profi wrth ryngweithio â gwasanaethau iechyd pwysig, ac yn helpu i sicrhau bod ein gweithwyr iechyd proffesiynol wedi'u harfogi'n briodol i gefnogi'r rhai sy'n dioddef trawma oherwydd cam-drin.** Mae ymarfer sy'n seiliedig ar drawma yn golygu bod gweithwyr iechyd proffesiynol yn gweithredu gydag ymwybyddiaeth o'r trawma y gall pobl fod wedi'i brofi drwy gam-drin, ac yn mynd ati i geisio atal trawma eto. Bydd hyn yn helpu i fynd i'r afael â rhai o'r rhwystrau y mae dioddefwyr a goroeswyr cam-drin domestig yn eu profi wrth ryngweithio â gwasanaethau iechyd pwysig.
- Er mwyn cefnogi'r rôl bwysig mae ysgolion a cholegau yn ei chwarae wrth nodi plant a allai fod mewn perygl o niwed, o Haf 2022 bydd yr Adran Addysg yn sicrhau bod canolfan adnoddau ar-lein ar gael ar gyfer **Arweinwyr Diogelu Dynodedig (DSLs)** mewn ysgolion a cholegau. Bydd yn eu galluogi i gael mynediad at gyngor ac arweiniad, gan gynnwys ar gam-drin domestig.
- Bydd y **Weinyddiaeth Amddiffyn yn adolygu'r gofynion hyfforddiant diogelu cyffredinol** ar draws yr heddlu cyfan (sifilaid a milwrol), i archwilio'r ffordd orau i sicrhau bod hyfforddiant priodol wedi'i anelu at bob lefel, o 'ymwybyddiaeth sylfaenol' i 'arbenigol'.

Er mwyn hybu ymwybyddiaeth bellach o'r cymorth sydd ar gael ac annog mwy o ddatgeliadau, mae **GIG Lloegr a Gwella'r GIG yn cynnal ymgyrch gyfathrebu i godi ymwybyddiaeth o'r cymorth sydd ar gael drwy Ganolfannau Ymosodiadau Rhywiol ac Atgyfeirio (SARCs)**. Bydd y negeseuon allweddol yn canolbwyntio ar wneud pobl yn ymwybodol o'r hyn mae SARCs yn ei gynnig a sut i gael gafael arnynt. Yn benodol, eu bod ar gael ledled Lloegr 24 awr y dydd, saith diwrnod yr wythnos; y gall oedolion gael mynediad i SARC heb hysbysu'r heddlu; a'u bod yn gyfrinahcol ac yn cynnwys gweithwyr iechyd a lles proffesiynol.

Cymerwyd camau hefyd i hwyluso cynnydd mewn datgeliadau. Ym mis Ionawr 2021, er mwyn rhoi ffordd syml a chynnil i ddiodefwyr a goroeswyr ddangos eu bod angen cymorth ar unwaith gan ddiogelwch eu fferyllfa leol, lansiodd y Swyddfa Gartref gynllun codair '[Gofyn am ANI](#)'. Mae'r cynllun yn rhannu nodweddion gyda chynlluniau codair eraill fel Gofyn am Angela sy'n gweithredu mewn bariau, clybiau a lleoliadau eraill. Mae dros hanner y fferyllfeydd ledled y DU bellach yn cymryd rhan yn y cynllun Gofyn am ANI gan gynnwys Boots, Lloyds, a Superdrug. I gyd-fynd â hyn, roedd yr ymgyrch #YouAreNotAlone i wneud diodefwyr a goroeswyr yn ymwybodol bod hwn yn lleoliad lle gallent ddatgelu camdriniaeth a chael mynediad at gymorth.

Byddwn yn adeiladu ar hyn drwy ehangu lle mae cynllun codair arloesol Gofyn am ANI yn gweithredu. **Bydd y Swyddfa Gartref yn gweithio gyda'r Adran Gwaith a Phensiynau i dreialu ac, os bydd y treial yn llwyddiannus, yn ystyried cyflwyno'r cynllun codair Gofyn am Ani yn genedlaethol ar draws swyddfeydd y Ganolfan Byd Gwaith**. Bydd y ddwy adran yn gweithio'n agos gyda'r partneriaid perthnasol i sicrhau bod y cynllun yn adeiladu ar ac yn ategu gwaith sydd eisoes yn cael ei wneud gan ardaloedd lleol, a'i fod yn parhau i ddiwallu anghenion lleol.

Ac i'w gwneud yn haws adrodd am ymddygiad camdriniol ar-lein, o dan y Bil Diogelwch Ar-lein, bydd gan gwmnïau ddyletswydd i sicrhau bod ganddynt fecanwaith adrodd a gwneud iawn effeithiol a hygyrch. Bydd angen iddynt ganiatáu i ddefnyddwyr, gan gynnwys diodefwyr a goroeswyr cam-drin domestig, adrodd am gynnwys niweidiol a chodi unrhyw bryderon os yw cwmni wedi methu â chyflawni ei ddyletswyddau gofal. Os bydd cwmnïau'n cael gwybod am gynnwys anghyfreithlon ar eu gwefannu, rhaid iddynt gael gwaraed arno'n gyflym.

Mae'r **Weinyddiaeth Amddiffyn hefyd yn cynhyrchu deunyddiau wedi'u teilwra ar gyfer ei phersonél, yn manylu ar y gwahanol lwybrau at gymorth** (gan gynnwys gwybodaeth am y gwahaniaeth rhwng Systemau Cyfiawnder Sifil a Gwasanaeth) yn ogystal â gwybodaeth i gefnogi'r rhai sy'n ymateb i ddatgeliad. Bydd hyn yn golygu bod mwy o ddiodefwyr a goroeswyr yn ymwybodol o'r cymorth sydd ar gael.

Cydweithio a chydlynu

EIN HAMCAN: 'Gwella cydweithio a chydlynu rhwng ac o fewn sefydliadau'

“Hyd nes y gwneir cysylltiadau ar draws y system gyfan, ni fydd unrhyw beth yn newid, dim ond glynu plastr ar yr ymylon ydyw.”

Call for Tystiolaeth, Public Arolwg

Mae angen mwy o weithredu i hwyluso dealltwriaeth gyffredin o gam-drin domestig ar draws y system gyfan, sy'n hanfodol i gydgyssylltu rhwng ac o fewn sefydliadau. Dyna un o'r rhesymau y bydd y **Llywodraeth yn cyhoeddi Canllawiau Statudol Cam-drin domestig newydd yn fuan**. Bydd y Canllawiau hyn yn rhoi rhagor o fanylion am y gwahanol fathau o gam-drin ac ymddygiadau camdriniol gan gynnwys cam-drin economaidd, i gefnogi asiantaethau rheng flaen a gweithwyr iechyd proffesiynol yn seiliedig ar y [diffiniad o gam-drin domestig yn Neddf Cam-Drin Domestig 2021](#).

Mae diwygiadau eisoes yn cael eu cyflwyno i hwyluso cydgysylltu a nodi arfer gorau o fewn Awdurdodau Lleol. Mae [Deddf Cam-drin Domestig 2021](#) yn ei gwneud yn ofynnol i Awdurdodau Lleol Haen Un benodi Bwrdd Partneriaeth Lleol Cam-drin domestig amlasiantaethol, sy'n asesu'r angen, ac yn comisiynu cymorth i holl ddiodefwyr a goroeswyr cam-drin domestig, gan gynnwys plant, mewn llety diogel. Gall cyfansoddiad Byrddau Partneriaeth Lleol amrywio ar draws ardaloedd, ond o leiaf bydd y Byrddau'n cynnwys aelodau o bob rhan o'r system, sy'n cynrychioli Awdurdodau Lleol, diodefwyr a goroeswyr a'u plant, elusennau cam-drin domestig neu sefydliadau gwirfoddol, darparwyr gofal iechyd, a'r heddlu neu asiantaethau cyfiawnder troseddol eraill.

Yn ogystal, drwy fesur yr Heddlu, Troseddu, Dedfrydu a Llysoedd, bydd y Llywodraeth yn gosod dyletswyddau newydd ar amrywiaeth o asiantaethau i gydweithio i baratoi strategaeth ar gyfer atal a lleihau trais difrifol. Wrth ddiffinio cwrpas y strategaethau hyn, bydd ardaloedd lleol yn gallu ystyried a ddylid cynnwys cam-drin domestig a throseddau rhywiol ynghyd â mathau eraill o drais difrifol. Gallai cyfleoedd i atal trais yn y dyfodol gynnwys gwaith Unedau Lleihau Trais ledled Cymru a Lloegr, sydd â'r nod o leihau ac atal trais difrifol gyda'r ffocws ar droseddau cyllyll a thrais ieuencid mewn mannau cyhoeddus, a gall gynnwys mynd i'r afael â Phrofiadau Niweidiol yn ystod Plentynod, y mae cam-drin domestig yn un.

Rhwng 2018 a 2020, rheolodd yr Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol £2 filiwn o gyllid ar gyfer y rhaglen cam-drin domestig, Pathfinder, a greodd ymateb iechyd enghreifftiol ar gyfer diodefwyr a goroeswyr cam-drin domestig mewn gwasanaethau aciwt, cymunedol ac iechyd meddwl, a chanolbwyntio ar adeiladu ymateb gofal iechyd cydgysylltiedig a chyson i gam-drin domestig. Cyhoeddwyd y Pecyn Cymorth Pathfinder, yn 2020, i annog arfer gorau ar draws y system iechyd.

Er mwyn mynd ymhellach a gwella cyfathrebu a rhannu gwybodaeth rhwng sefydliadau, bydd yr Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol, GIG Lloegr a Gwella'r GIG a'r Weinyddiaeth Gyfiawnder yn parhau i gydweithio i sicrhau aliniad rhwng Systemau Gofal Integredigr^r

^rBydd y Bil Iechyd a Gofal yn creu 42 System Gofal Integredig (ICS) ar draws Lloegr – bydd y rhain yn dyrannu adnoddau, yn cydlynu gwasanaethau, ac yn cynllunio mewn ffordd sy'n gwella iechyd y boblogaeth ac yn lleihau anghydraddoldebau rhwng gwahanol grwpiau.

(ICSs) mewn iechyd a gofal cymdeithasol yn Lloegr, a gwasanaethau cymorth i dioddefwyr a goroeswyr cam-drin domestig a thrais rhywiol. Bydd hyn yn sicrhau bod gan ddioddefwyr a goroeswyr fynediad at ba bynnag wasanaethau sydd eu hangen anynt.

Bydd yr aliniad hwn yn cael ei gryfhau ymhellach wrth i'r **Llywodraeth fuddsoddi hyd at £7.5 miliwn mewn lleoliadau gofal iechyd dros y tair blynedd nesaf**. Bydd y buddsoddiad hwn yn rhoi mesurau ar waith i hwyluso cydgysylltu o fewn a chyda sefydliadau eraill. Yn ogystal, bydd **Yr Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol gan gynnwys ei Swyddfa Gwella Iechyd a Gwahaniaethau, yn gweithio gyda GIG Lloegr a Gwella'r GIG i hyrwyddo dulliau seiliedig ar dystiolaeth o ymdrin â cham-drin domestig drwy ganllawiau ac ymgysylltu â'r ICSs newydd**. Bydd hyn yn cynnwys arfer gorau ar rôl y system iechyd a gofal wrth atal cam-drin domestig, nodi lle gall pobl fod yn ddioddefwr neu'n gyflawnwr cam-drin domestig, cymryd y camau cywir, cymorth hirdymor i ddioddefwyr a goroeswyr, a dysgu o achosion blaenorol.

Mae'r Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol yn bwriadu lansio papur trafod cyhoeddus y Gwanwyn hwn i lywio datblygiad cynllun iechyd meddwl tymor hwy newydd. Bydd hyn yn sefydlu sgwrs eang ac uchelgeisiol am atebion posibl i wella iechyd meddwl a lles, o fewn y Llywodraeth a thu hwnt, a'r GIG. Bydd pobl sydd â phrofiad byw o gam-drin domestig, ac arbenigwyr perthnasol, yn cael eu hannog i fwydo i mewn i helpu sicrhau bod y cynllun newydd yn gwneud gwahaniaeth i'r grŵp hwn.

Er mwyn gwella **cyfathrebu a rhannu gwybodaeth yn y System Cyfiawnder Troseddol**, mae'r Plattform Cyffredin yn cael ei gyflwyno i ddarparu system rheoli achosion digidol newydd. Fe'i defnyddir yn y Llysoedd Ynadon a'r Goron i sicrhau bod achosion lle mae cam-drin domestig yn ffactor, yn cael eu cofnodi ar systemau rheoli achosion llys troseddol. Drwy rannu dynodwyr, bydd hyn yn sicrhau y bydd asiantaethau cyfiawnder troseddol yn gallu tynnu sylw at achosion cam-drin domestig yn well ar eu systemau. Dechreuodd y gwaith o brofi'r Plattform Cyffredin yn 2017 ac mae disgwyl i'r gwaith gael ei gwblhau yn 2024 ar hyn o bryd.

Mae'n hanfodol bod y system ddiogelu ehangach, gan gynnwys partneriaid statudol ac anstatudol, yn cydweithio'n effeithiol i nodi a chefnogi plant a phobl ifanc sy'n arddangos ymddygiadau niweidiol, ac sy'n ddioddefwyr. Gosododd [Deddf Plant Act 2004](#) (fel y'i diwygiwyd gan [Ddeddf Gwaith Cymdeithasol 2017](#)) ddyletsywydd gyfartal a rennir ar y tri phartner diogelu (heddlu, iechyd ac awdudrod lleol) i wneud trefniadau i weithio gyda'i gilydd i ddiogelu a hyrwyddo lles pob plentyn mewn ardal leol

Ym mis Tachwedd 2019, penododd yr Adran Addysg Syr Alan Wood CBE i archwilio sut mae'r diwygiadau hyn yn gweithio. Nododd [adroddiad Syr Alan](#), a gyhoeddwyd ym mis Mai 2021, fod y trefniadau diogelu amlasiantaethol newydd wedi hwyluso cydweithio'n well ar lefel leol mewn perthynas â materion fel cam-drin domestig, mewn rhai ardaloedd. Mewn ymateb, bydd yr **Yr Adran Addysg yn rhannu'r hyn a ddysgwyd o'r prosiectau trefniadau diogelu amlasiantaethol 'ymgysylltu ag ysgolion' pan fyddant yn dod i ben yn 2022**. Mae'r prosiectau hyn yn cynnwys profi dulliau newydd o fynd i'r afael â cham-drin domestig drwy archwilio'r rôl y gall ysgolion ei chwarae wrth nodi ac ymateb i bryderon am gam-drin domestig, a'r effaith ar blant a phobl ifanc. Eleni (2021-22) mae'r Adran Addysg yn ariannu 25 o bartneriaid diogelu i helpu i roi'r diwygiadau amlasiantaethol ar waith ymhellach.

Bydd y Weinyddiaeth Amddiffyn yn edrych ar ailwampio'r system rheoli ymchwiliadau bresennol a ddefnyddir gan Heddluoedd Gwasanaeth. Mae hyn yn cynnwys y posibilrwydd o weithredu system newydd sy'n alinio'n agosach â chronfa ddata trosedd genedlaethol yr heddlu y Swyddfa Gartref, ac sy'n galluogi trosglwyddo gwybodaeth yn fwy effeithiol, lle bo angen, rhwng asiantaethau milwrol a sifil.

Gwella data a gwybodaeth

EIN HAMCAN: 'Gwella data ar a gwybodaeth am gam-drin domestig'

Mae angen i ni sicrhau bod mwy o ddata gronynnog ar nodweddion dioddefwyr a goroeswyr a chyflawnwyr cam-drin domestig ar gael. Er mwyn helpu i gyflawni hyn, bydd **Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (ONS) yn ceisio cyhoeddi mwy o ddata nodweddion wedi'u dadgyfuno ar ddiodefwyr a goroeswyr cam-drin domestig lle bo'n bosibl**, gan sicrhau nad yw unrhyw allbynnau'n datgelu. Er mwyn caniatáu mwy o ddadgyfuno, gellir defnyddio set ddata gyfunol tair blynedd.

Mae'n hollbwysig bod y data a gesglir ar ddiodefwyr a goroeswyr cam-drin domestig yn gynrychioliadol. Ehangwyd yr ystod oedran ar gyfer ymatebwyr sy'n gymwys ar gyfer y modiwl hunangwblhau ar gam-drin domestig, ymosodiad rhywiol a stelcio Arolwg Trosedd Cymru a Lloegr (CSEW) ym mis Ebrill 2017, gan newid o oedolion 16 i 59 oed i oedolion 16 i 74 oed. Gan nad yw'r CSEW yn casglu data ar oedolion dros 74 oed ar hyn o bryd, nid ydym yn gwybod gwir nifer yr achosion o gam-drin domestig ymhlith y grŵp oedran hwn. Unwaith y bydd yn bosibl dychwelyd i'r dull cyflwyno wyneb yn wyneb ar gyfer y CSEW, **bydd yr ONS yn dileu'r terfyn oedran uchaf presennol ar unwaith ar gyfer ymatebwyr i'r modiwlau hunan-gwblhau er mwyn sicrhau bod data a gesglir ar nifer yr achosion o gam-drin domestig yn cynnwys diodefwyr a goroeswyr dros 74 oed.**

Mae'r ONS hefyd yn cydnabod bod data a gesglir gan y CSEW yn methu is-grwpiau penodol o'r boblogaeth. Eu huchelgais, yn unol â'r ymrwymadau a nodir yn y Tasglu Data Cynhwysol, yw bod mor gynhwysol â phosibl wrth gasglu data. **Mae'r ONS yn bwriadu archwilio'r dewisiadau ar gyfer ehangu'r CSEW i gynnwys y rheini mewn lleoliadau gofal preswyl.** Mae hyn yn gofyn am fuddosddiad sylweddol gyda cham cyntaf yr ymchwil i ddeall cwrmpas y gwaith, gan ystyried goblygiadau diogelu, moesegol ac ansawdd data, ac yna arolwg peilot.

Er mwyn gwella ansawdd cofnodi troseddau sy'n ymwneud â cham-drin domestig, mae'r Swyddfa Gartref wedi sefydlu ac yn rheoli prosiect gwella ansawdd data, y Gwasanaeth Gwella Ansawdd Data Cenedlaethol (NDQIS). Mae'r NDQIS yn gweithio gyda heddluoedd i helpu i wella'r 'fflagio' o droseddau a gofnodir fel cam-drin domestig o fewn data troseddau a gofnodwyd gan yr heddlu. Bydd y prosiect hwn yn gwella arferion yr heddlu o gofnodi troseddau a amlygwyd gan gam-drin domestig ac yn galluogi dadansoddiad data gwell o droseddau o'r fath.

Mae miliynau o oedolion yn cael cymorth rhagorol yn eu cartrefi eu hunain gan ofalwyr cyflogedig, di-dâl a gwirfoddol. Gwyddom fod hyn yn cael ei werthfawrogi'n fawr, gan helpu pobl gyda thasgau o ddydd i ddydd ac i fyw bywydau mwy annibynnol a boddhaus. Fodd bynnag, cyflwynwyd tystiolaeth bryderus yn ystod taith [Deddf Cam-drin Domestig](#)

[2021](#) ar y mesurau sydd ar gael i amddiffyn pobl sy'n byw ag anabledd sy'n wynebu cam-drin gan bobl sy'n darparu eu gofal.

Mae'r Swyddfa Gartref a'r Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol ar y cyd yn arwain Adolygiad Gofal Diogel yn y Cartref i'r amddiffyniadau a'r ffordd sydd ar gael i oedolion sy'n cael eu cam-drin yn eu cartrefi eu hunain gan bobl sy'n darparu eu gofal. Bydd yr Adolygiad wedi'i gwblhau cyn diwedd 2022. Mae [Cylch Gorchwyl](#) yr Adolygiad wedi'i gyhoeddi ar GOV.UK. Bydd yr Adolygiad yn casglu mewnbwn gan y sector, arbenigwyr, ac yn ceisio barn pobl sydd â phrofiad o fyw er mwyn gwella dealltwriaeth o'r mater, heriau a'r cymorth sydd ar gael.

Mae'r Llywodraeth wedi ymrwymo i sicrhau bod pobl yn derbyn gofal o ansawdd gyda chanlyniadau cadarnhaol, sy'n cynnwys atal a mynd i'r afael ag unrhyw achosion o gam-drin neu ecsbloetio gan y bobl sy'n darparu'r gofal hwnnw.

Dysgu o achosion o Ddyladdiad Domestig

Mae Dynladdiad Domestig yn drosedd erchyll^s. Un sydd wedi torri gormod o fywydau yn drasig o fyr ac wedi gadael teuluoedd mewn galar. I lawer, bygythiad dynladdiad sy'n creu ofn annirnadwy. Rhaid i ni wneud popeth o fewn ein gallu i atal dynladdiad domestig, a hunanladdiadau sy'n gysylltiedig â cham-drin domestig, rhag digwydd.

Cafodd [Prosiect Dynladdiad Domestig](#) ei sefydlu yn 2020 i fonitro dynladdiadau domestig yn ystod pandemig COVID-19. Nod y Prosiect oedd edrych ar bob dynladdiad er mwyn defnyddio'r mewnwlediadau a'r canfyddiadau i adnabod dysgu cyflym i'r heddlu yn eu hymateb i'r cam-drin domestig a cheisio atal marwolaethau yn y dyfodol. Canfu'r Prosiect, a ymgwymerwyd gan Gyngor Cenedlaethol Penaethiad yr Heddlu (NPCC) a'r Rhaglen Gwybodaeth ac Ymarfer Bregusrwydd (VKPP), rhwng Mawrth 2020 a 2021, bod y sawl a ddrwgdybir yn hysbys i'r heddlu mewn 47% o dynladdiadau partner agos, fel cyflawnwr cam-drin domestig gyda hwn neu dioddefwyr eraill^{t,65}. **Bydd cyllid y Swyddfa Gartref yn caniatáu i'r Prosiect barhau i adeiladu ar y canfyddiadau cychwynnol a'r hyn a ddysgwyd a fydd yn llywio'r gwaith o gynllunio myriadau i atal dynladdiadau domestig.**

Mae'r broses Adolygiad Dynladdiad Domestig (DHR) wedi'i hategu gan ddeddfwriaeth sy'n darparu ar gyfer ardaloedd lleol i gynnal DHR ar gyfer pob dynladdiad domestig. Daeth DHRs i rym yn 2011 drwy [Adran 9 Deddf Trais Domestig, Troseddau a Dioddefwyr 2004](#)^u. Y disgwyl yw y dylai DHR gael ei wneud ym mhob dynladdiad domestig, lle gellir

^s Gellir deall mai dynladdiad domestig o [Adran 9 Deddf Trais Domestig, Troseddau a Dioddefwyr 2004](#) marwolaeth unigolyn 16 oed neu hŷn sydd wedi, neu'n ymddangos i fod wedi, o ganlyniad i drais, camdriniaeth, neu esgeulustod gan berson yr oedd y dioddefwr yn perthyn iddo neu yr oedd neu y buont mewn perthynas bersonol agos ag ef, neu gan aelod o'r un aelwyd.

^t Roedd y Prosiect hwn yn dibynnu ar gofnodion yr heddlu ar ddynladdiadau domestig a hunanladdiadau domestig, ac nid yw heb gyfyngiadau. Mae'n dibynnu ar wybodaeth sy'n cael ei rhannu ar gael yr heddlu gan asiantaethau eraill a/neu ei ddatgelu gan ddiodefwyr. Mae hefyd yn dibynnu ar yr heddlu yn nodi achosion perthnasol i'w cyflwyno i'r Prosiect, nad ydynt bob amser yn cael eu nodi'n glir fel rhai cysylltiedig â cham-drin domestig, er enghraifft.

^u Mae [Adran 9 Deddf Trais Domestig, Troseddau a Dioddefwyr 2004](#) yn nodi mai adolygiad yw DHR o'r amgylchiadau lle mae marwolaeth person 16 oed neu hŷn wedi, neu'n ymddangos i fod, wedi deillio o drais, cam-drin neu esgeulustod gan (a) rywun yr oeddent yn perthyn iddo/i neu yr oedd neu y bu mewn

dysgu gwersi, ac mae'n hanfodol bod DHR yn cael ei gynnal lle bo'n briodol. Gall yr Ysgrifennydd Cartref gyfarwyddo ardaloedd lleol i sefydlu a chymryd rhan mewn DHRs lle mae'n ystyried y dylid eu cynnal.

Mae DHRs yn cynnig cyfle unigryw i ddeall beth ddigwyddodd i'r dioddefwr a dysgu gwersi a fydd yn helpu i atal trasediasu pellach. Mae DHRs yn rhoi'r cyfle i deuluoedd a ffrindiau dioddefwyr gynnig mewnwelediad amrhisiadwy i sut beth yw bywyd i ddioddefwr cam-drin domestig, y rhwystrau rhag cael cymorth sy'n wynebu dioddefwyr, i gyfrannu at ddysgu ar gyfer swyddogion lleol a chenedlaethol, ac i weld newid go iawn a wnaed ar ôl colli eu hanwyliaid yn dorcalonnus.

Mae'r Swyddfa Gartref wedi ymrwmo i egwyddorion sylfaenol DHRs; gosod llais y dioddefwr wrth galon yr Adolygiad, trin teulu a ffrindiau fel rhywbeth hanfodol i'r Adolygiad, a nodi a gweithredu gwersi mesuradwy a ddysgwyd i atal marwolaethau yn y dyfodol. Fodd bynnag, rydym yn gwybod bod angen i ni wneud mwy i sicrhau bod y system yn gweithio mor effeithiol â phosibl. Dyna pam **yr ydym yn bwriadu diwygio'r broses DHR**. Yn benodol, byddwn yn ymrwmo i ddiwygiadau uchelgeisiol ac arwyddocaol o'r agweddau canlynol o'r DHRs:

- **Canllawiau a ddiweddarwyd** – Adnewyddu'r [Canllawiau Statudol](#) presennol i ddarparu canllawiau clir i gyrff lleol ar sut i ysgrifennu adroddiadau effeithiol o ansawdd uchel a fydd yn darparu deilliannau dysgu. Bydd hyn hefyd yn rhoi gwybodaeth gliriach i gyrff lleol ar gynnal DHRs lle mae'r dioddefwr wedi marw trwy hunanladdiad.
- **Hyfforddiant ar gyfer Cadeiryddion DHR** – Cynllun hyfforddi gorfodol dwysach i sicrhau bod y rhai sy'n ymwneud â'r Adolygiadau yn cynhyrchu DHRs o'r safon uchaf.
- **Newid y System** – Bydd y Swyddfa Gartref yn llywio newid systematig ar draws Llywodraeth i roi gwersi a ddysgwyd o DHRs ar waith ar lefel genedlaethol. Bydd hyn yn sicrhau bod prosesau a pholisïau'n cael eu diweddarau pan fydd DHR yn canfod nad ydynt yn cefnogi dioddefwyr nac yn mynd i'r afael â cham-drin domestig yn ddigonol.
- **Goruchwyliaeth** – Creu mecanwaith goruchwyllo cryfach drwy:
- **Hybu rôl y panel Sicrwydd Ansawdd (SA)**. Bydd gwella rôl y panel SA mewn cydweithrediad â Chadeiryddion DHR yn cynhyrchu DHRs o ansawdd uwch. Bydd hyn yn ei dro yn creu agwedd fwy rhagweithiol at y broses Adolygiadau ac yn y pen draw yn lleihau terfynau amser.
- **Cyflwyno rôl ffurfiol i Gomisiynydd y Cam-drin domestig**. Rhoddir cyfrifoldeb i Gomisiynydd y Cam-drin domestig i nodi themâu allweddol a chyfleoedd dysgu oddi wrth DHRs a chynghori'r Llywodraeth ar ble i wneud gwelliannau ar lefel genedlaethol. Bydd y Comisiynydd hefyd yn nodi ac yn cefnogi gwelliannau lleol a rhanbarthol.

- **Edrych ar gyflwyno rôl ffurfiol i'r Comisiynwyr Heddlu a Throseddau.** Byddwn yn archwilio a ddylid rhoi mwy o swyddogaeth llywodraethu i'r Comisiynwyr Heddlu a Throseddau i'w galluogi i sicrhau bod argymhellion a chynlluniau gweithredu gan DHRs yn cael eu rhoi ar waith. Bydd hyn yn sicrhau bod dysgu oddi wrth DHRs yn cael ei wreiddio ac yn llywio'r gwaith o lunio polisiau a chomisiynu gwasanaethau.

Yn ogystal, **bydd yr Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol, y Swyddfa Gwella Iechyd a Gwahaniaethau a Grŵp Llywio Diogelu Cenedlaethol y GIG yn ymgorffori dysgu a gweithredu ystyrlon gyda'r system gofal iechyd o argymhellion y DHRs.**

Mae'r Swyddfa Gartref wedi ymrwmo i ddod o hyd i ymyriadau atal dynladdiad domestig arloesol sy'n seiliedig ar dystiolaeth. Bydd y Swyddfa Gartref yn ariannu'r Coleg Plismona i gefnogi Heddlu Caint a Chanolfan Plismona Seiliedig ar Dystiolaeth Caergrawnt i gynnal dadansoddiad archwiliadol o rannu data Damweiniau ac Achosion Brys, i ganfod a all helpu heddluoedd i **dargedu'r rhai sydd mewn perygl o gam-drin domestig angheuol neu bron yn angheuol.**

Er mwyn sicrhau bod yr holl DHRs yn hygyrch i'r cyhoedd, rhanddeiliaid perthnasol ac ymchwilwyr, rydym yn gweithio i adeiladu ystorfa ar-lein o'r holl DHRs yr ydym yn buddsoddi £1.3 ynddynt ac a fydd yn mynd yn fyw yn 2022. Bydd y Storfa DHR yn galluogi llawer mwy o ddadansoddi patrymau, tueddiadau, a ffactorau risg ar gyfer dynladdiad domestig. Yn y pen draw, bydd yn gwella dealltwriaeth y gymdeithas gyfan o'r hyn sy'n sbarduno ac achosion o ddynladdiad domestig a'r ffyrdd y gellir atal y troseddau erchyll hyn.

Mae'r gwaith hwn yn ychwanegol at y £130 miliwn a fuddsoddwyd gan y Swyddfa Gartref i fynd i'r afael â throseddau treisgar difrifol yn 2021-22 a'r gwaith ehangach i leihau pob dynladdiad. Mae hyn yn adeiladu ar dri philer strategol, a'n gwybodaeth am sut i fynd i'r afael â nhw: mynd i'r afael â chyffuriau; mynd i'r afael â thrais difrifol; a gweithio gyda chyflawnwyr a dioddefwyr a goroeswyr i fynd i'r afael â cham-drin domestig. Mae gan bob dynladdiad, gan gynnwys dynladdiad domestig, yrwyr lluosog a chymhleth ac felly mae dull gwybodus, cydgyssylltiedig, system gyfan yn hanfodol.

Canfu adroddiad 12 mis Prosiect Dynladdiad Domestig Cyngor Cenedlaethol Penaethiaid yr Heddlu (NPCC) a Rhaglen Gwybodaeth ac Ymarfer Agored i Newid (VKPP) a gyhoeddwyd yn 2020 bod y sawl a ddrwgdybir wedi (cam)ddefnyddio cyffuriau mewn 20% o achosion dynladdiad domestig. Mae'r [Strategaeth Gyffuriau](#) deng mlynedd yn nodi cynlluniau ar gyfer dull system gyfan a fydd yn cyfrannu at ostynigadau mewn dynladdiadau sy'n gysylltiedig â chyffuriau drwy'r buddsoddiad tair blynedd o £300 miliwn i fynd i'r afael â'r cyflenwad a'r cynnydd o £780 miliwn mewn buddsoddiad mewn gwasanaethau trin ac adfer.

Hunanladdiadau sy'n dilyn cam-drin domestig

Gwyddom fod angen mwy o gamau i ddeall yn well hunanladdiadau sy'n dilyn cam-drin domestig. Mae [Canllawiau Statudol yr Adolygiad Dynladdiad Domestig](#)^v yn nodi'n glir bod presenoldeb cam-drin domestig mewn perthynas â pherson sydd wedi marw drwy hunanladdiad yn ddigon i sbarduno DHR, ac i asiantaethau gydweithio i nodi a

^v Cyhoeddwyd Canllawiau Statudol DHR o dan [Adran 9\(3\) Deddf Trais Domestig, Troseddau a Dioddefwyr 2004](#).

gweithredu'r gwersi a ddysgwyd. Nid oes unrhyw ddisgwyliad y dylai DHR geisio profi bod hunanladdiad yn ganlyniad uniongyrchol i gam-drin domestig.

Byddwn yn cymryd sawl mesur i wella ein dealltwriaeth o, yn ogystal â'n hymateb i, hunanladdiadau sy'n dilyn cam-drin domestig. Bydd **y Swyddfa Gartref yn gweithio gydag arweinwyr cam-drin domestig yn yr heddlu i nodi arfer gorau wrth nodi achosion priodol o hunanladdiad i'w hatgyfeirio i DHRs**. Enghraifft o ddull o'r fath yw sicrhau, lle bo'n ymarferol, bod gan heddluoedd Uwch Swyddog Ymchwilio yn mynychu pob lleoliad hunanladdiad. Dyma'r dull a ddefnyddir yn Heddlu Manceinion Fwyaf lle mae swyddog sydd wedi'i hyfforddi'n arbennig yn mynychu pob Ymchwiliad Gweithdrefn Arbennig i farwolaethau annaturiol, gan gynnwys hunanladdiadau. Mae ymagwedd Heddlu Manceinion Fwyaf yn cynnwys gweithio'n agos gyda chwrneriaid ar y farwolaethau hyn. Bydd ein diwygiadau i'r broses DHR hefyd yn helpu i wella'n dysgu a'n data ar hunanladdiadau a gwella'r broses gyfan er mwyn helpu i ysgogi canlyniadau gwell o DHRs.

Yn ogystal, mae'r Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol (DHSC) wedi ymrwmo i weithio gyda'r sector atal hunanladdiad a hunan-niwed dros y flwyddyn i ddod i adolygu [Strategaeth Atal Hunanladdiad 2012](#) ar gyfer Lloegr. Bydd hyn yn cynnwys ystyried y gyrrwyr sy'n gysylltiedig â hunanladdiad, ac i ba raddau mae'r rhain yn cael eu hadlewyrchu yn y Strategaeth wreiddiol, gan gynnwys cysylltiadau â cham-drin domestig. Bydd DHSC a'i Swyddfa Gwella Iechyd a Gwahaniaethau a GIG Lloegr a Gwella'r Gig yn gweithio gydag ardaloedd lleol i amlygu'r cysylltiadau rhwng cam-drin domestig a hunanladdiad. Byddant hefyd yn rhannu arfer da â chynllunio lleol anffurfiol ar gyfer cynlluniau atal hunanladdiad a gwyliadwriaeth hunanladdiad amser real.

Bydd camau hefyd yn cael eu cymryd i wella ymateb yr heddlu i hunanladdiadau sy'n dilyn cam-drin domestig. **Bydd y Swyddfa Gartref hefyd yn gweithio gyda'r NPCC a'r Coleg Plismona i weithredu'r argymhellion yn [adroddiad VKPP ac NPCC i Ddyladdiadau domestig a Hunanladdiad Dioddefwyr a Amheuir yn ystod Pandemig COVID-19 2020-2021](#)⁶⁶**. Mae hyn yn golygu **mewn achosion o farwolaeth anesboniadwy neu amheuaeth o hunanladdiad, yn enwedig benyw, rhaid i'r heddlu ystyried a all cam-drin domestig fod yn factor cyfrannol, ac os felly, a oes unrhyw drosedd wedi'i cyflawni**. Yn ogystal, **mae'n rhaid i'r heddlu sicrhau bod pob achos o hunanladdiad a amheuir gan ddioddefwr lle mae hanes o gam-drin domestig, a lle maent yn bodloni'r meini prawf a nodir dan y canllawiau statudol, yn cael eu cyfeirio am Adolygiad o Ddyladdiad Domestig**

Yn ogystal, bydd yr NPCC a'r Coleg Plismona hefyd yn bwrw ymlaen â gwaith i gefnogi plismona er mwyn helpu i nodi a lleihau'r risgiau o hunanladdiad mewn achosion sy'n ymwneud â cham-drin domestig. **Bydd y Coleg Plismona yn Adolygu'r Arfer Proffesiynol Awdurdodedig ar Hunanladdiad i sicrhau ei fod yn cynnwys cyfeiriadau penodol at gam-drin domestig**. Byddant hefyd yn sicrhau bod yr Arfer Proffesiynol Awdurdodedig ar Hunanladdiad a'r Arfer Proffesiynol ar Gam-drin Domestig yn cyfeirio at ei gilydd.

Cyflwyno

Gweithredu

Dim ond dechrau cyfnod cyflwyno parhaus yw cyhoeddi'r ddogfen hon. Dros y misoedd a'r blynydoedd nesaf, byddwn yn gweithredu'r mesurau yr ymwrymwyd iddynt yn y Cynllun hwn. Mewn cyfanswm, bydd y **Llywodraeth yn buddsoddi dros £230 miliwn mewn mynd i'r afael â cham-drin domestig**. Mae'r tabl yn **Atodiad C** yn crynhoi'r ymrwymadau a'r buddsoddiadau mae'r Cynllun hwn yn eu gwneud.

Monitro cynnydd

Er mwyn pennu a yw amcanion y Cynllun yn cael eu cyflawni, byddwn yn olrhain newidiadau yn y metrigau a nodir yn y *Crynodeb Gweithredol*. Yn ogystal â'r prif fetrigau ar gyfer ein hamcan o gefnogi anghenion dioddefwyr a goroeswyr, rydym hefyd wedi nodi set ychwanegol o ddangosyddion perfformiad ar gyfer gwahanol elfennau o'r pecyn cymorth ehangach:

- **Gwasanaethau cymorth** (mynediad i lety diogel) – Gostyngiad yn nifer y dioddefwyr a goroeswyr a drodd i ffwrdd o gefnogaeth mewn llety diogel yn Lloegr. Ffynhonnell: *Metrig newydd a gesglir gan yr Adran Codi'r Gwastad, Tai a Chymunedau*
- **Gwasanaethau cymorth** (mewn llety diogel) – Cynnydd yn nifer y dioddefwyr a goroeswyr a gefnogir mewn llety diogel yn Lloegr. Ffynhonnell: *Metrig newydd a gesglir yn flynyddol gan yr Adran Codi'r Gwastad, Tai a Chymunedau*
- **Cymorth gyda chyllid a thai** – O'r aelwydydd hynny yr oedd dyletswydd digartrefedd arnynt o ganlyniad i gam-drin domestig, cynnydd yn y gyfran y mae dyletswydd yn gorffen gyda 'llety a sicrhawyd'. Ffynhonnell: *Yr Adran Codi'r Gwastad, Tai a Chymunedau*
- **Cefnogaeth drwy'r heddlu** – Cynnydd mewn boddhad dioddefwyr a goroeswyr. Ffynonellau: *Arolygon boddhad dioddefwyr a goroeswyr cam-drin domestig yr heddlu (Yr Heddlu); Arolwg troseddu Cymru a Lloegr (Y Swyddfa Ystadegau Gwladol)*.
- **Cefnogaeth drwy'r System Cyfiawnder Troseddol** – Gostyniad yn y gyfran o ddioddefwyr a goroeswyr sy'n tynnu'n ôl o achosion cyfiawnder troseddol. Ffynhonnell: *Canlyniadau troseddau yng Nghymru a Lloegr (Y Swyddfa Gartref)*.

Llywodraethiant

Mae'r ddogfen hon yn ategu ac yn dod o dan ymbarél ehangach [Strategaeth Mynd i'r afael â Thrais yn Erbyn Menywod a Merched](#). Bydd gweithrediad y Cynllun hwn yn cael ei oruchwylio gan y **Grŵp Rhyngweinidogol Mynd i'r afael â Thrais yn Erbyn Menywod a Merched**, sy'n rheoli'r gwaith o gyflawni'r strategaeth gyffredinol, o dan gadeiryddiaeth yr Ysgrifennydd Cartref. Cafodd y grŵp ei gyfarfod cyntaf ym mis Rhagfyr 2021. Mae'n cynnwys Gweinidogion o bob rhan o'r Llywodraeth ac mae'n elwa ar gyngor a mewnbwn gan leisiau allanol allweddol megis uwch gynrychiolwyr gorfodi'r gyfraith, y Comisiynwyr Cam-drin a Dioddefwyr, Cynghorydd Annibynnol y Llywodraeth ar Drais yn Erbyn Menywod a Merched, a chynrychiolwyr y sector trais yn erbyn menywod a merched.

Atodiad A – Galwad am Dystiolaeth am Drais yn Erbyn Menywod a Merched Dadansoddiad o'r Ymatebion

Cyflwyniad

Rhwng Rhagfyr 2020 a Mawrth 2021, lansiodd y Swyddfa Gartref [Alwad am Dystiolaeth](#) i gasglu gwybodaeth i hysbysu'r [Strategaeth Mynd i'r Afael â Thrais yn Erbyn Menywod a Merched 2020-24](#).

Nod yr Alwad am Dystiolaeth oedd deall graddfa trais a throseddau eraill yn erbyn menywod a merched a'u heffaith, y mesurau a all nodi ac atal y troseddau hyn, i ba raddau mae deddfwriaeth a gwasanaethau cyfredol yn cael eu defnyddio'n effeithiol i fynd i'r afael â nhw, ac i nodi enghreifftiau o arfer gorau.

Cyflwynir canfyddiadau o'r Alwad am Dystiolaeth ym mhrif gorff y Cynllun. Mae'r atodiad hwn yn rhoi rhagor o fanylion am y dull a ddefnyddiwyd a chrynodeb o'r ymatebwyr.

Elfennau'r Alwad am Dystiolaeth

Agorwyd yr Alwad am Dystiolaeth mewn dau gam:

- **Cynhaliwyd Cam 1** rhwng 10 Rhagfyr 2020 a 19 Chwefror 2021. Gwahoddwyd y cyhoedd i gymryd rhan yn yr Alwad am Dystiolaeth drwy arolwg a/neu gyflwyno dystiolaeth ysgrifenedig (trwy gov.uk). Yn ogystal, roedd Cam 1 yn cynnwys gweinyddu arolwg cynrychioliadol o farn y cyhoedd, arolwg dioddefwr a goroeswr, a grwpiau ffocws thematig. Manylir ar y rhain ymhellach isod. Gweinyddwyd yr holl arolygon ar-lein.
- Yng **Ngham 2**, cafodd yr arolwg o farn y cyhoedd ei ailagor am bythefnos rhwng 12 Mawrth a 26 Mawrth 2021.

Cawsom dros 180,000 ymateb i'r Alwad am Dystiolaeth: tua 19,000 ymateb yn ystod Cam 1 a thros 160,000 ymateb yn ystod Cam 2.

Arolwg cyhoeddus agored

Cynhaliwyd arolwg yr ymgynghoriad cyhoeddus ar ran y Swyddfa Gartref gan Ipsos MORI i gasglu barn y cyhoedd yn gyffredinol mewn perthynas â'u dealltwriaeth a'u hymwybyddiaeth o drais yn erbyn menywod a merched, a'u barn ar gefnogaeth i ddiodefwrwr a goroeswyr, ac ymateb y Llywodraeth i'r troseddau hyn.

Ymatebodd cyfanswm o 15,894 o bobl i'r arolwg cyhoeddus yng Ngham 1. Ni ellir ystyried bod y sampl hwn yn gynrychioliadol o farn poblogaeth Cymru a Lloegr, gan fod pobl wedi dewis cymryd rhan eu hunain, ac efallai nad yw'r rhai sy'n fodlon rhannu eu barn bersonol yn y modd hyn yn gynrychioliadol o'r boblogaeth gyfan.

Yng Nghyfnod 2, ymatebodd 162,513 o bobl yn ychwanegol i'r arolwg cyhoeddus. Yn yr un modd â Cham 1, nid yw'r sampl hon yn cael ei hystyried yn gynrychioliadol o'r boblogaeth gyfan a gallai fod wedi'i heffeithio gan yr amgylchiadau ynghylch yr ailagor.

Arolwg cynrychioliadol cenedlaethol

Er mwyn sicrhau cynrychiolaeth deg o safbwyntiau cymdeithasol ehangach, cynhaliodd Ipsos MORI arolwg o 2,000 o oedolion 16-65 oed yng Nghymru a Lloegr rhwng 12 a 18 Ionawr 2021 (gan ddefnyddio'r un cwestiynau â'r rhai yn yr arolwg cyhoeddus agored). Roedd y sampl yn gynrychioliadol yn genedlaethol, gyda chwotâu oedran, rhyw a rhanbarth, a rhoddwyd pwysiad ar y newidynnau hyn i adlewyrchu proffiliau cenedlaethol.

Adrodd arolwg

Wrth adrodd ar ganfyddiadau, gwneir gwahaniaeth clir rhwng y tri sampl arolwg gwahanol (arolwg yr ymgynghoriad cyhoeddus yng Ngham 1 a 2, a'r arolwg cenedlaethol cynrychioliadol), a dylid trin unrhyw gymhariaethau yn ofalus o ystyried gwahaniaethau mewn methodoleg ac amseriadau samplu.

Nodweddion sampl y samplau arolwg cyhoeddus

	Cynrychioliadol yn Genedlaethol (Cyn Cen)	Cam 1	Cam 2
	Canran		
Rhyw			
Gwryw	50	10	8
Benyw	50	86	90
Gwell gennyf beidio â dweud	0	1	1
Arall	0	3	1
Hunaniaeth Rhywedd			
Rhywedd yr un fath â'r rhyw a gofrestrwyd adeg genedigaeth	97	96	98

Rhywedd heb fod yr un fath â'r rhyw a gofrestrwyd adeg genedigaeth	2	1	1
Gwell gennyf beidio â dweud	2	3	1
Ethnigrwydd			
Gwyn	87	88	91
Grwpiau ethnig cymysg/lluosog	2	4	4
Asiaidd/Asiaidd Prydeinig	6	4	3
Du/Du Prydeinig	2	2	1
Grŵp ethnig arall	1	1	1
Gwell gennyf beidio â dweud	2	2	1
Oedran			
16-24	18	26	44
25-34	21	26	28
35-44	21	18	12
45-54	21	16	8
55-64	19	9	5
65+	-	5	3
Cyfeiriadedd Rhywiol			
Syth/heterorywiol	88	75	76
LHDT	9	20	21
Gwell gennyf beidio â dweud	3	5	3
Anabledd			
Anabledd neu salwch tymor-hir	18	20	14
Dim anabledd na salwch tymor-hir	80	76	83
Gwell gennyf beidio â dweud	2	4	3
Crefydd			
Unrhyw grefydd	48	33	28
Dim crefydd	48	62	68

Gwell gennyf beidio â dweud	4	6	4
Dioddefwr troseddau trais yn erbyn menywod a merched			
Ydw	20	81	86
Nac ydw	74	17	11
Gwell gennyf beidio â dweud	6	3	3

Arolwg dioddefwyr a goroeswyr

Datblygwyd arolwg wedi'i deilwra ar gyfer dioddefwyr a goroeswyr ac fe'i dosbarthwyd trwy ystod o sefydliadau arbenigol sy'n gweithio gyda dioddefwyr a goroeswyr trais yn erbyn menywod a merched. Dosbarthwyd y ddolen arolwg ymhlith rhwydweithiau dioddefwyr a goroeswyr presennol y sefydliadau hyn ac roedd yn agored i unrhyw un a dderbyniodd y ddolen ac a oedd yn dymuno rhannu eu barn. Nid yw felly yn gynrychioliadol o'r holl ddioddefwyr a goroeswyr yng Nghymru a Lloegr. Derbyniwyd cyfawnsm o 581 o ymatebion i'r arolwg dioddefwr a goroeswr.

Dyma'r sefydliadau a gynorthwyodd y Swyddfa Gartref i ddsbarthu'r arolwg:

- Beyond the Streets
- Hestia
- Karma Nirvana
- Mankind Initiative
- Rape Crisis
- Refuge
- South West Grid for Learning (Llinell Gymorth Porn Dial)
- Goroeswyr UK
- Ymddiriedolaeth Suzy Lamplugh
- Ymddiriedolaeth y Goroeswyr
- Cymorth i Ferched Cymru

Ar gyfer y Cynllun Mynd i'r afael â Cham-drin domestig, rydym wedi hidlo'r arolwg cyffredinol o ddioddefwyr a goroeswyr i gynnwys dioddefwyr a goroeswyr cam-drin domestig yn unig. Cynhwyswyd cyflwyniad os oeddent yn cyfateb i un neu fwy o'r meini prawf canlynol:

- a) Roedd sefydliad cam-drin domestig wedi cefnogi'r dioddefwr a'r goroeswr i gyflwyno ymateb i'r arolwg.
- b) Roedd Cynghorydd Trais Domestig Annibynnol (IDVA) yn cefnogi'r dioddefwr a'r goroeswr.
- c) Crybwyllwyd cam-drin domestig yn benodol yn y cwestiynau testun agored.

Arweiniodd cymhwyso'r meini prawf hyn at gynnwys maint sampl o 261 o ymatebion.

Nodweddion enghreifftiol cyfranogwyr arolwg dioddefwyr a goroeswyr - cam-drin domestig

	Cyfran
Rhyw	
Benyw	85
Gwryw	14
Arall	1
Hunaniaeth Rhywedd	
Rhywedd yr un fath â'r rhyw a gofrestrwyd adeg genedigaeth	100
Rhywedd heb fod yr un fath â'r rhyw a gofrestrwyd adeg genedigaeth	0
Ethnigrwydd	
Gwyn	74
Asiaidd/Asiaidd Prydeinig	13
Grwpiau ethnig cymysg/lluosog	5
Du/Du Prydeining	5
Grŵp ethnig arall	2
Gwell gennyf beidio â dweud	1
Oedran	
16-19	1
20-24	7
25-34	26
35-44	33
45-54	24
55-64	7
65-74	2
75-84	1
Cyfeiriadedd Rhywiol	
Syth/heterorywiol	93
LHDT	5
Gwell gennyf beidio â dweud	2
Anabledd	
Anabledd neu salwch hirdymor	35
Dim anabledd na salwch hirdymor	63

Gwell gennyf beidio â dweud	2
Crefydd	
Unrhyw grefydd	60
Dim crefydd	36
Gwell gennyf beidio â dweud	3

Noder: mae'r cyfrannau ar gyfer data nad yw ar goll

Grwpiau ffocws

Cynhaliodd BritainThinks 16 o grwpiau ffocws ar ran y Swyddfa Gartref gydag arbenigwyr a rhanddeiliaid. Roedd y rhain yn cynnwys sefydliadau'r sector gwirfoddol a chymunedol, ymarferwyr ac academyddion, cynrychiolwyr sy'n gweithio o fewn y System Cyfiawnder Troseddol (yr heddlu ac arbenigwyr cyfreithiol), yn ogystal â Llywodraeth leol a rheoleiddwyr.

Roedd cynrychiolwyr dioddefwyr a goroeswyr hefyd wedi'u cynnwys yn yr ymchwil, naill ai fel cyfranogwyr mewn grŵp ffocws neu, lle bo'n fwy priodol, ar ffurf cyfweiliad manwl.

16 Thema a drafodwyd yn y grwpiau ffocws	
Rheoli cyflawnwyr	Iechyd meddwl
Y System Cyfiawnder Troseddol	Gwasanaethau 'gan ac ar gyfer': BAME, LHDT, dioddefwyr a goroeswyr oedrannus
Comisiynu lleol	Gwasanaethau 'gan ac ar gyfer': dioddefwyr a goroeswyr byddar ac anabl
Dylestywydd gofal: lleoliadau addysg a chyflogaeth	Dioddefwyr a goroeswyr gwrywaidd
Niweidiau ar-lein	Dioddefwyr a goroeswyr mudol a rhwymedigaethau rhyngwladol
Cam-drin domestig	Puteindra a gwaith rhyw
Treisio a thrais rhywiol	Stelcio ac aflonyddu
Cam-drin yn seiliedig ar 'anrhydedd', priodas dan orfod, ac anffurfio organau cenhedlu benywod (FGM)	Plant a glasod

Cyflawniadau ysgrifenedig

Fel rhan o'r Alwad am Dystiolaeth roedd gwahoddiad agored i arbenigwyr, academyddion, rhanddeiliaid ac aelodau'r cyhoedd i roi adborth ysgrifenedig. Roedd yr ymatebion yn canolbwyntio ar gwmpas, graddfa a chyffredinolrwydd, atal, cyflawnwyr, y System Cyfiawnder Troseddol ac ymateb systemau eraill. Rhannwyd ystod o dystiolaeth, profiadau a safwbwyntiau.

Derbyniwyd cyfanswm o 413 cyflwyniad ysgrifenedig yn ystod Cam 1 a 158 yn ystod Cam 2.

Cyfyngiadau

Nid yw'r dystiolaeth a gasglwyd drwy'r Alwad am Dystiolaeth yn cynnwys yr holl brofiadau neu safbwyntiau gan y rhai y mae cam-drin domestig yn effeithio arnynt, neu'r rhai sydd â safbwyntiau sy'n ymwneud â cham-drin domestig. Mae'n adlewyrchu'r safbwyntiau a'r dystiolaeth a ddarparwyd gan y rhai a ddewisodd ymgysylltu â'r Alwad am Dystiolaeth. Lle bo'n berthnasol, ategwyd canfyddiadau'r Alwad am Dystiolaeth gan adolygiad o'r llenyddiaeth a'r data presennol (fel Arolwg Troseddu Cymru a Lloegr a data ar droseddau a gofnodwyd gan yr heddlu).

Atodiad B - Data am Gam-drin Domestig

Mynychder cam-drin domestig yng Nghymru a Lloegr

Mae Arolwg Troseddu Cymru a Lloegr (CSEW) yn casglu data erledigaeth trwy ddefnyddio modiwl hunan-gwblhau. Ystyrir mai hwn yw'r mesur mwyaf dibynadwy ar gyfer mynychder cam-drin domestig yng Nghymru a Lloegr. Fodd bynnag, rydym yn cydnabod efallai nad yw'n adlewyrchu'n llwyr nifer y dioddefwyr a'r goroeswyr ymhlith grwpiau penodol, megis y rhai ag anabledau, y bydd y Cynllun hwn yn ceisio mynd i'r afael â hwy.

Mae'r data diweddaraf sydd ar gael gan y CSEW ar gyfer y flwyddyn yn diweddu ym mis Mawrth 2020 yn dangos bod 20.8% o oedolion 16 i 74 oed wedi dweud eu bod wedi profi cam-drin domestig ers 16 oed⁶⁷. Mae hyn yn cyfateb i 8.8 miliwn o oedolion 16 i 74 oed a oedd wedi profi cam-drin domestig yn eu bywyd fel oedolion ac roedd 67% o'r rhain yn fenywod.

Mae data diweddaraf CSEW ar gyfer y flwyddyn yn diweddu ym mis Mawrth 2020 yn amcangyfrif bod 2.3 miliwn o oedolion 16 i 74 oed wedi profi cam-drin domestig yn y flwyddyn flaenorol^w (yr oedd 1.6 miliwn ohonynt yn fenywod a 757,000 yn wrywod⁶⁸). Canfu arolwg cynrychioliadol cenedlaethol Galwad am Dystiolaeth fod y rhan fwyaf o bobl yn teimlo bod cam-drin domestig bellach yn digwydd yn amlach nag yr oedd bum mlynedd yn ôl. Dros y degawd diwethaf, fodd bynnag, mae data CSEW yn dangos y bu gostyngiad bach ond ystadegol arwyddocaol yn nifer yr achosion o gam-drin domestig, gyda'r duedd hon yn gwastatáu dros y blynyddoedd diwethaf (**Ffigur 5**)⁶⁹. Mae'r duedd ar i lawr yn cael ei gyrru'n bennaf gan leihad yn nifer yr achosion o gam-drin partneriaid; fodd bynnag, mae cam-drin teuluol hefyd wedi gweld gostyngiad yn nifer yr achosion. Mae'r CSEW⁷⁰ yn dangos nad yw canfyddiadau unigolion o droseddu yn eu cyfanrwydd fel arfer yn cyfateb i realiti. Mae hyn yn arbennig o wir am ganfyddiadau ar lefel genedlaethol (yn hytrach na lleol). Gall hyn hefyd gael ei yrru gan gynnydd mewn adrodd ac ymwybyddiaeth o gam-drin domestig.

Mae cam-drin domestig gan bartner neu gyn bartner yn fwy mynych na cham-drin domestig gan aelod o'r teulu, ac mae hyn wedi bod yn wir yn gyson⁷¹. Yn y flwyddyn yn diweddu ym mis Mawrth 2020, dywedodd 4% o oedolion 16 i 74 oed (1.7 miliwn o dioddefwyr a goroeswyr) eu bod wedi profi cam-drin partner yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, o gymharu ag 1.9% o oedolion 16 to 74 oed (823,000 o ddiodeswyr a

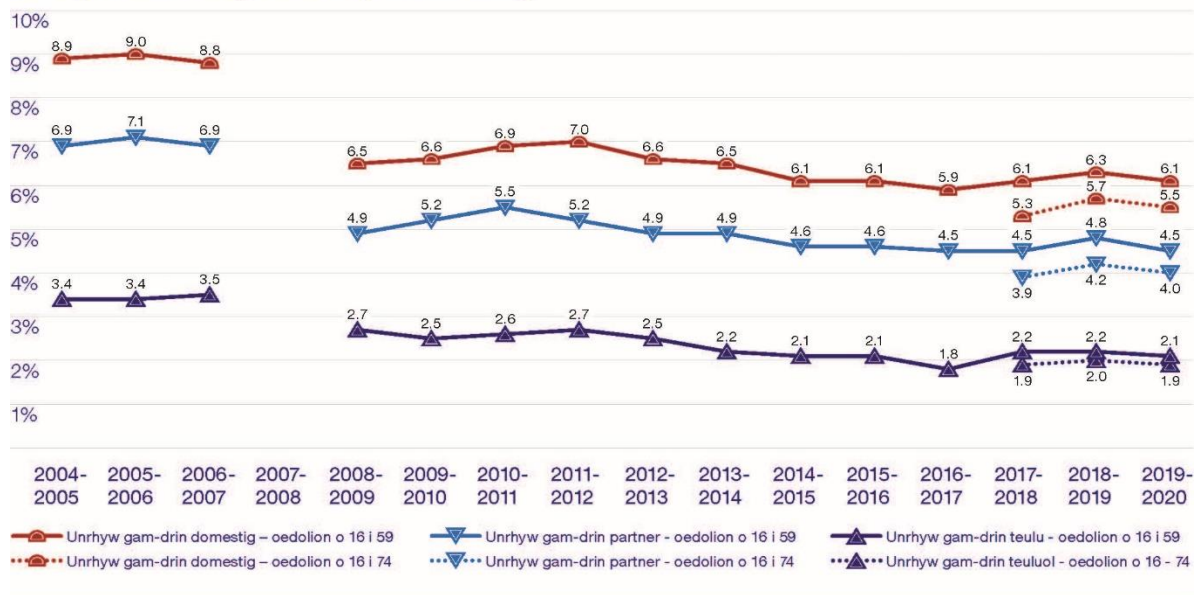
^w Nid oes unrhyw amcangyfrifon mynychder o'r CSEW yn y flwyddyn a ddaeth i ben ym mis Mawrth 2021, gan i'r arolwg wyneb yn wyneb a'r modiwl hunangwblhau gael eu hatal i gydymffurfio â chyfyngiadau cloi pandemig COVID-19. Am resymau diogelu, nid oedd yr Ffôn interim CSEW yn ymdrin â cham-drin domestig.

^x Roedd 59% o bobl yn meddwl bod cam-drin yn digwydd yn amlach yng Nghymru a Lloegr na phum mlynedd yn ôl.

goroeswyr) a adroddodd iddynt brofi cam-drin teuluol yn ystod y flwyddyn ddiwethaf ⁷². Yn y flwyddyn yn diweddu ym mis Mawrth 2018 a'r flwyddyn yn diweddu ym mis Mawrth 2020 gyda'i gilydd, dangosodd CSEW o oedolion 16 i 74 oed a brofodd ymosodiad rhywiol yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, fod 37% wedi profi trais rhywiol neu ymosodiad trwy dreiddiad (gan gynnwys ymdrechion) gan bartner, cyn bartner, neu aelod o'r teulu⁷³.

Ffigur 5 – Nifer yr achosion o gam-drin domestig yn y flwyddyn ddiwethaf ar gyfer oedolion 16 i 59 oed, y flwyddyn yn diweddu ym mis Mawrth 2005 i'r flwyddyn yn diweddu ym mis Mawrth 2020, a nifer yr achosion o gam-drin domestig yn y flwyddyn ddiwethaf ar gyfer oedolion 16 to 74 oed, y flwyddyn yn diweddu ym mis Mawrth 2018 i'r flwyddyn ddaeth i ben diwedd Mawrth 2020, Cymru a Lloegr²

Canran yr oedolion oedd yn ddiodefwrwr unwaith neu fwy

Ffynhonnell: Y Swyddfa Ystadegau Gwladol

Nifer yr achosion o gam-drin domestig yn ôl nodweddion dioddefwrwr a goroeswyr

Isod mae gwybodaeth lefel uchel am y nodweddion sy'n anghymesur o bresennol ymhlith dioddefwrwr a goroeswyr cam-drin domestig. Bydd y Canllawiau Statudol ar Gam-drin Domestig sydd i'w cyhoeddi'n fuan yn nodi mwy o fanylion am y nodweddion hyn.

Rhyw

Roedd menywod yn sylweddol fwy tebygol na dynion o fod yn ddiodefwrwr a goroeswyr pob math o gam-drin domestig, ac eithrio ymosodiad rhywiol gan aelod o'r teulu lle, er yn uwch, nid oedd y gwahaniaeth yn arwyddocaol⁷⁴. Amcangyfrifodd y CSEW ar gyfer y

⁷² Oherwydd bod rhai dioddefwrwr a goroeswyr wedi prof cam-drin parterniaid a cham-drin teuluol, nid yw'r niferoedd hyn, o'u rhoi at ei gilydd, yn cyfateb i'r nifer amcangyfrifedig o ddiodefwrwr a goroeswyr

⁷³ Mae bwllch yn data ar gyfer y flwyddyn yn diweddu ym Mawrth 2008 am na chynhwyswyd cwestiynau tebyg ar gam-drin domestig. Cynyddwyd y terfyn oedran uchaf ar gyfer y modiwl hunan-gwblhau yn 2017, i ofyn i bob ymatebydd rhwng 16 a 74 oed.

flwyddyn yn diweddu ym mis Mawrth 2020 mai cyfradd mynychder cam-drin domestig, yn y flwyddyn flaenorol, oedd 7.3% ar gyfer menywod a 3.6% ar gyfer dynion.

Oedran

Mae'r data'n gyfyngedig ar nifer yr achosion o blant sy'n dod i gysylltiad â cham-drin domestig. Canfu'r CSEW ar gyfer y flwyddyn yn diweddu ym mis Mawrth 2018 fod 41% o oedolion 16 i 59 oed a ddywedodd eu bod wedi profi cam-drin partner bod plant wedi bod yn bresennol yn y cartref^{aa,75}. Mae menywod ifanc yn fwy tebygol o fod wedi profi cam-drin domestig yn ystod y flwyddyn flaenorol na menywod hŷn. Yn y flwyddyn yn diweddu ym mis Mawrth 2020, amcangyfrifodd CSEW fod menywod 16 i 19 oed yn fwy tebygol o fod wedi dioddef ac wedi goroesi cam-drin domestig (14%) na menywod 20 oed a hŷn. I ddynion, roedd llai o wahaniaethau gweladwy yn ôl oedran. Fodd bynnag, roedd y rhai rhwng 16 a 19 oed yn fwy tebygol o fod wedi dioddef a goroesi cam-drin domestig yn ystod y flwyddyn ddiwethaf (5.3%) na dynion 20 oed a hŷn⁷⁶.

Statws priodasol

Yn y flwyddyn yn diweddu ym mis Mawrth 2020, amcangyfrifodd y CSEW fod oedolion 16 i 74 oed a oed wedi gwahanu neu wedi ysgaru yn fwy tebygol o fod wedi profi cam-drin domestig (16.4% a 11.4% yn y drefn honno) na'r rhai a oedd yn briod neu â phartner sifil (3%), cyd-fyw (5.5%), sengl (8.4%), neu weddw (3.2%). Roedd y gwahaniaethau'n fwy amlwg mewn perthynas â cham-drin partneriaid nag mewn perthynas â cham-drin teuluol⁷⁷.

Cyfeiriadedd rhywiol

Roedd oedolion deurywiol 16 i 74 oed yn fwy tebygol o fod wedi profi cam-drin domestig yn ystod y flwyddyn ddiwethaf (15.2%) nag oedolion hoyw neu lesbiaidd (8.4%), neu oedolion heterorywiol neu syth (5.2%)^{78,bb}.

Statws cyflogaeth

Roedd pobl a oedd yn ddi-waith neu'n sâl yn fwy tebygol o fod wedi profi cam-drin domestig yn ystod y flwyddyn ddiwethaf (8.6% a 14% yn y drefn honno) o gymharu â'r rhai mewn cyflogaeth (5.4%). Roedd menywod a oedd yn ddi-waith bron deirgwaith yn fwy tebygol o fod wedi profi cam-drin domestig yn ystod y flwyddyn ddiwethaf (13.1%) na dynion a oedd yn ddi-waith (5.0%)⁷⁹.

Anabledd

Amcangyfrifodd y CSEW ar gyfer y flwyddyn yn diweddu ym mis Mawrth 2020 bod oedolion 16 i 74 oed ag anabledd yn fwy tebygol o fod wedi profi cam-drin domestig yn ystod y flwyddyn ddiwethaf na'r rhai heb anabledd (11.8% o gymhau â 4.6%), ac roedd menywod ag anabledd hyd yn oed yn fwy tebygol o fod wedi profi cam-drin domestig yn ystod y flwyddyn ddiwethaf (14.7%)⁸⁰. Ar gyfer dynion anabl, y nifer amcangyfrifedg oedd 7.5%.

^{aa} Os oedd y dioddefwr a'r goroeswr wedi profi mwy nag un digwyddiad o gam-drin partner, roed y cwestiwn yn gofyn am y digwyddiad diweddaraf.

^{bb} Mae terminoleg sy'n ymwneud â chyfeiriadedd rhywiol yn adlewyrchu'r termau a ddefnyddir yn y CSEW.

Ethnigrwydd

Ar gyfer y flwyddyn yn diweddu ym mis Mawrth 2020, amcangyfrifodd y CSEW fod y rhai o gefndir ethnig cymysg yn fwy tebygol o fod wedi profi cam-drin domestig yn ystod y flwyddyn ddiwethaf (7.6%) na'r rheini o gefndir gwyn (5.7%), du (3.7%), neu Asiaidd (3.6%)^{81,cc}.

Crefydd

Ar gyfer y flwyddyn yn diweddu ym mis Mawrth 2020, roedd y rhai a ddyweddodd fod eu crefydd yn Fwdhaidd neu'n grefydd 'arall' nad oedd wedi'i rhestru (10% a 9% yn y drefn honno) yn fwy tebygol o adrodd am gam-drin domestig yn ystod y flwyddyn ddiwethaf. Mae hyn yn cymharu â 6% o'r rhai heb unrhyw grefydd, 5% o Gristnogion, 4% o Fwslimiaid, a 3% o Hindŵiaid⁸².

Ailbennu rhywedd, beichiogrwydd a mamolaeth

Ar hyn o bryd nid oes unrhyw ffigurau cynrychioliadol cenedlaethol ar nifer yr achosion o gam-drin domestig yn ôl nodweddion ail-bennu rhywedd, beichiogrwydd a mamolaeth yn y DU^{dd}.

Cymhariaeth ryngwladol o fynychder cam-drin domestig

Mae mynychder cam-drin domestig yn wahanol yn rhyngwladol, ac mae mewnwelediadau y gallwn eu dysgu gan wledydd eraill. Fodd bynnag, mae'n werth nodi bod cyfyngiadau ar ba mor dda y gellir cymharu mynychder yn rhyngwladol, gan fod diffiniadau o'r hyn sy'n gyfystyr â cham-drin domestig, yn ogystal â'r fframweithiau cyfreithiol, yn amrywio o wlad i wlad. Yn ogystal, mae arolygon trosedd cenedlaethol yn amrywio o ran methodoleg a'r math o gwestiynau a ofynnir.

Yn ôl Sefydliad Iechyd y Byd, [Amcangyfrifon Mynychder Trais yn Erbyn Menywod a Merched o 2018](#)^{ee} o 161 o wledydd datblygedig a gwledydd sy'n datblygu, roedd 27% ar gyfartaledd o fenywod 15 i 49 oed a oedd wedi priodi neu mewn partneriaeth erioed wedi bod yn destun trais corfforol a/neu rywiol gan bartner agos yn ystod eu bywyd. Roedd y ffigur hwn yn 13% am y 12 mis diwethaf. Y mynychder oed ar gyfer y rhanbarth Ewropeaidd oedd 21%, y gyfradd mynychder 12 mis yn 6%. Roedd hyn ychydig yn is ar gyfer y DU lle roedd 24% o'r grŵp hwn wedi profi trais gan bartner agos yn ystod eu hoes a 4% wedi dioddef trais yn y 12 mis blaenorol. Ymhlith y gwledydd Ewropeaidd sydd ag amcangyfrif o nifer isel iawn o achosion o drais partner agos gydol oes mae Iwerddon (16%) a'r Swistir (12%). Mae gwledydd sydd â chyffredinolrwydd tebyg i'r DU yn cynnwys Awstralia (23%) a Seland Newydd (23%), UDA (26%) a Sweden (21%).

^{cc} Mae terminoleg sy'n ymwneud ag ethnigrwydd yn adlewyrchu'r termau a ddefnyddir yn y CSEW.

^{dd} Mae'r CSEW yn gofyn am hunaniaeth rhyw yr ymatebydd, ond mae nifer y dioddefwyr a goroeswyr cam-drin domestig trawsryweddol yn rhy isel i'w cyhoeddi. Ni chyhoeddir ffigurau ar gyfer amcangyfrifon CSEW yn seiliedig ar lai na 50 o ymatebwyr.

^{ee} Roedd amcangyfrifon yn seiliedig ar adolygiad systemaidd o astudiaethau ar fynychder trais yn erbyn menywod rhwng 2000-18 mewn 161 o wledydd. Mae hyn yn cynnwys data o'r holl astudiaethau mynychder sydd ar gael o drais rhyngpersonol corfforol, rhywiol a seicolegol a thais a brofir gan bartner gwrywaidd presennol neu flaenorol.

Effaith cam-drin domestig

Gall cam-drin domestig gael effaith ddinistriol ar ddiodefwyr a goroeswyr, tystion, a'r gymdeithas ehangach. Gall canlyniadau cam-drin domestig gwmpasu niwed meddyliol, corfforol ac ariannol, yn ogystal ag achosi niwed i'r teuluoedd ehangach lle mae'r cam-drin domestig yn digwydd. Effeithiau amlycaf cam-drin domestig sydd wedi'u nodi drwy'r Alwad am Dystiolaeth a llenyddiaeth ehangach yw:

Iechyd meddwl

Mae tystiolaeth dda o'r niwed i iechyd emosiynol a meddyliol a achosir i ddiodefwyr a goroeswyr, yn y tymor byr a'r hirdymor. Mae ymchwil wedi canfod yn ystod ac ar ôl y cam-drin, y gall diodefwyr a goroeswyr brofi dichter a rhwystredigaeth⁸³; llai o hunan-barch⁸⁴, a cholli hunaniaeth⁸⁵ Mae cam-drin domestig yn cynyddu'r risg o iselder, pryder ac anhwylder straen wedi trawma⁸⁶.

Cefnogir y canfyddiadau hyn gan ddata o'r CSEW ar gam-drin partneriaid. Yn y flwyddyn yn diweddu ym mis Mawrth 2018, canfu'r CSEW fod bron i hanner (48.9%) o diodefwyr a goroeswyr o gam-drin partner 16 i 59 oed wedi dweud eu bod wedi diodef problemau meddyliol neu emosiynol o ganlyniad i'r cam-drin domestig. Dywedodd ychydig llai na chwarter (24.5%) eu bod wedi rhoi'r gorau i ymddiried mewn pobl a chael anhawster mewn perthnasoedd eraill o ganlyniad i gam-drin partner. Yn peri gofid, dywedodd 8.4% eu bod wedi ceisio lladd eu hunain⁸⁷.

Niwed corfforol

Mae cam-drin domestig yn aml yn anghorfforol, ac roedd nifer fawr o bobl yn arolwg cendlaethol cynrychioliadol yr Alwad am Dystiolaeth yn cytuno nad oes rhaid i gam-drin domestig gynnwys trais corfforol^{ff}. Eto i gyd, bob blwyddyn mae llawer o ddiodefwyr a goroeswyr yn profi trais corfforol a bygythiad o drais. Canfu'r CSEW ar gyfer y flwyddyn yn diweddu ym mis Mawrth 2020 fod 2.5% o oedolion 16 i 74 oed wedi profi bygythiadau neu rym^{gg} gan bartner, cyn bartner, neu aelod o'r teulu yn y flwyddyn flaenorol. Mae hyn yn cyfateb i 1.1 miliwn o ddiodefwyr a goroeswyr, yr oedd 68% ohonynt yn fenywod⁸⁸. Yn ogystal, canfu'r CSEW ar gyfer y flwyddyn yn diweddu ym mis Mawrth 2018 fod chwarter y diodefwyr a'r goroeswyr (25.5%) a adroddodd am gam-drin partner yn ystod y flwyddyn ddiwethaf wedi dweud eu bod wedi cael anaf corfforol o ganlyniad i'r cam-drin⁸⁹.

Gall cam-drin domestig arwain at niwed corfforol parhaol ac anabled⁹⁰. Gall y niwed corfforol y mae diodefwyr a goroeswyr yn ei ddiodef oherwydd cam-drin domestig eu gwneud yn fwy tebygol o gymryd rhan mewn mecanweithiau ymdopi a all gael effeithau negyddol, megis ysmegu ac yfed alcohol⁹¹. Mae canlyniadau cam-drin yn sylweddol waeth i ddiodefwyr benywaidd a goroeswyr sydd ar incwm isel, o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig, neu'n ddi-waith⁹². Dangoswyd bod trais gan bartner agos yn ystod beichiogrwydd yn gysylltiedig â chanlyniadau geni anffafriol, oherwydd gall ymosodiad

^{ff} Roedd 78% o'r arolwg cyhoeddus cynrychioliadol cenedlaethol yn anghytuno bod yn rhaid i gam-drin domestig gynnwys trais corfforol i gael ei ystyried yn gam-drin domestig (90% yng Ngham Un a 96% yng Ngham Dau).

^{gg} Mae'r ffigur hwn yn ymateb i fygythiadau a grym nad ydynt yn rhywiol yn unig.

corfforol neu drawma rhywiol gynyddu'r risg o erthyliad digymell, genedigaeth gynamserol, pwysau geni isel neu farwolaeth newyddenedigol⁹³.

Yn y flwyddyn yn diweddu ym mis Mawrth 2021, roedd troseddau rhywiol cysylltiedig â cham-drin domestig yn cyfrif am ychydig o dan un rhan o bump (19%) o'r holl droseddau rhywiol⁹⁴. O'r troseddau rhywiol a oedd yn ymwneud â cham-drin, roedd 94% yn ymwneud â dioddefwyr a goroeswyr benywaidd⁹⁵. Yn y flwyddyn hyd at fis Mawrth 2021, roedd 49% o'r achosion a gofnodwyd gan yr heddlu o dreisio menyw 16 oed a hŷn yn gysylltiedig â cham-drin, ac roedd 12% o'r achosion o dreisio a gofnodwyd gan yr heddlu o ddynion 16 oed a hŷn yn gysylltiedig â cham-drin domestig⁹⁶.

Niwed i blant a phobl ifanc

Canfu'r CSEW ar gyfer y flwyddyn yn diweddu ym mis Mawrth 2018 fod 41% o oedolion 16 i 59 oed a ddywedodd eu bod wedi profi cam-drin partner yn dweud bod plant wedi bod yn bresennol yn y cartref^{fh,97}. Gall dod i gysylltiad â cham-drin domestig yn ystod plentyndod gael effaith ddofn ar ddatblygiad a lles plant, a gallant fod yn fwy tebygol o ymddwyn mewn ffordd sy'n peri risg, megis camddefnyddio sylweddau, a gweithgarwch rhywiol cynharach, yn ystod llencyndod ac wedi cyrraedd llawn dwf⁹⁸. Dangoswyd hefyd bod tystio i gam-drin domestig yn gysylltiedig â chanlyniadau addysgol gwaeth, incwm is yn y dyfodol, a chyflawni trais. Roedd materion iechyd meddwl fel anhwylder straen wedi trawma, iselder, aflonyddwch cwsg, a phryder hefyd yn gysylltiedig â bod yn dyst i gam-drin domestig⁹⁹. Mae ymchwil hefyd wedi dangos, o sampl o hunanladdiadau ymhlith plant a phobl ifanc, bod 9% o'r rhai dan 20 oed a fu farw drwy hunanladdiad wedi gweld trais domestig gan rieni¹⁰⁰. Mae presenoldeb cam-drin domestig hefyd yn ffactor risg ar gyfer cam-drin plant yn gorfforol, gyda phlant a oedd yn dystion i drais domestig yn fwy tebygol o gael eu cam-drin yn gorfforol a'u hesgeuluso¹⁰¹.

Cost gymdeithasol ac economaidd

Er ei bod yn amhosibl meintoli'r niwed y mae dioddefwyr a goroeswyr yn ei wynebu, i'r rhai a nodwyd yn y flwyddyn yn diweddu ym mis Mawrth 2017, amcangyfrifwyd bod cam-drin domestig yn costio tua £66 biliwn (tua £74 biliwn ym mhrisau heddiw). Elfen fwyaf y gost amcangyfrifedig hon oedd £47 biliwn ar gyfer y niwed corfforol ac emosiynol a ddioddefwyd. Ymhlith y costau eraill a ddeilliodd o gam-drin domestig mae'r allbwn llafur a gollwyd (amcangyfrifedig tua £14 biliwn), yn ogystal â'r gost i wasanaethau iechyd a dioddefwyr a goroeswyr^{102,ii}.

Yn yr achosion mwyaf difrifol, gall cam-drin domestig ddod i ben yn drasig ym marwolaeth y dioddefwr. Allan o 114 dynladdiad domestig yn y flwyddyn yn diweddu ym mis Mawrth 2021, roedd 57 yn fenywod a laddwyd gan bartner neu gyn bartner. Bu tuedd gyffredinol ar i lawr yn nifer y dynladdiadau domestig dros y deng mlynedd diwethaf¹⁰³. Mae gan ddynladdiadau gost gymdeithasol sylweddol – amcangyfrifir ar hyn o bryd tua

^{fh} Os oedd y dioddefwr a'r goroeswr wedi profi mwy nag un digwyddiad o gam-drin bartner, roedd y cwestiwn yn gofyn am y digwyddiad diweddaraf.

ⁱⁱ Sylwch fod y costau wedi'u huwchraddio i brisiau 2021/22 ond yn cyfrif am newidiadau mewn chwyddiant ac nid ydynt yn ystyried newidiadau eraill mewn mynychder a chostau uned.

£3.7 miliwn (prisiau 2021/22)^{104,ji}. Nid yw hyn yn cynnwys effeithiau ehangach ar aelodau'r teulu a chymunedau. Rydym yn cydnabod bob pob hunanladdiad yn drasiedi sy'n cael effaith ddinistriol ar ffrindiau, teuluoedd a chymunedau.

Ffactorau risg a nodwyd ar gyfer cam-drin domestig

Er bod tystiolaeth i ddangos bod y ffactorau canlynol yn rhagfynegi cam-drin domestig, nid ydym yn awgrymu eu bod yn achosi cam-drin domestig. Rydym yn cydnabod profiad unigol y dioddefwr a'r goroeswr, ac y bydd ffactorau risg yn cyflwyno'n wahanol neu efallai ddim o gwbl mewn rhai achosion. Nid ydym yn ystyried y profiad o'r ffactorau risg hyn yn 'esgus' am gyflawni cam-drin domestig dan unrhyw amgylchiadau. Yn yr un modd, nid ydym yn credu bod profiadau dioddefwyr a goroeswyr o gam-drin domestig o reidrwydd oherwydd presenoldeb unrhyw ffactorau risg.

Rhagfynegwyr lefel unigol

- **Rhywedd** – Gall dynion a menywod fod yn ddiodefwyr ac yn oroeswyr ac yn gyflawnwyr cam-drin domestig. Fodd bynnag, mae ystod o dystiolaeth yn awgrymu mai menywod sydd fwyaf tebygol o fod yn ddiodefwyr a goroeswyr, a dynion sydd fwyaf tebygol o fod yn gyflawnwyr. Mae'r CSEW ar gyfer y flwyddyn yn diweddu ym mis Mawrth 2020 yn dangos bod 7.3% o fenywod o gymharu â 3.6% o ddynion 16 i 74 oed wedi bod yn ddiodefwyr ac wedi goroesi cam-drin domestig yn y flwyddyn flaenorol¹⁰⁵. Roedd mwyafrif y diffynyddion (92%) mewn erlyniadau yn ymwneud â cham-drin domestig yn ddynion yn y flwyddyn yn diweddu ym mis Mawrth 2021¹⁰⁶.
- **Oedran** – Mae bod yn oedolyn ifanc wedi'i nodi yn yr ymchwil fel ffactor a all ragfynegi cyflawni ac erledigaeth. Nododd dwy astudiaeth sy'n canolbwyntio ar y ffactorau risg ar gyfer cam-drin domestig, gysylltiad rhwng oedran iau a risg uwch o gyflawni trais partner agos a mwy o ymddygiad ymosodol corfforol^{107,108}. Yn ogystal, canfu adolygiad systematig o'r dystiolaeth a oedd yn cwmpasu 35 o astudiaethau, mai menywod o oedrannau hŷn oedd leiaf tebygol o fod yn gysylltiedig â chyflawni ac erlid trais¹⁰⁹.
- **Lefelau isel o addysg a diweithdra** – Mae diweithdra wedi'i nodi fel ffactor risg ar gyfer cam-drin, cyflawni ac erledigaeth^{110,111}. Ar gyfer addysg, mae canfyddiadau'n dangos rhywfaint o gysylltiad â lefelau isel o addysg a chyflawniad cam-drin domestig.
- **Hanes troseddol** – Mae hanes o weithgarwch troseddol blaenorol wedi'i gysylltu â risg uwch o gyflawni cam-drin domestig¹¹². Yn ogystal, dangoswyd bod ymddygiad gwrthgymdeithasol blaenorol yn rhagfynegi trais domestig¹¹³.
- **Camddefnyddio sylweddau** – Mae sawl adolygiad systematig wedi canfod perthynas gymhleth ond arwyddocaol rhwng y defnydd o alcohol a chyffuriau, a chyflawni cam-drin domestig^{114,115,116}. Mae ffocws ar faterion sylfaenol gan gynnwys

^{ji} Mae'r costau'n cynnwys pob math o ddynladdiad. Mae'r costau sydd wedi'u huwchraddio i 2021/22 ond yn cyfrif am newidiadau mewn chwyddiant ac nid ydynt yn ystyried newidiadau eraill mewn mynychder chostau uned.

problemau iechyd meddwl a chamddefnyddio sylweddau yn bwysig er mwyn torri cylchoedd o ymdeithrio ac aildroseddu.

- **Problemau iechyd meddwl** – Nid yw problemau iechyd meddwl yn achosi cam-drin domestig; fodd bynnag, gall fod yn ffactor risg ar gyfer cyflawni trosedd ac erledigaeth. Mae iselder wedi'i gysylltu â chyflawni cam-drin^{117,118}, a gall materion iechyd meddwl arwain at risg uwch o fod yn ddiodefwr cam-drin domestig¹¹⁹.
- **Problemau ymddygiad yn ystod plentyndod** – Canfuwyd bod problemau ymddygiad yn ystod plentyndod megis ymddygiad ymosodol, encilio, ac anhwylderau ymddygiad yn gysylltiedig â thebygolrwydd uwch o gyflawni cam-drin domestig ac erledigaeth yn ddiweddarach mewn bywyd¹²⁰.
- **Safbwyntiau rôl rhywedd 'traddodiadol'** – Mae cefnogi safbwyntiau ar anghydraddoldeb rhwng y rhywiau a goruchafiaeth dynion wedi'u cysylltu â cham-drin domestig mewn astudiaethau amrywiol. Mewn dynion a menywod, canfuwyd bod gelyniaeth tuag at fenywod wedi bod yn ffactor arwyddocaol sy'n gysylltiedig â chyflawni trais partner agos corfforol a seicolegol¹²¹. Ar gyfer cyflawnwyr gwrywaidd yn arbennig, gall ffactorau risg gynnwys derbyn trais at fenywod yn gyffredinol, a'r farn o hawl rhywiol¹²².
- **Beichiogrwydd** – Gall bod yn feichiog roi menywod mewn mwy o berygl o gael eu cam-drin, er bod y data sydd ar gael ar nifer yr achosion o gam-drin domestig ymhlith unigolion beichiog yn gyfyngedig. Mae rhai astudiaethau'n awgrymu bod cynifer â 40-60% o fenywod beichiog yn cael eu cam-drin yn ystod beichiogrwydd, tra bod eraill yn awgrymu bod nifer yr achosion yn llawer is, yn amrywio rhwng 1% ac 20%¹²³ (yn dibynnu ar y wlad a sut mae nifer yr achosion yn cael ei gyfrifo)¹²⁴.

Rhagfynegwyr lefel rhyngpersonol

- **Profiad o gam-drin plant** – Un o'r rhagfynegwyr mwyaf cyson o gyflawni cam-drin domestig yn ddiweddarach neu erledigaeth yw profi cam-drin yn ystod plentyndod. Mae cam-drin plant yn gorfforol ac yn seicolegol wedi'i gysylltu â chyflawni cam-drin domestig ac erledigaeth yn ddiweddarach mewn bywyd^{125,126}. Fe wnaeth un astudiaeth¹²⁷ olrhain 67 o bobl ifanc a gafodd eu cam-drin a 78 o bobl ifanc nad oeddent yn cael eu cam-drin a chanfod bod 42% yn gyflawnwyr a 34% yn ddiodefwr cam-drin mewn perthnasoedd yn ddiweddarach mewn bywyd.
- **Bod yn agored i drais yn y cartref** – Yn ogystal â cham-drin plant, dangoswyd bod dod i gysylltiad â thrais yn y cartref yn rhagfynegi dioddef trais gan bartner agos yn ddiweddarach mewn bywyd^{128,129}.
- **Statws perthynas (ysgariad neu wahanu diweddar)** – Mae blwyddyn CSEW yn diweddu ym mis 2020 yn dangos bod pobl sydd wedi gwahanu neu wedi ysgaru yn fwy tebygol o fod yn ddiodefwr a goroeswyr cam-drin domestig. Mae hyn yn arbennig o amlwg i ddiodefwr benywaidd a goroeswyr cam-drin partner¹³⁰. Mae menywod sydd wedi ysgaru neu wahanu yn fwy tebygol o fod mewn perygl o ddiodefwr ymosodiad rhywiol gan eu cyn bartneriaid, nag yr oeddent pan oeddent yn briod^{131,132}. Dangoswyd bod priodi yn ffactor amddiffynnol arwyddocaol yn glinigol ac yn ystadegol rhag trais partner agos¹³³.

- **Perthnasoedd cyfoedion o ansawdd gwael** – Canfuwyd bod yr anallu i ffurfio perthynas gref gyda chyfoedion, gan gynnwys nodweddion megis gwrthdaro a datrys gwrthdaro gwael, yn rhagfynegi cyflawni domestig ac erledigaeth ar gyfer dynion a menywod yn ddiweddarach mewn bywyd¹³⁴.
- **Statws difreintiedig** – Mae statws difreintiedig, a bennir yn nodweddiadol gan lefel addysg, galwedigaeth ac incwm person, wedi'i nodi fel ffactor risg ar gyfer sawl math o drosedd a thrais, gan gynnwys cam-drin domestig¹³⁵. Ceir cyfraddau uwch o drais gan bartner mewn teuluoedd a nodweddir gan straen economaidd a diweithdra ymhlith dynion¹³⁶.

Rhagfynegwyr lefel gymunedol

- **Amddifadedd cymdogaeth gan gynnwys lefelau isel o gyflogaeth a chyfran uchel o aelwydydd â phlant** – Dangoswyd bod ardaloedd â chymunedau difreintiedig, cyflogaeth isel, a chyfran uchel o aelwydydd dan arweiniad un riant â phlant yn gysylltiedig â lefelau uwch o drais gan bartner agos^{137,138}.
- **Normau cymdeithasol neu ddiwylliannol sy'n cydoddef trais ac anghydraddoldeb rhwng y rhywiau** – Gall derbyn anghydraddoldeb rhwng y rhywiau a thrais gynnyddu'r risg o gyflawni a dioddef cam-drin domestig¹³⁹.

Atodiad C – Ymrwymadau

ADRAN	YMRWYMIAD	BUDDSODDIAD
BLAENORIAETHU ATAL		
Yr Adran Addysg	Gweithio gydag arbenigwyr i ddatblygu pecyn cymorth i athrawon i'w helpu i gyflwyno'r cwricwlwm Addysg Perthnasoedd, Rhyw ac Iechyd.	-
Y Swyddfa Gartref	Cefnogi datblygiad o set o offer i fesur effeithiolrwydd ymyriadau sy'n cefnogi plant sy'n profi cam-drin domestig.	£84,000
Y Swyddfa Gartref	Cyhoeddi canllawiau wedi'u diweddarau ar gyfer ymarferwyr rheng flaen ar gam-drin plentyn i riant.	-
Y Swyddfa Gartref	Gweithio gyda rhanddeiliaid ar fater cam-drin plentyn i riant i gyrraedd diffiniad a therminoleg ar gyfer y math hwn o ymddygiad.	-
Y Swyddfa Gartref	Adolygu a diwygio'r canllawiau ar y Cynllun Datgelu Trais Domestig, gan gynnwys ystyried yr amserlenni ar gyfer datgelu a hyrwyddo offer sy'n caniatáu i geisiadau gael eu gwneud ar-lein.	-
Y Swyddfa Gartref	Gweithio gyda Chyngor Cenedlaethol Penaethiaid yr Heddlu i nodi ac archwilio heddluoedd sydd â'r cyfraddau uchaf o ddynladdiadau domestig a digwyddiadau cam-drin domestig difrifol – y Peilot Plismona Cam-drin Domestig ac Atal Dynladdiad Domestig.	-
CEFNOGI DIODDEFWYR		
Gwasanaethau Cymorth a Chymorth Proffesiynol		
Y Swyddfa Gartref	Comisiynydd Cam-drin Domestig y Swyddfa Gartref i sefydlu Mekanwaith Ymgysylltu â Dioddefwyr.	£69,000
Y Weinyddiaeth Gyfiawnder	Mae'r Weinyddiaeth Gyfiawnder yn cynyddu cyllid ar gyfer gwasanaethau cymorth i dioddefwyr a thystion, i £185 miliwn erbyn 2024-25.	£128,100,000

	<p>O hyn, ymrwymwyd £147 miliwn y flwyddyn rhwng 2022-23 a 2024-25. Mae hyn yn cynnwys isafswm o £81 miliwn dros dair blynedd i ariannu 700 o rolau ISVA a IDVA, gyda chyllid ychwanegol i'w gadarnhau yn ddiweddarach eleni. Bydd £15.7 miliwn y flwyddyn wedi'i neilltuo i'w wario ar wasanaethau yn y gymuned sy'n cefnogi dioddefwyr a goroeswyr cam-drin domestig a thrais rhywiol.</p> <p>Mae'r £147 miliwn yn cynnwys cyllid i Gomisiynwyr yr Heddlu a Throseddau i gomisyntu amrywiaeth o wasanaethau i ddioddefwyr pob trosedd, yn seiliedig ar eu hasesiad o'r galw lleol. Bydd yn ofynnol i Gomisiynwyr yr Heddlu a Throseddau drosglwyddo'r ymrwymiad aml-flwyddyn ymlaen i'r gwasanaethau lleol y maent yn eu comisyntu, er mwyn sicrhau bod darparwyr gwasanaethau rheng flaen yn cael y buddion llawn.</p>	
Y Swyddfa Gartref	Cyllid dwbl ar gyfer Llinell Gymorth Cam-drin Domestig Genedlaethol, a chynyddu cyllid ar gyfer yr holl linellau cymorth cenedlaethol.	£2,010,000
Y Swyddfa Gartref	Cyllid pwrpasol dwbl ar gyfer goroeswyr trais rhywiol.	£400,000
Y Swyddfa Gartref a'r Weinyddiaeth Gyfiawnder	Cynnig dyfarniadau cyllid aml-flwyddyn i sefydliadau sy'n cefnogi dioddefwyr a goroeswyr cam-drin domestig.	-
Y Swyddfa Gartref	Defnyddio canlyniadau ymarfer mapio'r Comisynt Cam-drin Domestig o wasanaethau cymorth ledled y wlad i nodi bylchau a thargeddu cyllid yn well ar wasanaethau lleol.	-
Y Weinyddiaeth Gyfiawnder	Edrych ar gyflwyno safonau comisyntu cenedlaethol ar draws yr holl wasanaethau cymorth i ddioddefwyr, gyda Safonau Ansawdd DLUHC ar gyfer cymorth mewn llety diogel yn cydfynd â'r cynigion hyn.	-
Y Swyddfa Gartref	Cefnogi Dioddefwyr Mudol.	£1,400,000
Y Swyddfa Gartref	Cynyddu cyllid ar gyfer sefydliadau sy'n darparu cymorth arbenigol i blant sy'n ddioddefwyr cam-drin domestig .	£4,100,000

Y Swyddfa Gartref	Buddsoddi yn Operation Encompass: Gwerthusiad o'r cynllun presennol.	Rhan o'r £548,000 ar gyfer Operation Encompass
Y Swyddfa Gartref	Buddsoddi yn Operation Encompass: Ehangu'r cynllun peilot parhaus fel bod y wybodaeth hon yn cael ei rhannu ag ymwelwyr ieched pan fydd yr heddlu'n mynychu digwyddiad yn ymwneud â phlant ifanc iawn (0-5 oed). Rhennir y wybodaeth hon gyda gweithwyr ieched.	Rhan o'r £548,000 ar gyfer Operation Encompass
Y Swyddfa Gartref	Buddsoddi yn Operation Encompass: Gwerthusiad o ymestyn y cynllun.	Rhan o'r £548,000 ar gyfer Operation Encompass
Y Swyddfa Gartref	Buddsoddi yn Operation Encompass: Ymchwilio i ddichonoldeb ehangu'r cynllun i fathau eraill o niwed.	Rhan o'r £548,000 ar gyfer Operation Encompass
Y Swyddfa Gartref	Buddsoddi yn Operation Encompass: Darparu Llinell Gymorth Genedlaethol i Athrawon.	Rhan o'r £548,000 ar gyfer Operation Encompass
Y Swyddfa Gartref	Adolygu ymateb cenedlaethol yr heddlu i blant sy'n profi cam-drin domestig.	£552,000
Yr Adran Addysg	Rhannu'r hyn a ddysgwyd o dreialon Yr Hyn sy'n Gweithio i Ofal Cymdeithasol Plant gydag ysgolion a phartneriaid diogelu ar ôl i'r adroddiadau gwerthuso annibynnol gael eu cyhoeddi.	-
Y Swyddfa Gartref	Cyllid dwbl i barhau i wella ein hymateb i gam-drin economaidd a darparu cymorth hanfodol a diogelwch i ddioddefwyr a goroeswyr.	£200,000 (cyfanswm cyllid)
Y Swyddfa Gartref	Treialu'r model ariannu hyblyg i elusennau brynu nwyddau a gwasanaethau hanfodol i ddioddefwyr a goroeswyr.	Hyd at £300,000
Y Swyddfa Gartref	Annog mwy o gyflogwyr i ymuno â Chyfamod Cam-drin Domestig y Cyflogwyr (EDAC) a Menter Cam-drin Domestig y Cyflogwyr (EIDA).	-
Swyddfa Gwella Iechyd a Gwahaniaethau	Gweithio gyda GIG Lloegr a Gwella'r GIG i adolygu ac adeiladu ar eu polisiau gweithle i gefnogi staff y mae cam-drin domestig yn effeithio arnynt.	-

Yr Adran Busnes, Ynni a Strategaeth Ddiwydiannol	Adolygu a yw'r ddarpariaeth absenoldeb statudol bresennol ar gyfer gweithwyr yn gwneud digon i gefnogi dioddefwyr a goroeswyr sy'n dianc rhag cam-drin domestig.	-
Llywodraeth Ei Mawrhydi	Pob adran i gael polisiau cadarn a chynlluniau cymorth effeithiol yn eu lle ar gyfer y gweithwyr hynny sy'n ddioddefwyr a goroeswyr cam-drin domestig .	-
Yr Adran Busnes, Ynni a Strategaeth Ddiwydiannol	Cynnal cyfarfodydd bord gron gyda chyflogwyr i rannu arfer gorau ar gymorth yn y gweithle i ddioddefwyr a goroeswyr cam-drin domestig.	-
Llywodraeth Ei Mawrhydi	Byddwn yn parhau i godi ymwybyddiaeth o gam-drin domestig ac yn hybu arfer gorau ymhlith cyflogwyr.	-
Y Swyddfa Gartref	Cyllido diweddariad a chyflwyno'r hyfforddiant Materion Cam-drin Domestig i heddluoedd sydd eto i'w ddarparu, neu nad oes ganddynt eu hyfforddiant cam-drin domestig penodol eu hunain.	Hyd at £3,300,000
Y Swyddfa Gartref	Datblygu a gweithredu Protocol Gorfodi Mewnfudo Dioddefwyr Mudol.	-
Y Swyddfa Gartref	Ystyried amrywiaeth o fentrau i hyrwyddo adrodd am droseddau ymhlith mudwyr sydd â statws mewnfudo ansicr.	-
Y Weinyddiaeth Gyfiawnder	Gwella mynediad at gymorth gan IDVAs i fenywod yn y ddalfa sydd wedi profi cam-drin domestig.	-
Y Weinyddiaeth Amddiffyn	Parhau i geisio sicrhau canlyniadau cyfartal i'r rhai yn y System Cyfiawnder Gwasanaeth â'r rhai sy'n ymgysylltu â'r System Cyfiawnder Sifil.	-
Y Swyddfa Gartref	Adolygu data ar achosion cam-drin domestig a gaewyd oherwydd anawsterau tystiolaethol, yn benodol Canlyniadau 15 neu 16.	-
Y Weinyddiaeth Gyfiawnder, Gwasanaeth Erlyn y Goron, a Chyngor Penaethiaid yr Heddlu	Drafftio cod ymarfer statudol i ragnodi'r amgylchiadau lle gellir rhoi rhybuddion cymunedol a dargyfeiriol.	-

Y Swyddfa Gartref	Cyhoeddi Canllawiau Stadudol Ymddygiad Rheoli neu Orfodol wedi'u diweddarau.	-
Y Swyddfa Gartref	Mireinio a threialu'r broses o gyflwyno'r model Diweddrwydd, Amllder, Difrifoldeb ac Erledigaeth arloesol gan yr heddlu ar gyfer asesu risg camdrinwyr cam-drin domestig posibl.	Hyd at £6,700,000
Y Weinyddiaeth Gyfiawnder	Cynyddu tagio ar gyfer y rhai sy'n gadael y dalfa, gan gynnwys tua 3,500 o unigolion sydd mewn perygl o gyflawni cam-drin domestig .	- (Rhan o fuddsoddiad ehangach mewn monitro electronig)
Y Weinyddiaeth Gyfiawnder	Lansio ymgyrch gyfathrebu i wella ymwybyddiaeth sefydliadau cenedlaethol a lleol o'r gwasanaeth sy'n atal cyswllt digroeso gan garcharorion, gan gynnwys atal cyflawnwyr cam-drin domestig rhag cysylltu â dioddefwyr a goroeswyr.	-
Y Swyddfa Gartref	Archwilio ffyrdd o fynd ati i reoli'r cyflawnwyr mwyaf niweidiol, gan gynnwys creu cofrestr o droseddwyr cam-drin domestig.	-
Y Weinyddiaeth Amddiffyn	Cynnal adolygiad lefel gwaith i archwilio sut y gellir cael data o'r System Cyfiawnder Sifil a'i gyfuno â data o'r System Cyfiawnder Gwasanaeth.	-
Y Swyddfa Gartref	Buddsoddi mewn ymyriadau cyflawnwyr ac ariannu ymchwil pellach ar gyflawnwyr. Mae hyn yn cynnwys archwilio ymyriadau pellach sy'n ymgorffori egwyddorion modelau ataliaeth â ffocws.	Rhan o £75,000,000
Y Swyddfa Gartref	Rhannu'r canfyddiadau ac unrhyw dystiolaeth sy'n dod i'r amlwg o werthusiadau y byddwn yn eu cynnal mewn ymyriadau cyflawnwyr.	-
Y Swyddfa Gartref	Grymuso ardaloedd lleol i ddatblygu eu strategaethau cyflawnwyr eu hunain, gan gynnwys trwy gefnogi cyflwyno pecyn cymorth i gefnogi asesiadau o anghenion a chomisiynu.	-
Y Swyddfa Gartref	Datblygu set o safonau ac egwyddorion cenedlaethol ar gyfer ymyriadau cyflawnwyr cam-drin domestig.	- (£108,000 cyllid blaenorol)
Y Weinyddiaeth Amddiffyn	Adolygu ffyrdd o hwyluso personél i fynychu rhaglenni cyflawnwyr.	-
SYSTEM GRYFACH		

Nodi achosion		
Y Swyddfa Gartref	Sefydlu ymyriadau effeithiol o fewn lleoliadau gofal iechyd, gan gynnwys uwchsgilio gweithwyr iechyd proffesiynol, a gwella'r cydgysylltu oddi mewn iddynt a chyda sefydliadau eraill.	Hyd at £7,500,000
Y Swyddfa Gartref	Ymgorffori cynnwys ychwanegol ar hunanladdiaau yng nghyd-destun cam-drin domestig yn hyfforddiant Rhaglen IRIS ar gyfer meddygon teulu.	-
Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol	Cynhyrchu Strategaeth Iechyd Merched.	-
Yr Adran Addysg	Datblygu canolfan adnoddau ar-lein ar gyfer Arweinwyr Diogelu Dynodedig mewn ysgolion a cholegau.	-
Y Weinyddiaeth Amddiffyn	Adolygu'r gofynion hyfforddiant diogelu cyffredinol ar draws yr heddlu cyfan (sifilaid a milwrol).	-
Y Swyddfa Gartref	Lansio ystorfa ar-lein o'r holl Adolygiadau Dynladdiad Domestig.	- (£1,300,000 cyllid blaenorol)
Y Swyddfa Gartref a'r Adran Gwaith a Phensiynau	Treialu ac ystyried cyflwyno cynllun codair Gofyn am ANI ar draws rhwydwaith y Ganolfan Byd Gwaith yn genedlaethol.	£300,000
Y Weinyddiaeth Amddiffyn	Deunyddiau wedi'u teilwra ar gyfer ei bersonél, yn manylu ar y gwahanol lwybrau i gefnogi.	-
Y Swyddfa Gartref	Parhau i weithio gydag elusennau a'r heddlu i adeiladu ymateb cymunedol cydgysylltiedig.	-
Cydweithio a chydlynu		
Y Swyddfa Gartref	Archwilio ffyrdd i godi ymwybyddiaeth a hybu gwell dealltwriaeth ymhlith asiantaethau ar sut i ymateb i anghenion dioddefwyr a goroeswyr heb unrhyw hawl i arian cyhoeddus.	-
Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol	Gweithio gyda GIG Lloegr a Gwella'r GIG i hyrwyddo dulliau sy'n seiliedig ar dystiolaeth o ymdrin â cham-drin domestig trwy ganllawiau ac ymgysylltu â Systemau Gofal Integredig newydd.	-
Yr Adran Addysg	Rhannu'r hyn a ddysgwyd o'r prosiectau trefniadau diogelu amlasiantaethol 'ysgolion ymgysylltu'.	-

Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol	Lansio papur trafod cyhoeddus i lywio datblygiad strategaeth iechyd meddwl tymor hwy newydd.	-
Y Weinyddiaeth Amddiffyn	Ailwampio posibl y system rheoli ymchwiliadau bresennol a ddefnyddir gan Heddu'r Gwasanaeth.	-
Y Swyddfa Ystadegau Gwladol	Edrych i gyhoeddi mwy o ddata nodweddion dadgyfunedig ar ddiodefwyr a goroeswyr cam-drin domestig.	-
Y Swyddfa Ystadegau Gwladol	Dileu'r terfyn oedran uchaf presennol ar gyfer ymatebwyr i fodiwlau hunangwblhau Arolwg Troseddu Cymru a Lloegr, er mwyn casglu data ar ddiodefwyr a goroeswyr dros 74 oed.	-
Y Swyddfa Ystadegau Gwladol	Archwilio'r dewisiadau ar gyfer ehangu'r Arolwg Troseddu ar gyfer Cymru a Lloegr i gynnwys y rheini mewn lleoliadau gofal preswyl.	£200,000
Y Swyddfa Gartref	Parhau i ariannu'r Prosiect Dynladdiad Domestig.	£250,000 (trwy gyllid cyflawnwyr o £75,000,000)
Y Swyddfa Gartref	Diwygio Adolygiadau Dynladdiad Domestig (DHRs): Diweddarau'r Canllawiau Statudol.	- (Ariennir trwy gyllid cyflawnwyr o £75,000,000)
Y Swyddfa Gartref	Diwygio Adolygiadau Dynladdiad Domestig (DHRs): Hyfforddiant dwysach, gorfodol i Gadeiryddion DHR.	- (Ariennir trwy gyllid cyflawnwyr o £75,000,000)
Y Swyddfa Gartref	Diwygio Adolygiadau Dynladdiad Domestig (DHRs): Newid system i weithredu'r hyn a ddysgwyd o DHRs.	- (Ariennir trwy gyllid cyflawnwyr o £75,000,000)
Y Swyddfa Gartref	Diwygio Adolygiadau Dynladdiad Domestig (DHRs): Mecanwaith goruchwyllo DHR.	- ((Ariennir trwy gyllid cyflawnwyr o £75,000,000)

Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol	Gyda'r Swyddfa Gwella Iechyd a Gwahaniaethau a grŵp Llywio Diogelu Cenedlaethol y GIG, bydd yn ymgorffori dysgu a gweithredu ystyrion gyda'r system gofal iechyd o argymhellion mewn DHRs.	-
Y Swyddfa Gartref	Ariannu'r Coleg Plismona i gefnogi Heddlu Caint a Chanolfan Plismona Seiliedig ar Dystiolaeth Caergrawnt i gynnal dadansoddiad archwiliadol o rannu data adrannau damweiniau ac achosion brys, i asesu a all helpu heddluoedd dargedu'r rhai sydd mewn perygl o gam-drin domestig angheuol a bron yn angheuol.	- (£23838.36 cyllid blaenorol)
Y Swyddfa Gartref a Chyngor Cenedlaethol Penaethiaid yr Heddlu	Nodi'r arferion gorau wrth nodi achosion 'priodol' o hunanladdiad i'w hatgyfeirio ar gyfer DHRs.	-
Cyngor Cenedlaethol Penaethiaid yr Heddlu	Mewn achosion o farwolaeth anesboniadwy neu amheuaeth o hunanladdiad, yn enwedig benyw, bydd yr heddlu yn ystyried a all cam-drin domestig fod yn factor cyfrannol ac a oes unrhyw drosedd wedi'i cyflawni.	-
Cyngor Cenedlaethol Penaethiaid yr Heddlu	Yr heddlu i sicrhau bod yr holl hunanladdiadau dioddefwyr a amheuir lle mae hanes o gam-drin domestig, a lle maent yn bodloni'r meini prawf a nodir dan y canllawiau statudol, yn cael eu cyfeirio ar gyfer Adolygiad Dynladdiad Domestig.	-
Coleg Plismona	Arfer Proffesiynol ar Hunanladdiad i gynnwys cyfeiriadau penodol at gam-drin domestig.	-

CYFANSWM CYLLIDO: £230,763,000

(Yn cynnwys cyllid ar gyfer 2022/23 yn unig a buddsoddiad aml-flwyddyn)

Atodiad D - Cyfeiriadau

- ¹ [Cyffredinedd a thueddiadau cam-drin domestig, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ² [Nodweddion dioddefwyr cam-drin domestig, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ³ [Tablau atodiad: dynladdiad yng Nghymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ⁴ [Cam-drin domestig a'r system cyfiawnder troseddol - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ⁵ [Tablau atodiad: dynladdiad yng Nghymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ⁶ [Trosolwg o gam-drin domestig yng Nghymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ⁷ [Strategaeth i roi terfyn ar drais yn erbyn menywod a merched: 2016 i 2020 - GOV.UK](#)
- ⁸ [Galwad i roi terfyn ar drais yn erbyn menywod a merched - GOV.UK](#)
- ⁹ [Nodweddion dioddefwyr cam-drin domestig, Cymru a Lloegr – Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ¹⁰ [Mynychder a thueddiadau cam-drin domestig, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ¹¹ [Cam-drin domestig a'r system cyfiawnder troseddol - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ¹² [Mynychder a thueddiadau cam-drin domestig, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ¹³ [Plentyndod agored i erledigaeth yng Nghymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#): data blwyddyn ddaeth i ben Mawrth 2017 i'r flwyddyn ddaeth i ben Mawrth 2019.
- ¹⁴ Costa, B. M., et al. [Longitudinal predictors of domestic violence perpetration and victimization: A systematic review](#). *Aggression and Violent Behavior*: 2015; 24, 261-272.
- ¹⁵ Schumacher, J., Feldbau-Kohn, S., Smith Slep, A., Heyman, R., 2001. Risk factors for male-to-female partner physical abuse. *Aggression and Violent Behavior*, 6(2–3), pp. 281-352.
- ¹⁶ [Mynychder a thueddiadau cam-drin domestig, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ¹⁷ [Dynladdiad yng Nghymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ¹⁸ [Cam-drin domestig a'r system cyfiawnder troseddol – Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ¹⁹ [Ailddatblygu ystadegau cam-drin domestig – Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ²⁰ [Insights outreach dataset 2019-20: Adult outreach services - SafeLives](#)
- ²¹ [Insights refuge England and Wales dataset 2015-18: Adult refuge services - SafeLives](#)
- ²² Piquero, A. R., Theobald, D. & Farrington, D. P., 2014. The Overlap Between Offending Trajectories, Criminal Violence, and Intimate Partner Violence, *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology* 58, 3, 286-302.

- ²³ [Guedes, A., Bott, S., Garcia-Moreno, C., Colombini, M., 2016. Bridging the gaps: A global reivew of intersections of violence against women and violence against children. Global Health Action, 9\(1\).](#)
- ²⁴ [Internet Users' Experience of Harm Online, 2020, OFCOM and ICO.](#)
- ²⁵ [Parsons, J., Edmeades, J., Kes, A., Petroni, S., Sexton, M., Wodon, Q., 2015. Economic Impacts of Child Marriage: A Review of the Literature. The Review of Faith & International Affairs, 13\(3\), pp. 12-22.](#)
- ²⁶ [Cam-drin partneriaid yn fanwl, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ²⁷ [Rivas C, Vigurs C, Cameron J, Yeo L. A realist review of which advocacy interventions work for which abused women under what circumstances. Cochrane Database of Systematic Reviews 2019, Issue 6.](#)
- ²⁸ [Effaith briffio Rail to refuge – Cymorth i Fenywod](#)
- ²⁹ [Your choice: 'honour'-based violence, forced marriage and domestic abuse. Spotlight report #hiddenvictims - SafeLives](#)
- ³⁰ [Cam-drin partneriaid yn fanwl, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ³¹ [Policing a new domestic abuse crime: Effects of force-wide training on arrests for coercive control: Policing and Society: Vol 0, No 0.](#)
- ³² [Women who kill: How the state criminalises women we might otherwise be burying - Centre for Women 's Justice](#)
- ³³ [Female offender strategey - GOV.UK](#)
- ³⁴ [Cam-drin domestig a'r system cyfiawnder troseddol, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ³⁵ [Cam-drin domestig a'r system cyfiawnder troseddol – Tablau atodiad - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ³⁶ [Cam-drin domestig a'r system cyfiawnder troseddol - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ³⁷ [Christie, C., et al., 2021. The CARA \(Cautioning and Relationship Cam-drin\) Service Theory of Change, impact evaluation and economic benefits study report: University of Birmingham.](#)
- ³⁸ [Hester, M. 2013. Who does what to whom? Gender and domestic violence perpetrators in English police records. European Journal of Criminology, 105, 623–637.](#)
- ³⁹ [Hester, M. & Westmarland, N. 2006. Domestic violence perpetrators. Criminal Justice Matters, 66\(1\), pp. 34–35.](#)
- ⁴⁰ [Evaluation of the Drive Project – A three-year pilot to address high-risk, high-harm perpetrators of domestic abuse: Executive summary January 2020 - Drive Project](#)
- ⁴¹ [Barnham, L., Barnes, G. C., & Sherman, L. W. 2017. Targeting escalation of intimate partner violence: Evidence from 52,000 offenders. Cambridge Journal of Evidence-Based Policing, 1, 1–27.](#)
- ⁴² [Adolygiad o blismona cam-drin domestig yn ystod y pandemig: 2021- Arolygiaeth Cwnstabiliaeth a Gwasnaethau Tân ac Achub Ei Mawrhydi](#)
- ⁴³ [Identification, assessment and management of serial or potentially dangerous domestic abuse and stalking perpetrators: Eight principles to assist forces - Coleg Plismona](#)

-
- ⁴⁴ [Electronic monitoring: Uses, challenges and successes. Crime and justice social research - Scottish Government](#)
- ⁴⁵ Gur, O., Ibarra, P., and Erez, E. 2016. Specialization and the use of GPS for domestic violence by pretrial programs: Findings from national survey of U.S. practitioners. *Journal of Technology in Human Services*, 34(1), p. 32-62.
- ⁴⁶ [Cam-drin partneriaid yn fanwl, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ⁴⁷ Bates, L., Hoeger, K., Stoneman, M.J., Whitaker, A. 2021. [Vulnerability Knowledge and Practice Programme \(VKPP\): Domestic Homicides and Suspected Victim Suicides During the Covid-19 Pandemic 2020-2021: Home Office](#); Home Office. 2016. [Domestic Homicide Reviews: Key Findings from Analysis of Domestic Homicide Reviews.](#)
- ⁴⁸ [Insights national briefing: Length of abuse and access to services - SafeLives](#)
- ⁴⁹ [Michau, L., Horn, J., Bank, A., Dutt, M. and Zimmerman, C., 2015. Prevention of violence against women and girls: lessons from practice. *The Lancet*, 385\(9978\), pp.1672-1684.](#)
- ⁵⁰ [Lloyd, M., 2018. Domestic Violence and Education: Examining the Impact of Domestic Violence on Young Children, Children, and Young People and the Potential Role of Schools. *Front Psychol*, 13;9:2094.](#)
- ⁵¹ [Stanley, N., Miller, P., Richardson Foster, H. and Thomson, G., 2010. Children and families experiencing domestic violence: police and children's social services' responses.](#)
- ⁵² [Health Pathfinder evaluation key findings summary - Pathfinder](#)
- ⁵³ [Trais yn erbyn menywod a merched: Tirwedd data - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ⁵⁴ [Dynladdiad yng Nghymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ⁵⁵ [Nodweddion dioddefwyr cam-drin domestig, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ⁵⁶ [Nodweddion dioddefwyr cam-drin domestig, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ⁵⁷ [UK femicides 2009-2018: 10-year report - Femicide Census.](#) [Released on 25th November 2020, the 10-year report is the most comprehensive study of the women killed by men in the UK.]
- ⁵⁸ [Dynladdiad yng Nghymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ⁵⁹ [Addressing violence against children, women and older pobl during the Covid-19 pandemic: Key actions - World Health Organisation](#)
- ⁶⁰ Monckton-Smith, J., 2021. *In Control, Dangerous Relationships and How They End in Murder.* Bloomsbury Publishing.
- ⁶¹ [Bates, L., Hoeger, K., Stoneman, M.J., & Whitaker, A. 2021 Vulnerability Knowledge and Practice Programme \(VKPP\): Domestic Homicides and Suspected Victim Suicides During the Covid-19 Pandemic 2020-2021: Home Office.](#)
- ⁶² [Walby, S., 2004. The Cost of Domestic Violence. University of Leeds.](#)
- ⁶³ McManus, Sally and Walby, Sylvia and Capelas Barbosa, Estela and Appleby, Louis and Brugha, Traolach and Bebbington, Paul and Cook, Elizabeth and Knipe, Duleeka, *Intimate Partner Violence, Suicidality, and Self-Harm: A Probability Sample Survey of the General Population in Lloegr.* Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=4052660> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4052660>.

-
- ⁶⁴ [Aitken, R. and Munro, V. E., 2018. Domestic abuse and suicide, Exploring the links with Refuge's client base and work force.](#)
- ⁶⁵ [Domestic homicides and suspected victim suicides during the Covid-19 pandemic 2020-2021 - GOV.UK](#)
- ⁶⁶ [Domestic homicides and suspected victim suicides during the pandemic - GOV.UK](#)
- ⁶⁷ [Mynychder a thueddiadau cam-drin domestig, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ⁶⁸ [Cam-drin Domestig yng Nghymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ⁶⁹ [Mynychder a thueddiadau cam-drin domestig, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ⁷⁰ [Canfyddiadau'r cyhoedd o droseddu yng Nghymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ⁷¹ [Mynychder a thueddiadau cam-drin domestig, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ⁷² [Mynychder a thueddiadau cam-drin domestig, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ⁷³ [Nodweddion dioddefwyr troseddau rhywiol, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ⁷⁴ [Nodweddion dioddefwyr cam-drin domestig, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ⁷⁵ [Cam-drin partneriaid yn fanwl, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ⁷⁶ [Nodweddion dioddefwyr cam-drin domestig, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ⁷⁷ [Nodweddion dioddefwyr cam-drin domestig, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ⁷⁸ [Nodweddion dioddefwyr cam-drin domestig, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ⁷⁹ [Nodweddion dioddefwyr cam-drin domestig, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ⁸⁰ [Nodweddion dioddefwyr cam-drin domestig, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ⁸¹ [Nodweddion dioddefwyr cam-drin domestig, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ⁸² [Nodweddion dioddefwyr cam-drin domestig, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ⁸³ McGarry, J., Simpson, C., Hinchliff-Smith, K., 2010. The impact of domestic abuse for older women: a review of the literature. *Health & Social Care in the Community*, 19(1), pp.3-14.
- ⁸⁴ Donovan, B., Spracklen, C., Schweizer, M., Ryckman, K., Saftlas, A., 2016. Intimate partner violence during pregnancy and the risk for adverse infant outcomes: a systematic review and meta-analysis. *BJOG: An International Journal of Obstetrics & Gynaecology*, 123(8), pp. 1289-1299.
- ⁸⁵ Lagdon, S., Armour, C., Stringer, M., 2014. Adult experience of mental health outcomes as a result of intimate partner violence victimisation: a systematic review. *European Journal of Psychotraumatology*, 5(1).
- ⁸⁶ Bacchus, L., Ranganathan, M., Watts, C., Devries, K., 2018. Recent intimate partner violence against menywod and health: a systematic Adolygiad and meta-analysis of cohort astudiaethau. *BMJ*, 8.
- ⁸⁷ [Cam-drin partneriaid yn fanwl, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ⁸⁸ [Mynychder a thueddiadau cam-drin domestig, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ⁸⁹ [Cam-drin partneriaid yn fanwl, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)

-
- ⁹⁰ McGarry, J., Simpson, C., Hinchliff-Smith, K., 2010. The impact of domestic abuse for older women: a review of the literature. *Health & Social Care in the Community*, 19(1), pp.3-14.
- ⁹¹ E., Orengo-Aguayo, R., Langer, A., Brock, R., 2012. The Impact and Consequences of Partner Abuse on Partners. *Partner Abuse*, 3(4). [This was a review of 122 empirical articles and 10 review articles on the psychological and physical consequences].
- ⁹² Lawrence, E., Orengo-Aguayo, R., Langer, A., Brock, R., 2012. The Impact and Consequences of Partner Abuse on Partners. *Partner Abuse*, 3(4).
- ⁹³ Donovan, B., Spracklen, C., Schweizer, M., Ryckman, K., Saftlas, A., 2016. Intimate partner violence during pregnancy and the risk for adverse infant outcomes: A systematic review and meta-analysis. *BJOG: An International Journal of Obstetrics & Gynaecology*, 123(8), pp. 1289-1299.
- ⁹⁴ [Troseddu yng Nghymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ⁹⁵ [Mynychder cam-drin domestig a nodweddion dioddefwyr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ⁹⁶ [Nodweddion dioddefwyr troseddau rhywiol, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ⁹⁷ [Cam-drin partneriaid yn fanwl, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ⁹⁸ Wood, S., Sommers, M., 2011. Consequences of Intimate Partner Violence on Child Witnesses: A Systematic Review of the Literature. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*, 24(4), pp. 223-236.
- ⁹⁹ Wood, S., Sommers, M., 2011. Consequences of Intimate Partner Violence on Child Witnesses: A Systematic Review of the Literature. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*, 24(4), pp. 223-236.
- ¹⁰⁰ [Suicide in children and young people 2017 - The University of Manchester](#)
- ¹⁰¹ Holt, S., Buckley, H., Whelan, S., 2008. The impact of exposure to domestic violence on children and young people: A review of the literature. *Child Abuse & Neglect*, 32(8), pp. 97-810.
- ¹⁰² [Oliver, R., Alexander, B., Roe, S., Wlasny, M., 2019. The economic and social costs of domestic abuse. \(107\). UK: Home Office.](#)
- ¹⁰³ [Dynladdiad yng Nghymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ¹⁰⁴ [The economic and social costs of crime second edition - GOV.UK](#)
- ¹⁰⁵ [Mynychder a thueddiadau cam-drin domestig, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ¹⁰⁶ [Cam-drin domestig a'r system cyfiawnder troseddol, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ¹⁰⁷ Capaldi, D. Knoble, N. Shortt, J. Hyon, K., 2012. A systematic review of risk factors for intimate partner violence. *Partner Abuse*. Volume 2, Issue 3, pp 231-280.
- ¹⁰⁸ Piquero, A. R., Theobald, D. & Farrington, D. P., 2014. The Overlap Between Offending Trajectories, Criminal Violence, and Intimate Partner Violence, *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology* 58, 3, 286 - 302.
- ¹⁰⁹ [Yakubovich, A. Stockl, H. Murray, J. et al., 2018. Risk and protective factors for intimate partner violence against women: Systematic review and meta-analyses of prospective-longitudinal studies. American Public Health Association. Volume 108, Issue 7.](#)

-
- ¹¹⁰ Capaldi, D. Knoble, N. Shortt, J. Hyon, K., 2012. A systematic review of risk factors for intimate partner violence. *Partner Abuse*. Volume 2, Issue 3, pp 231-280.
- ¹¹¹ Heise, L.L., Koysadam, A. [Cross-National and multilevel correlates of partner violence: an analysis of data from population-based surveys: Lancet Global Health 2015](#); 2: e332-40.
- ¹¹² [Guedes, A., Bott, S., Garcia-Moreno, C., Colombini, M., 2016. Bridging the gaps: a global review of intersections of violence against women and violence against children. Global Health Action, 9\(1\).](#)
- ¹¹³ Capaldi, D. Knoble, N. Shortt, J. Hyon, K., 2012. A systematic review of risk factors for intimate partner violence. *Partner Abuse*. Volume 2, Issue 3, pp 231-280.
- ¹¹⁴ Costa, B., Kaestle, C., Walker, A., Curtis, A., Day, A., Toumbourou, J., Miller, P., 2015. Longitudinal predictors of domestic violence perpetration and victimization: A systematic review. *Aggression and Violent Behavior*, 24, pp. 261-272.
- ¹¹⁵ Schumacher, J., Feldbau-Kohn, S., Smith Slep, A., Heyman, R., 2001. Risk factors for male-to-female partner physical abuse. *Aggression and Violent Behavior*, 6(2–3), pp. 281-352.
- ¹¹⁶ [Mynychder a thueddiadau cam-drin domestig, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ¹¹⁷ [Guedes, A., Bott, S., Garcia-Moreno, C., Colombini, M., 2016. Bridging the gaps: a global review of intersections of violence against women and violence against children. Global Health Action, 9\(1\).](#)
- ¹¹⁸ Schumacher, J., Feldbau-Kohn, S., Smith Slep, A., Heyman, R., 2001. Risk factors for male-to-female partner physical abuse. *Aggression and Violent Behavior*, 6(2–3), pp. 281-352.
- ¹¹⁹ [Bacchus, L., Ranganathan, M., Watts, C., Devries, K., 2018. Recent intimate partner violence against women and health: a systematic review and meta-analysis of cohort studies. BMJ Open, 8\(7\), pp. 1-20.](#)
- ¹²⁰ [Costa, B., Kaestle, C., Walker, A., Curtis, A., Day, A., Toumbourou, J., Miller, P., 2015. Longitudinal predictors of domestic violence perpetration and victimization: A systematic review. Aggression and Violent Behavior, 24, pp. 261-272.](#)
- ¹²¹ Mackay, J., Bown, E., Walker, K., O'Doherty, L., 2018. Risk factors for female perpetrators of intimate partner violence within criminal justice settings: A systematic review. *Aggression and Violent Behavior*, 41, pp. 128-146.
- ¹²² McCarthy, K. Mehta, R. Haberland, N., 2018. Gender, power, and violence: A systematic review of measures and their association with male perpetration of IPV. *PLoS One*. Volume 13, Issue 11.
- ¹²³ [Partner violence during pregnancy: Prevalence, effects, screening, and management](#)
- ¹²⁴ [A cry for health: Why we must invest in domestic abuse services in hospitals - SafeLives](#)
- ¹²⁵ Schumacher, J., Feldbau-Kohn, S., Smith Slep, A., Heyman, R., 2001. Risk factors for male-to-female partner physical abuse. *Aggression and Violent Behavior*, 6(2–3), pp. 281-352.
- ¹²⁶ [Costa, B., Kaestle, C., Walker, A., Curtis, A., Day, A., Toumbourou, J., Miller, P., 2015. Longitudinal predictors of domestic violence perpetration and victimization: A systematic review. Aggression and Violent Behavior, 24, pp. 261-272.](#)
- ¹²⁷ Sunday, S et al., 2011. The role of adolescent physical abuse in adult intimate partner violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 26(18), pp.3773-3789.
- ¹²⁸ Schumacher, J., Feldbau-Kohn, S., Smith Slep, A., Heyman, R., 2001. Risk factors for male-to-female partner physical abuse. *Aggression and Violent Behavior*, 6(2–3), pp. 281-352.

-
- ¹²⁹ [Costa, B., Kaestle, C., Walker, A., Curtis, A., Day, A., Toumbourou, J., Miller, P., 2015. Longitudinal predictors of domestic violence perpetration and victimization: A systematic review. *Aggression and Violent Behavior*, 24, pp. 261-272.](#)
- ¹³⁰ [Mynychder cam-drin domestig a nodweddion dioddefwyr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ¹³¹ [Mynychder cam-drin domestig a nodweddion dioddefwyr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)
- ¹³² [Martin, E. Taft, C. Resick, P. \(2007\). A review of marital rape. *Aggression and Violent Behavior*. Volume 12, Issue 3, pp 329-347.](#)
- ¹³³ [Yakubovich, A. Stockl, H. Murray, J. et al., 2018. Risk and protective factors for intimate partner violence against women: Systematic review and meta-analyses of prospective-longitudinal studies. *American Public Health Association*. Volume 108, Issue 7.](#)
- ¹³⁴ [Costa, B., Kaestle, C., Walker, A., Curtis, A., Day, A., Toumbourou, J., Miller, P., 2015. Longitudinal predictors of domestic violence perpetration and victimization: A systematic review. *Aggression and Violent Behavior*, 24, pp. 261-272.](#)
- ¹³⁵ Capaldi, D. Knoble, N. Shortt, J. Hyon, K., 2012. A systematic review of risk factors for intimate partner violence. *Partner Abuse*. Volume 2, Issue 3, pp 231-280.
- ¹³⁶ [Guedes, A., Bott, S., Garcia-Moreno, C., Colombini, M., 2016. Bridging the gaps: a global review of intersections of violence against women and violence against children. *Global Health Action*, 9\(1\).](#)
- ¹³⁷ Capaldi, D. Knoble, N. Shortt, J. Hyon, K., 2012. A systematic review of risk factors for intimate partner violence. *Partner Abuse*. Volume 2, Issue 3, pp 231-280.
- ¹³⁸ [Beyer, K., Wallis, A., Hamberger, L., 2015. Neighborhood environment and intimate partner violence: a systematic review. *Trauma Violence Cam-drin*, 16\(1\), pp. 16-47.](#)
- ¹³⁹ [Guedes, A., Bott, S., Garcia-Moreno, C., Colombini, M., 2016. Bridging the gaps: a global review of intersections of violence against women and violence against children. *Global Health Action*, 9\(1\).](#)